

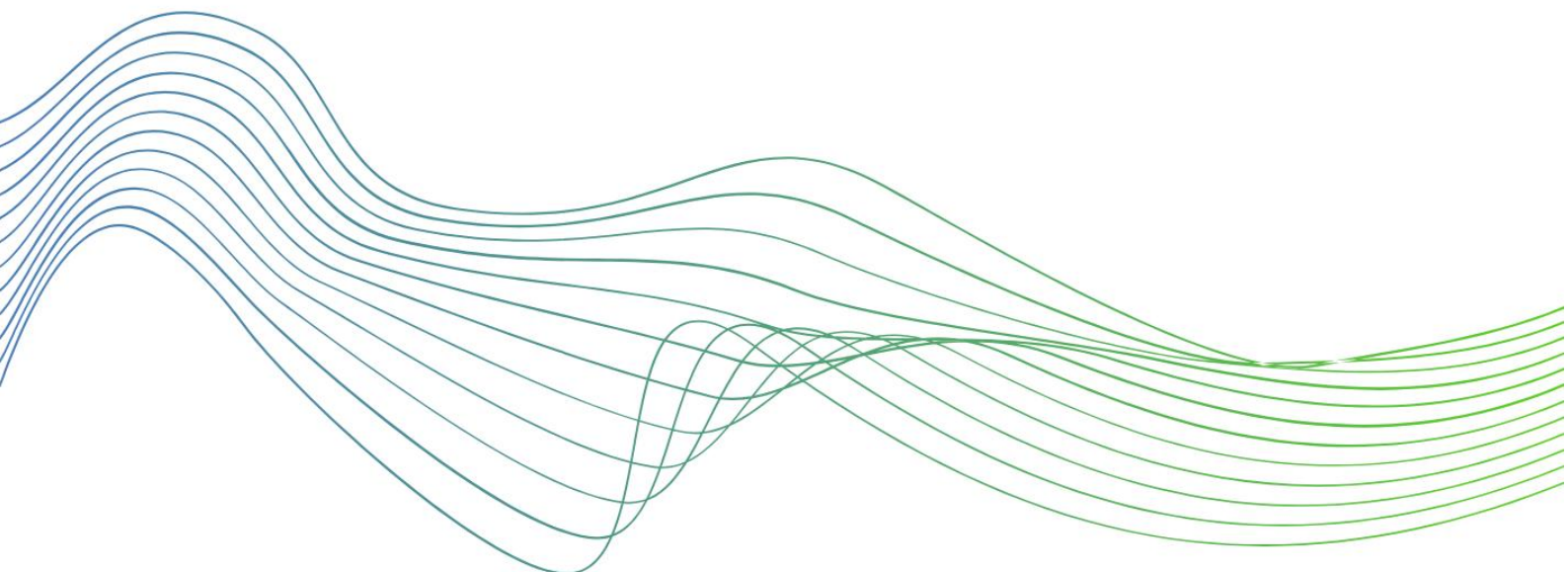
Green Host
CoVE Project

Co-funded by
the European Union

УЧЕБНИ МАТЕРИАЛИ ЗА УЧИТЕЛИ И ОБУЧИТЕЛИ (ПАЗАР НА ТРУДА, УСТОЙЧИВОСТ, ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО)

ПРОЕКТ: 101144003

Съдържание

Въведение	2
4.1.1. Как да обвържем класната стая с пазара на труда	5
4.1.1.1. Теоретични основи и устойчив туризъм	5
4.1.1.1.1. Интерактивни методи на преподаване	6
4.1.1.1.2. Работа на терен и екскурзии	12
4.1.1.1.3. Практически проекти	18
4.1.1.1.4. Цифрови и мултимедийни инструменти	21
4.1.1.1.5. Въглероден отпечатък, управление на отпадъците и ангажираност на общността	25
4.1.1.2. Сътрудничество с индустрията и практически опит	29
4.1.1.3. Използване на технологии и учене чрез опит на терен	39
4.1.1.4. Предприемачество в областта на устойчивия туризъм и укрепване на връзките с местната общност	43
4.1.2. Как да се включи обучението по устойчивост в учебната програма по управление на хотелиерството	57
4.1.3. Как да се преподава екологично предприемачество в туризма	63
4.1.4. Въвеждащо резюме - Инструменти за самооценка на всички учебни програми	99
4.1.4.1. Инструменти за самооценка на всички учебни програми	100
Заклучение	105
Препратки	108

Въведение

В контекста на глобалния преход към устойчивост и цифровизация професионалното образование и обучение (ПОО) в областта на хотелиерството и туризма трябва да се адаптира, за да отговори на изискванията както на пазара на труда, така и на екологичните императиви. В настоящия доклад се разглежда острата необходимост от актуализирани и иновативни учебни материали, предназначени специално за учители и обучители, които имат за цел да преодолеят разликата между обучението в класната стая и професионалната практика в сектора на хотелиерството и ресторантьорството. Тези материали обхващат широк спектър от цели, включително интегриране на образованието за устойчивост, насърчаване на зеленото предприемачество в туризма и прилагане на инструменти за самооценка с цел повишаване на ефективността на преподаването и резултатите на учащите се. В подготовката на последната глава участваха следните страни партньори по проекта: Словения, Гърция, Италия, Португалия, Кипър, България и Испания. Събраните материали ще послужат като основа за изготвяне на учебни материали.

Ключова иновация на проекта е включването в учебната програма на препоръката на Европейската комисия от 2021 г. относно методите за екологичен отпечатък. Това интегриране дава възможност на преподавателите и учащите се да разберат по-добре и да прилагат принципите на устойчивото развитие в реални условия, като подкрепят компаниите в предлагането на екологично отговорни продукти и услуги. Като снабдява студентите, завършващите, служителите и мениджърите с комбинация от зелени и цифрови компетенции, проектът насърчава подобряването на екологичните показатели в цялата индустрия.

Докладът поставя устойчивото развитие не просто като тема за изучаване, а като основен стълб на образователната практика и институционалната трансформация в областта на хотелиерството и туризма. В него се подчертава значението на експерименталните и интердисциплинарните подходи - като проектно базирано обучение, стажове и сътрудничество с индустрията - които свързват академичната теория с практическите изисквания на устойчивия туризъм. Освен това включването на цифрови и мултимедийни инструменти, включително игровизация и виртуална реалност, се изтъква като критично средство за ангажиране на обучаемите, развиване на цифрова грамотност и симулиране на сложни сценарии за устойчивост.

Успоредно с това в доклада се подчертават ключови тематични области на управлението на устойчивостта - намаляване на въглеродния отпечатък, управление на отпадъците и ангажиране на общността - като съществени за ефективните дейности в областта на хотелиерството и туризма. Чрез инициативи като ЕКО-училища и партньорства с гастрономически и културни асоциации учебните материали насърчават задълбоченото разбиране на местното наследство и управлението на околната среда. В крайна сметка този ресурс има за цел да вдъхнови

иновациите, творчеството и критичното мислене сред учащите, като гарантира, че те са добре подготвени да допринесат за по-устойчива и устойчива туристическа индустрия.

В епоха, белязана от ускорени екологични, технологични и социално-икономически промени, областта на устойчивия туризъм изисква професионалисти, които разполагат не само с теоретични знания, но и с критични, творчески и съвместни компетенции. Тъй като образованието по туризъм все повече интегрира принципите на устойчивостта и цифровата трансформация, нараства необходимостта от педагогически подходи, които развиват аналитичното мислене, способностите за решаване на проблеми и уменията за приложни изследвания на учениците. Интерактивните и експерименталните методи на преподаване се очертават като ефективни стратегии за посрещане на тези образователни изисквания, предлагайки на учениците потапяща учебна среда, която отразява сложността на реалния свят и насърчава развитието на практически и рефлексивни компетенции.

Това академично проучване се вписва в контекста на висшето образование в областта на туризма, където устойчивите практики вече не са по избор, а са от съществено значение. Многостранныят характер на устойчивостта - включващ грижа за околната среда, икономическа жизнеспособност и социално-културна отговорност - поставя значителни педагогически предизвикателства, особено за да се даде възможност на студентите да превърнат абстрактните понятия в конкретни действия. Емпиричните изследвания все повече подкрепят идеята, че инструментите за учене чрез преживяване, като например проектно базираното обучение, работата на терен и ангажирането на общността, преодоляват тази празнина, като контекстуализират устойчивостта в рамките на автентични и значими дейности. Тези методи не само задълбочават разбирането, но и повишават ангажираността, мотивацията и професионалната готовност на учениците.

В тази рамка разработването на академични изследователски проекти от страна на учениците има двойна цел: насърчаване на методологическата грамотност и култивиране на критично осмисляне. Чрез ръководени изследователски процеси - от изграждането на теоретични рамки и събирането на данни до интерпретирането на констатациите и представянето на резултатите - студентите се включват в цикъл на изследване, който отразява академичните и професионалните изисквания на туристическия сектор. Акцентът е поставен върху придобиването на ключови академични умения, включително преглед на литературата, оценка на източниците, методологичен дизайн, статистически и тематичен анализ, академично писане и научна комуникация. По време на заключителните дейности, като например симулирани академични конференции, студентите трябва да демонстрират способността си ефективно да предават сложни идеи на различни аудитории, което допълнително засилва готовността им да допринесат за устойчивото развитие на туризма.

По този начин това въведение подготвя почвата за по-широко проучване на това как подходите за учене чрез преживяване и изследване могат да подобрят образователните резултати на студентите по туризъм, особено при подготовката им да бъдат информирани, отговорни и иновативни професионалисти в бързо развиващата се глобална индустрия.

В епоха, белязана от неотложни екологични предизвикателства и нарастваща необходимост от отговорно развитие, устойчивият туризъм се очертава като ключова област за образование, иновации и интердисциплинарна ангажираност. Интегрирането на съвременните цифрови технологии в образованието по устойчив туризъм революционизира начина, по който учащите се ангажират с екологични, социални и икономически въпроси. Тази образователна трансформация не само повишава достъпността и интерактивността, но и дава на учащите се подходящи, пазарно ориентирани умения, които отговарят на сложността на устойчивостта в туристическия сектор.

От симулации с виртуална реалност до сътрудничество, базирано в облака и персонализация, управлявана от изкуствен интелект, цифровите инструменти предлагат поглъщаща и участваща учебна среда, която съответства на съвременните педагогически принципи. Тези технологии дават възможност на учениците да изследват реални сценарии за устойчивост, да се свързват с глобални общности и да прилагат подходи за решаване на проблеми, основани на данни. Тъй като устойчивият туризъм все повече се пресича с цифровите иновации, преподавателите са призовани да възприемат холистични и експериментални модели на преподаване, които свързват теорията и практиката.

В основата на тази образователна промяна е развитието на зеленото предприемачество в туризма, което набляга на устойчивото управление на ресурсите, екоиновациите и участието на общността. Включването на устойчивото развитие в учебните програми чрез проектно-базирано обучение, интердисциплинарно съдържание и активна работа на терен не само засилва екологичното съзнание, но и насърчава критичното мислене и бизнес компетенциите, които са от съществено значение за бъдещите професионалисти. Европейските рамки, като например Програмата на ЕС за туризма до 2030 г., допълнително насочват стратегическото прилагане на принципите на устойчивостта, като осигуряват политически контекст и практически инструменти както за учащите, така и за преподавателите.

В този документ се разглежда интегрирането на цифрови инструменти и педагогически стратегии в образованието по устойчив туризъм, с акцент върху насърчаването на зеленото предприемачество. Той очертава най-добрите практики, резултатите от обучението и методите за оценяване, които подпомагат развитието на екологично отговорни, социално приобщаващи и икономически жизнеспособни туристически модели. Чрез привеждане на образователните практики в съответствие с глобалните цели за устойчивост можем да подготвим ново поколение обучаеми, които да поведат туристическата индустрия към по-зелено и по-справедливо бъдеще.

4.1.1. Как да обвържем класната стая с пазара на труда

4.1.1.1. Теоретични основи и устойчив туризъм

Целта е учителите/обучаемите да се запознаят с международните стандарти за устойчивост, като например критериите на Глобалния съвет за устойчив туризъм (GSTC), да представят политиките на ЕС, като например Европейската зелена сделка и Целите за устойчиво развитие (ЦУР), които имат отношение към туризма, както и новоразработената учебна програма на Препоръката на Европейската комисия относно методите за екологичен отпечатък (2021 г.). Учителите могат да използват интерактивни методи на преподаване, работа на терен и екскурзии, работа по практически проекти, използване на цифрови и мултимедийни инструменти, въглероден отпечатък, управление на отпадъците и ангажиране на общността. По-долу е представен преглед на различни международни и европейски стандарти и политики, свързани с устойчивото развитие в туризма.

А. Критерии на Глобалния съвет за устойчив туризъм (GSTC)

Глобалният съвет за устойчив туризъм (GSTC) определя международно признати стандарти за устойчиво пътуване и туризъм. Критериите на GSTC са насочени към отрасловите стандарти за хотели, туроператори и дестинации, като предоставят най-добри практики за устойчиво управление, опазване на културното наследство, развитие на общността и опазване на околната среда. Освен това те предлагат насоки за правителствата и организациите за развитие на устойчив туризъм на регионално ниво. Критериите на GSTC са съобразени с Целите за устойчиво развитие на ООН (ЦУР) и подпомагат бизнеса, правителствата и общностите в прилагането на устойчивост в туризма чрез програми за сертифициране и рамки за най-добри практики.

В. Политики на ЕС, свързани с устойчивия туризъм

Няколко политики на Европейския съюз (ЕС) подкрепят устойчивостта в туризма (Европейска програма за туризъм до 2030 г.: Комисията приветства ангажимента на страните от ЕС да направят туризма по-екологичен, по-дигитален и устойчив https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/european-tourism-agenda-2030-commission-welcomes-commitment-eu-countries-make-tourism-greener-more-2022-12-02_en),

включително Европейската зелена сделка, въведена през 2019 г. Тази широкообхватна стратегия на ЕС има за цел до 2050 г. Европа да стане неутрална по отношение на климата. Европейската зелена сделка оказва въздействие върху туризма чрез:

- Планове за действие в областта на кръговата икономика, които намаляват отпадъците и подобряват ефективността на ресурсите.
- Стратегии за устойчива мобилност, които насърчават екологосъобразни пътувания и транспорт (Европейско законодателство в областта на климата и пакет "Подходящ за 55").

- Политики за опазване на биоразнообразието и природата, които гарантират опазването на туристическите дестинации.
- Инициативи за преход към чиста енергия, които насърчават хотелите и туристическите оператори да използват възобновяеми енергийни източници.

Целите за устойчиво развитие (ЦУР) заемат централно място в политиката на ЕС. В областта на туризма ключовите цели за устойчиво развитие включват:

- ЦУР 8 (Достоен труд и икономически растеж): Насърчава приобщаващ, устойчив туризъм, който е от полза за местните икономики.
- ЦУР 12 (Отговорно потребление и производство): Фокусира се върху намаляването на отпадъците, енергийната ефективност и сертификатите за устойчивост.
- ЦУР 14 и 15 (Живот под водата и живот на сушата): Опазване на природните екосистеми от въздействието на туризма.

ЕС интегрира ЦУР в туристическите стратегии чрез финансиране, законодателство и партньорства с организации за устойчив туризъм.

С. Препоръка на Европейската комисия относно методите за определяне на екологичния отпечатък (2021 г.)

През 2021 г. Европейската комисия представи препоръки относно методите за екологичен отпечатък с цел подобряване на оценката на устойчивостта на продуктите и услугите, включително тези в туризма. Тези методи включват: 1:

- Екологичен отпечатък на продукта (ЕОП): Измерва екологичното въздействие на туристическите услуги (напр. хотели, транспорт).
- Екологичен отпечатък на организацията (ЕОО): Оценява ефективността на устойчивото развитие на туристическите предприятия.

Тази рамка помага на предприятията в туристическия сектор да измерват и намаляват своя екологичен отпечатък, като осигуряват съответствие с целите на ЕС за зелена икономика и стандартите за устойчиво развитие.

4.1.1.1.1. Интерактивни методи на преподаване

В бързо развиващата се област на устойчивия туризъм насърчаването на аналитичното мислене и уменията за решаване на проблеми на учениците е от решаващо значение. Интерактивните методи на преподаване предоставят възможности за учене чрез преживяване, които ангажират учениците активно в учебния процес, като им дават възможност да разбират и да се справят цялостно със сложните предизвикателства. Тези методи симулират реални условия, насърчават сътрудничеството и подпомагат творчеството и критичната оценка. Този подход гарантира, че

студентите не само придобиват теоретични знания, но и развиват практическите компетенции, необходими за една отговорна и иновативна туристическа индустрия.

Тези интерактивни методи подпомагат създаването на дълбоко ангажираща учебна среда, в която студентите не само усвояват основните принципи на устойчивия туризъм, но и активно развиват критичните умения, необходими за въвеждане на иновации и целеустремено ръководство в развиващия се глобален туристически пейзаж. Чрез интегриране на реални предизвикателства, сътрудничество и рефлексивно мислене този холистичен подход гарантира, че бъдещите професионалисти са не просто информирани, но и истински подготвени да защитават отговорни и въздействащи туристически практики.

- **Ролеви сценарии:** Създайте симулации, в които учениците поемат роли в свързани с туризма предприятия, като например управление на рецепция, екскурзоводско обслужване или планиране на събития. Това позволява на учениците да упражняват вземането на решения и решаването на проблеми в контролирана среда.
- **Поканете гост-лектори:** Поканете професионалисти от бранша, като екскурзоводи, мениджъри в областта на хотелиерството, консултанти по пътувания или координатори на събития. Тези лектори могат да предложат опит от първа ръка и да се запознаят с уменията, необходими в туристическия сектор.
- **Проблемно-базирано обучение (ПБО) чрез казуси от реалния свят:** Разпределете учениците в малки групи и им представете реални предизвикателства за устойчивост в туризма, като например свръхтуризъм, намаляване на въглеродния отпечатък или етичен туризъм в дивата природа. Всяка група анализира проблема, проучва потенциалните решения и представя добре подкрепен план за действие. Този метод насърчава критичното мислене, работата в екип и практическите умения за решаване на проблеми, като насърчава учениците да вземат предвид икономическите, екологичните и социално-културните фактори за устойчивост.
- **Геймификация и цифрови симулации:** Използвайте интерактивни симулации, сериозни игри или инструменти за виртуална реалност (VR), за да потопите учениците в сценарии за управление на туризма и устойчивост. Платформи като SimTrek, Tourism Tycoon или MyGreenTrip позволяват на учениците да изпитат последствията от своите решения в среда без риск.
- **Ситуационен анализ:** Метод на преподаване чрез решаване на симулационни сценарии и казуси от туристическия сектор. Тази педагогическа технология се основава на моделиране или използване на реална ситуация с цел анализ, който изисква открояване на проблем, търсене на алтернативни решения и приемане на оптимално решение на този проблем. Анализът на ситуацията дава възможност за изучаване на сложни и противоречиви въпроси

в безопасна среда. Учебният процес трябва да бъде организиран така, че обучаемите да имат възможност за работа в екип чрез обмен на знания, идеи, начини на действие, като всеки участник има индивидуален принос в решаването на казуса. За да се подготви казус, е необходимо да се определят: целта на казуса, дефиниране на проблема, предварителна работа по търсене на източници на информация, изготвяне на методически указания за решаване на казуса. За да се постигне по-голяма познавателна активност на обучаемите, е препоръчително да се провокират участниците да търсят допълнителна информация за анализа. Примерни теми за анализ на ситуации:

- Как да създадем иновативен устойчив туристически продукт, който да отговаря на критериите на Глобалния съвет за устойчив туризъм (GSTC);
- Как една туристическа агенция може да се справи със срив в системата за резервации?
- Какви са положителните и отрицателните въздействия на развитието на ски курортите върху националните паркове?

- **Работа по изследователска тема или проект:** Проектно-базираното обучение (ПБО) е интерактивен дидактически метод, който насърчава самостоятелното учене чрез активното участие на учениците в практически ориентирани задачи. Този метод се основава на концепцията за учене чрез правене и решаване на реални проблеми. Проектите се основават на актуални теми и практически проблеми, които учениците трябва да решат. Учениците работят индивидуално или в групи, като развиват умения за комуникация, координация и оценъчно мислене. Проектите се разработват за продължителен период от време в асинхронна среда, което дава възможност за задълбочено проучване и анализ. В края на проекта се представя конкретен продукт (презентация, доклад, модел, видео и т.н.). Организацията на проектно-базираното обучение включва: определяне на целите и темата на проекта, свързани с конкретни компетентности, планиране на дейностите, определяне на срокове и критерии за оценка, изследователска и творческа дейност - учениците събират информация, анализират я и планират решения, използват различни методи - анкети, интервюта, експерименти; разработване и представяне на проекта - създаване на краен продукт (доклад, модел, видеоклип, интерактивна презентация), представяне пред публика (клас, учители, родители), оценяване и рефлексия - самооценка и групов рефлексия върху процеса на работа; обратна връзка от учителя и съучениците. Примерни теми за разработване на проекти в областта на туризма:

- Устойчиви практики за намаляване на въглеродния отпечатък на туристически обект (хотел, спа център, круизен туризъм)
- Разработване на екологосъобразен туристически маршрут в природен парк.
- Анализ на влиянието на туризма върху биоразнообразието в защитените територии.
- Създаване на стратегия за развитие на екотуризма в малка община.

- **Взаимно преподаване и обмен на знания:** Възложете на учениците да проучат конкретни теми за устойчивостта и да представят резултатите си пред своите връстници, като насърчават дискусиите и по-дълбокото разбиране чрез активно участие.
- **Хакатон или предизвикателство за иновации:** Организирайте ограничено във времето събитие (напр. 1 ден), на което мултидисциплинарни екипи създават цифрови решения или решения за услуги в областта на устойчивия туризъм (приложения за управление на тълпите, планиране на екологични маршрути и т.н.), като предоставяте ментори, набори от данни и възможни случаи на използване. След това отборите трябва да представят своите решения пред комисия за обратна връзка и потенциална подкрепа. Това може да насърчи бързото решаване на проблеми и съвместната креативност.
- **Анализ на казуси:** първо се избират подробни казуси на устойчиви или неустойчиви туристически дестинации (напр. въздействието на круизите във Венеция), след което се предоставят данни (брой посетители, екологичен отпечатък, икономически резултати) и се иска от участниците да анализират предизвикателствата, ограниченията и факторите за успех. След това в групите те обсъждат как поуците от казуса могат да бъдат приложени в нов контекст
- **Мозъчна атака (Брейнсторминг):** генериране на много идеи или решения на конкретен проблем или въпрос. Първоначално се набляга на количеството, а не на качеството, като целта е да се насърчи творчеството и иновациите. Мозъчната атака е много ефективна техника на преподаване в образованието по хотелиерство и туризъм, тъй като насърчава творчеството, сътрудничеството и критичното мислене - умения, които са от съществено значение в тези динамични отрасли. Мозъчната атака може да се използва при сценарии за решаване на проблеми, иновативни идеи, стратегии за брендиране, управление на кризи и изграждане на екипи. Представлява универсален и въздействащ инструмент за преподаване, тъй като не само чрез развива творческите и аналитичните умения на учениците, но и ги подготвя за съвместната и бързо развиваща се дейност в тази индустрия.
- **Проблемно-базирано обучение:** учениците могат да изграждат критични знания и умения, като създават проблеми, които се отнасят до проблеми в реалния свят. Множество преподаватели отбелязват следните четири основни предимства, свързани с тази методология: (а) подобряване на способностите за творческо и критично мислене. (б) повишена способност за решаване на проблеми и (в) повишена мотивация на учениците (Lim et al, 2024).
- **Съвместни проекти:** възложете групови проекти, в които учениците трябва да работят заедно за разработване на планове за устойчив туризъм за местен район. Това насърчава

работата в екип, изследователската дейност и практическото приложение на теоретичните знания.

- **Преживявания с виртуална реалност:** използвайте технологията за виртуална реалност, за да водите учениците на виртуални обиколки на различни туристически дестинации по света. Това потапящо преживяване помага на учениците да разберат различните туристически практики и предизвикателства, без да напускат класната стая.
- **Симулационно-базирано обучение по въпросите на устойчивия туризъм:** Предложете интерактивно обучение, базирано на симулации, чрез интерактивна платформа, в която учениците са ангажирани с реални ситуации с база данни, които трябва да интерпретират. Целите са да се разбере въздействието на туризма върху местните икономики и екосистеми и да се анализират политическите и икономическите стратегии за устойчив туризъм. Ролята на учителя е насочена към ръководене на дейността чрез предлагане на основните въпроси, а от учениците се изисква да управляват инвестиционните решения за зелена икономика и развитие на туризма в дестинацията. По време на занятието учителят улеснява критичните дискусии, подтиква учениците да анализират предоставените реални ситуации и да предефинират решенията въз основа на техния принос. Чрез интегриране на формиращо оценяване, основано на групови дискусии и интерпретации на данни, учителят може да гарантира постигането на целите на обучението.
- **Игра: „Challenge Ecoquest“ (Предизвикателство Екокуест):** Използвайте платформа за геймификация, за да създадете динамична, базирана на сценарии игра с въпроси за принципите на устойчивото развитие, екологичните политики и етичните туристически практики. Играта следва състезателен формат, за да насърчи критичното мислене, активното участие и съвместното учене сред учениците. Играта “Challenge Ecoquest” може да бъде предложена като състезателен формат, за да се насърчат учениците да участват индивидуално или в групи. Учителите ръководят играта и състезанието и могат да предложат въпроси след състезанието, за да се обсъдят конкретни въпроси по зададените теми. Тази стратегия на преподаване трансформира традиционното обучение в завладяващо образователно преживяване, като прави сложните теми, свързани с околната среда и туризма по устойчиви теми, по-достъпни и ангажиращи за учениците.
- **Lego® Serious Play®:** това е методология за насърчаване на творчеството и активното участие в решаването на предизвикателства, конкретна тема, свързана с устойчивия туризъм или цифровизацията. Чрез групова динамика участниците ще работят съвместно, за да генерират иновативни стратегии и решения чрез симулация с фигурки Lego. Тази методология позволява към сложни ситуации да се подходи по игрови и визуален начин, като се създава

среда за съвместно обмисляне, която повишава ангажираността и сплотеността на членовете на групата.

- **Съвместни модули и интердисциплинарни семинари** (*Насърчаване на мултидисциплинарното сътрудничество в образованието по туризъм*). За да се справим със сложните и променящи се предизвикателства в туристическия сектор, предлагаме разработването на **съвместни модули и интердисциплинарни семинари** в сътрудничество с други факултети, като **инженерство, социални науки, екология и икономика**. Тези модули имат за цел да предоставят на студентите разнообразни гледни точки и умения за решаване на проблеми чрез интегриране на знания от различни дисциплини.

Цели:

- Подобряване на разбирането на учениците за туризма като многостранна система, повлияна от технологиите, обществото, околната среда и икономиката.
- Насърчаване на критичното мислене и иновациите чрез запознаване с различни академични подходи.
- Насърчаване на работата в екип и комуникацията между дисциплините, като се отразяват сценарии от реалния свят.

Примери за потенциални съвместни модули:

- **Устойчива туристическа инфраструктура** (с инженерни науки): Фокусирайте се върху екологосъобразния дизайн, транспортните системи и интелигентните технологии в туризма.
- **Обществото, културата и туризмът** (със социалните науки): Изследване на социално-културното въздействие на туризма и ангажираността на общността.
- **Въздействие върху околната среда и устойчивост на климата в туризма** (с екологични науки): Оценяване на стратегиите за адаптиране към климата и зелените практики.
- **Икономика и политика на туризма** (с икономика): Анализирайте икономическите модели, политическите рамки и финансовата устойчивост.

Структура:

- Съвместно разработена и преподавана от преподаватели от участващите катедри.
- Включват казуси, групови проекти и гостуващи лекции от професионалисти в бранша.
- Провеждат се като избираеми дисциплини или се интегрират в основната учебна програма в зависимост от институционалната рамка.

Очаквани резултати:

- Завършващите имат цялостно разбиране на туризма на системно ниво.
- По-силни академични мрежи и потенциал за интердисциплинарни изследвания и иновации.
- По-добро съответствие с целите за устойчиво развитие (ЦУР) и бъдещите нужди на пазара на труда.

- **Живи лаборатории: Съвместна устойчивост в действие:** Установяване на партньорства за “живи лаборатории” с местни туристически дестинации за създаване на потапяща среда за обучение в реални условия. В тези лаборатории студентите активно разработват съвместно, прилагат и оценяват инициативи за устойчивост в сътрудничество със заинтересованите страни от дестинацията (напр. местни правителства, туристически предприятия, НПО). Основните елементи включват: **Съвместно създаване** (при което учениците работят заедно с местните партньори, за да идентифицират предизвикателствата пред устойчивостта и да предложат иновативни решения). **Изпълнение:** (идеите се тестват и прилагат в реални условия, като теорията се превръща в практика). **Измерване на въздействието:** (учениците проследяват и оценяват екологичните, социалните и икономическите резултати от своите интервенции, като използват инструменти като одити на устойчивостта, обратна връзка от посетителите и анализ на въглеродния отпечатък). **Размисъл и отчитане:** (резултатите се споделят със заинтересованите страни чрез презентации, доклади и събития в общността, като се насърчава отчетността и непрекъснатото усъвършенстване).

Тези живи лаборатории дават възможност на учениците да развиват критично мислене, сътрудничество и лидерски умения, като същевременно дават осезаем принос за постигане на местните цели за устойчивост.

4.1.1.1.2. Работа на терен и екскурзии

Устойчивият туризъм, който се стреми да балансира икономическия растеж с опазването на околната среда и социалното равенство, се превърна в централен фокус в образованието по туризъм. Сложността на концепциите за устойчивост обаче често поставя под въпрос способността на учениците да ги разберат напълно и да ги прилагат в реални условия. Емпиричните изследвания играят решаваща роля за преодоляване на тази празнина, като изследват как методите за учене чрез преживяване - като работа на терен, проектно обучение и ангажиране на общността - могат да подобрят разбирането и прилагането на практиките на устойчивия туризъм от страна на студентите.

Проучванията показват, че когато студентите активно участват в инициативи за устойчивост - като проекти за екосертифициране, сътрудничество с местни доставчици на туристически услуги или оценки на въздействието върху околната среда - е по-вероятно да усвоят теоретичните принципи. Този практически опит не само задълбочава концептуалното им разбиране, но и развива критичното им мислене и уменията им за решаване на проблеми, като ги подготвя за отговорно вземане на решения в бъдещата им кариера. По този начин емпиричните данни подкрепят интегрирането на устойчиви практики в образователната среда като начин за превръщане на теоретичното обучение в практически, трайни компетенции.

Преглед на емпиричните проучвания

Проучванията на устойчивите практики в туризма играят решаваща роля за преодоляване на разликата между теорията и практиката, като помагат на политиците, бизнеса и общностите да прилагат ефективно принципите на устойчивостта. По-долу са представени ключови области, в които емпиричните проучвания допринасят за разбирането и прилагането на концепциите за устойчив туризъм:

1. Потребителско поведение и търсене на устойчив туризъм

Емпиричните проучвания анализират предпочитанията на туристите, готовността им да плащат за устойчиви възможности и поведенческите им намерения за екологосъобразни пътувания. Някои важни изводи, произтичащи от изследванията, са следните:

- Няколко про-екологични действия на фирмите не успяват да подобрят значително опазването на околната среда от страна на потребителите, като например намаляване на потреблението на електроенергия, което предполага, че интервенциите в туризма може да изискват използването на по-осезаеми ползи за промяна на поведението (Dolnicar et al., 2017).
- Емпиричните проучвания показват, че екологосъобразното поведение зависи от когнитивни и социално-демографски фактори като “самоидентификация, социални норми, чувство за вина и организиран екологизъм” (Juvan & Dolnicar, 2017). Сертификатите (напр. екомаркировките) показват незначително, ако изобщо показват, положително поведение, съобразено с околната среда (напр. Karlsson and Dolnicar, 2016).

2. Бизнес стратегии за устойчив туризъм

Емпиричните проучвания оценяват и ролята на устойчивите бизнес модели в туристическите фирми, включително хотели, авиокомпании и туроператори. Някои от важните изводи са следните:

- В по-широкия спектър на икономиката и индустриите има разнопосочни данни за въздействието на устойчивите практики върху финансовите резултати. Въпреки това по-голямата част от работата показва като цяло положително въздействие на устойчивите практики върху финансовите резултати (Gillan et al. 2021).
- Tan et al, (2017) проучва въздействието на екологичните резултати (ЕР) върху финансовите резултати (ФР) в индустрията на пътуванията и туризма (ПТ), като се фокусира върху намаляването на емисиите, намаляването на ресурсите и продуктите иновации. Констатациите разкриват, че макар съвкупното ЕР да влияе положително върху ФР в хотелиерската индустрия, въздействието му е различно в отделните сектори. Намаляването на ресурсите повишава ФР в хотелите, но влияе отрицателно върху авиокомпаниите, докато продуктите иновации са от полза за ресторантите. Казино индустрията не показва значителна връзка. Освен това проучването подчертава, че фирмите с по-голям финансов недостиг могат по-добре да използват инвестициите в ЕР за подобряване на ФР, като

недостигът на ресурси засилва ползите от продуктите иновации в казината, намаляването на ресурсите в хотелите и намаляването на емисиите в авиокомпаниите и ресторантите.

Горепосочените резултати предполагат, че мениджърите трябва да адаптират екологичните стратегии към конкретния отрасъл, политиките трябва да стимулират практиките за устойчивост, а инвеститорите трябва да вземат предвид ЕР заедно с финансовия недостиг при оценката на фирмите.

3. Ангажираност на общността и социално-икономическо въздействие

Емпиричните изследвания подчертават как участието на местната общност влияе върху успеха на инициативите за устойчив туризъм. По-долу е направен преглед на селективната работа в тази област.

- Saayman и Giampiccoli (2016 г.) разглеждат критично туризма, основан на общността (ТОО), и туризма в полза на бедните (ТПБ), като подчертават различното им въздействие върху намаляването на бедността и развитието на общността. Докато ТОО дава приоритет на местния контрол, овластяването и преразпределителната справедливост, ТПБ работи в рамките на основния туризъм, като интегрира бедните в съществуващите пазарни системи, без да предизвиква структурните неравенства. Авторите твърдят, че ТПБ засилва икономическата зависимост, като облагодетелства повече корпорациите, отколкото общностите, докато ТОО предлага по-устойчив и трансформиращ подход. Документът се застъпва за политики в областта на туризма, които овластяват общностите в неравностойно положение чрез истинска местна собственост и справедливо разпределение на ресурсите, вместо да разчитат на контролирани отвън инициативи за ТПБ.
- В статията Seraphin et al. (2018) се разглежда социално-икономическото въздействие на свръхтуризма, като се акцентира върху примера на Венеция. В изследването се подчертава как прекомерният брой посетители застрашава екологичната, икономическата и културната устойчивост на града. Вместо радикалните решения за излизане на туристите от града, предлагани от някои активисти за борба с туризма, в статията се застъпват съвместни публично-частни стратегии като ограничаване на достъпа, данъчно облагане и насърчаване на отговорно туристическо поведение.

4. Въздействие на туризма върху околната среда

Емпиричните изследвания използват количествени и качествени методи за измерване на екологичния отпечатък на туризма.

Някои резултати в тази област включват следното:

Gössling & Peeters (2015 г.) оценяват потреблението на ресурси от туризма в световен мащаб от 1900 г. до 2050 г., като се фокусират върху използването на енергия, вода, земя и храна, както и върху емисиите на CO₂. Констатациите показват, че глобалното търсене на енергия, потребление

на вода, използване на земя и хранителни продукти в туризма се очаква да се увеличи повече от два пъти до 2050 г., въпреки усилията за подобряване на устойчивостта. Проучването предупреждава, че настоящите тенденции за растеж на туризма са неустойчиви, като подчертава необходимостта от спешни политически интервенции, технологични иновации и глобално сътрудничество за смекчаване на въздействието му върху околната среда.

Прегледът на литературата, направен от Jin и Gao (2025 г.), разкрива, че туризмът има двойно въздействие върху биологичното разнообразие - макар да може да доведе до безпокойство на дивата природа, унищожаване на местообитанията и незаконни дейности, той също така осигурява финансови стимули за опазване на околната среда, повишава осведомеността и насърчава устойчивото управление на околната среда. Ефективните политически интервенции, отговорните туристически практики и стриктното прилагане на екологичните разпоредби са от решаващо значение за свеждане до минимум на отрицателното въздействие на туризма върху биологичното разнообразие, като същевременно се увеличи максимално неговият потенциал за опазване.

5. Политика и управление в устойчивия туризъм

Изследванията също така оценяват ефективността на различните модели на управление за насърчаване на устойчивостта. Например в статията на Bramwell and Lane (2011) се изследва управлението на туризма и устойчивостта, като се подчертава значението на адаптирани, ефективни рамки за управление за осигуряване на устойчиво развитие на туризма. В него се призовава за стратегии, които да включват множество заинтересовани страни, включително правителства, предприятия и местни общности. В обобщение, публично-частните партньорства водят до по-ефективни политики за устойчив туризъм.

Представяме примери, основани на емпирични изследвания на устойчиви практики, които дават възможност на студентите да разберат по-добре и да приложат теоретичните концепции за устойчив туризъм.

- **Посещения на туристически обекти:** Предложете на учениците екскурзии до хотели, музеи, туристически агенции или туристически забележителности, където те могат да видят от първа ръка как работят туристическите дейности. Това им помага да свържат теоретичните знания от класната стая с практическите приложения.
- **Посещавайте конференции и събития в областта на туризма:** Насърчавайте учителите/учениците да посещават събития в туристическата индустрия, като например туристически изложения, конференции или семинари в областта на хотелиерството. Това им дава достъп до професионалисти от бранша, тенденции и възможности.

- **Оценки на въздействието върху околната среда и изследвания на туризма в общността:** Учениците извършват **оценки на устойчивостта на място** на туристически дестинации, места за настаняване или природни паркове. Те анализират фактори като **управление на отпадъците, потребление на вода и енергия, усилия за опазване на биоразнообразието и участие на общността в туристическите дейности**. Това практическо изследване помага на учениците да оценят **реалното въздействие на туризма върху околната среда и местните общности**, като същевременно търсят устойчиви решения.
- **Изследване на действията с участие на местни предприятия и НПО:** Учениците участват в съвместни изследвания с **хотели, туроператори, местни правителства или неправителствени организации (НПО)**, за да анализират и подобрят устойчивите туристически практики. Този метод насърчава **прякото взаимодействие със заинтересованите страни в отрасъла**, като насърчава критичното мислене и приложното обучение.
- **Лагер за иновации:** Организиране на творческо събитие, на което учащите се изучават и планират иновативни устойчиви практики за интегриране на занаятчийското производство и традиционните услуги в туризма. Основна тема: Възможности и предизвикателства пред туризма в селски регион. Проблем: Как да използваме местното занаятчийско производство и традиционните услуги в региона за устойчив и иновативен туризъм? Дейности: Участниците ще работят по различни аспекти на туризма: от маркетинга до инфраструктурата и устойчивото развитие. **Наблюдение на екологични практики във фермерския и кулинарния туризъм:** Организиране на посещения на фермерски пазари. Дегустации и семинари с традиционни храни (напр. сирене, вино, хляб). Свързване на туристическите обекти с местните производители и **Количествени и качествени теренни проучвания за ефективността на екологичните практики в туризма:** Учениците използват проучвания, наблюдения, изследвания и анализи, за да измерят въздействието на устойчивите практики върху туристическите дестинации; Изчисляване на въглеродния отпечатък на туристите чрез проучвания и анализ на транспортните средства, използвани от посетителите; Икономическа оценка на екотуризма - анализ на разходите и приходите от устойчиви инициативи в сравнение с традиционния туризъм. Предоставят конкретни данни, които могат да се използват за оптимизиране на политиките.
- **Одити и оценки на устойчивостта:** Ангажирайте учениците в извършването на оценки на въздействието върху околната среда в туристическите обекти, като оценявате въглеродния отпечатък, системите за управление на отпадъците и мерките за енергийна ефективност . Този практически подход им дава възможност да прилагат концепциите за устойчивост в реални условия.

- **Истории за успеха на туризма в общността:** Проучвания на случаи за това как местните общности се възползват от инициативите за устойчив туризъм, включително създаване на работни места, опазване на културата и развитие на инфраструктурата.
 - a) **Обиколка на устойчивото настаняване:** Заведете учениците на обиколка зад кулисите на устойчив хотел, хостел или B&B. Фокусирайте се върху това как доставчиците на настаняване прилагат екологични практики (енергийна ефективност, намаляване на отпадъците, опазване на водата) и подобряват местните преживявания на гостите. Това може да накара учениците да осъзнаят, че малките оперативни промени могат да имат големи екологични и икономически ползи, и да насърчи критичното мислене относно потребителския избор и стандартите в индустрията.
 - b) **Работа на терен по опазване на културното наследство:** Координирайте пътуване до обект на културното наследство, който е подложен на натиск от туризма (например средновековен замък, църква, включена в списъка на ЮНЕСКО, или археологическа зона). Учениците събират знания от първа ръка за предизвикателствата, свързани с опазването на културното наследство. Учениците използват структурирани контролни списъци и разговарят с пазители на обекта или местни експерти по културното наследство, след което се връщат в класните стаи и изготвят групови предложения, в които предлагат връзки с най-добрите практики.
- **Стаж и мобилност:** В контекста на устойчивия туризъм стажът предоставя уникална възможност на учениците да преодолеят разликата между теоретичните знания и практическото им приложение. Устойчивите практики по време на стажовете могат да предложат ценен поглед върху това как теоретичните концепции се разбират, прилагат и усъвършенстват в реални условия. Стажовете дават възможност на студентите да прилагат теоретични рамки (например тройна долна линия, кръгова икономика или принципи на екотуризма) в реални условия в областта на хотелиерството и туризма. Това осигурява ценна платформа за емпирични изследвания на устойчивите практики в туризма и хотелиерството, а студентите могат да генерират практически приложими прозрения, които подобряват както тяхното обучение, така и разбирането на индустрията за устойчивостта.
- **Учене, основано на проекти:** Студентите могат да изграждат критични знания и умения чрез създаване на проекти, които се занимават с проблеми в реалния свят. Способността на учениците да запазват знания и възможността им да придобият сложни таланти като критично мислене, комуникация, работа в екип или решаване на проблеми значително се повишават, когато се започне с конкретно предизвикателство, за разлика от традиционния теоретичен и абстрактен модел. Поради тази динамика иновациите в класната стая се основават не само на уменията на учащите да решават проблеми, но и на способността им

да създават нови неизвестни, които трябва да разрешат в процеса на обучение. Опитва се да се принудят учащите да се съобразят с курсовете, а не обратното. (Esteves et al, 2019).

4.1.1.1.3. Практически проекти

В рамките на академичните изследователски проекти учениците работят в групи, за да разработят научна статия по конкретна тема, свързана с устойчивостта или цифровизацията. Целта на обучението е да се разработи и осъществи изследователски проект, насочен към устойчивия туризъм или цифровизацията в туризма, който да завърши с академична статия и презентация на конференция. При разработването на този проект учениците ще развият различни умения. Първо, те трябва да разработят теоретична рамка, така че ще работят по теми като: търсене на подходящи академични източници на информация, идентифициране на различни видове научни документи, използване на различни стратегии за търсене с помощта на булеви оператори, критичност по време на четене на академични статии, свързани с устойчивостта, цифровизацията и туризма, и подбор на информацията, която е подходяща за подхода на тяхното изследване. След като са разработили теоретичната рамка, те ще трябва да разработят методологията за събиране на данни. Това означава да се определят количествени и/или качествени методи, да се изберат техники за събиране на данни и специфични изследователски променливи, да се определят популацията и извадката и да се приложат процедурите за анализ на данните. В този смисъл студентите трябва да имат основите на статистиката, за да анализират количествени данни, и на тематичния анализ, за да анализират качествени данни. Студентите ще трябва също така да могат да интерпретират резултатите и да напишат заключения, посочващи отговора на целите на изследването, ограниченията на изследването, бъдещите насоки на изследване и практическите последици за индустрията. От тях се изисква също така да напишат дискусия, в която да съпоставят собствените си резултати с други предишни академични изследвания. Тъй като изследването трябва да бъде написано във формат на академична статия, учениците ще трябва да определят едно реално академично списание, съобразено с темата на тяхното изследване, и да адаптират работата си, за да отговорят на неговите изисквания. Накрая, в края на проекта ще бъде организирана симулирана заключителна конференция, на която всяка група ученици ще представи своите изследвания под формата на постер. Това предполага учениците да гарантират, че както съдържанието, така и стилът на комуникация следват стандартите на академична конференция. Въпреки това те ще могат да проявят творчество при визуалното представяне на информацията. Останалите ученици ще бъдат помолени да измислят по един въпрос за всяка презентация, за да отработят способността да решават академични съмнения пред публика.

- **Изследователски проекти:** Накарайте учениците да проведат проучване на тенденциите в туризма, като например екотуризъм, стратегии за дигитален маркетинг или въздействието

на туризма върху местните общности, а след това да представят своите открития на местни туристически оператори.

- **Решения, базирани на данни:** Учениците се научават да събират, анализират и интерпретират данни, за да идентифицират основните причини за предизвикателствата пред устойчивостта и да измерват въздействието на потенциалните решения.
- **Разработване на бизнес модел за устойчив туризъм:** Учениците работят в екипи, за да разработят и предложат устойчив туристически бизнес, като например екологичен хотел, отговорна туристическа агенция или устойчив туристически пакет. Те трябва да вземат предвид въздействието върху околната среда, социалната отговорност, финансовата жизнеспособност и иновативните практики.
- **Ангажиране на общността и инициативи за устойчив туризъм:** Студентите си сътрудничат с местни общности, политици или туристически фирми, за да разработят и приложат малка инициатива за устойчив туризъм, която е от полза както за околната среда, така и за местното население.
- **Проекти, използващи цифрови инструменти в маркетинга и рекламата на екотуристически обекти:** Разработване на уебсайт за по-добро информиране на клиентите за СПА хотели и горещи извори в Южна България.
- **Проекти за иновации като алтернатива на масовия туризъм. Автентични преживявания в Пловдив:** Включване на учащите се в проекти, които имат за цел да създадат и популяризират концепцията за бавен туризъм в Пловдив, като предлагат автентични и персонализирани преживявания, които потапят туристите в местната култура, занаятчийски традиции и гастрономия. Проектът има за цел да предложи алтернативни решения за изграждане на устойчив туризъм в Пловдив, който се фокусира върху опазването на културно-историческото наследство и природните ресурси, като същевременно предлага на туристите уникални и неподправени преживявания. Обучаемите могат да работят по различни аспекти на темата - организиране на занаятчийски работилници, винени и гурме турове, фермерски агротуристически преживявания, създаване на пешеходни и велосипедни маршрути, създаване на информационни материали за проекта - пътеводител/дигитално приложение за всички бавни преживявания. Проектите могат да бъдат представени на партньорски организации - Регионален етнографски музей - за организиране на занаятчийски работилници; местни винарни като Вила Юстина и Златен Рожен; биоферми около Пловдив, туроператори, специализирани в алтернативен и винен туризъм.

- **Бизнес планове за устойчив туризъм:** Студентите разработват подробни бизнес планове за предприятия за устойчив туризъм, включващи екологосъобразни практики, стратегии за ангажиране на общността и оценки на финансовата жизнеспособност.
- **Екосертифициране и препоръки за политики:** Възложете на учениците да оценят съществуващите програми за екосертифициране или политики в областта на туризма и да предложат подобрения, които да съответстват на най-добрите практики в областта на устойчивото развитие.
- **Анализ на настроенията в социалните медии:** Накарайте учениците да проучат как общественото възприятие на туристическите преживявания в дадена дестинация може да послужи като източник на информация за устойчивите практики и политики. Това може да се направи чрез тези стъпки на дейността: Избор на платформа, събиране на данни, анализ и прозрение. Тази дейност свързва цифровата грамотност с проучванията в областта на туризма и разкрива как онлайн отзивите могат да оформят възприятията и да стимулират устойчиви решения.
- **Проучване на устойчивостта на местния бизнес:** Насърчете изследователските умения на учениците, като проучите как местният туристически бизнес (хотели, ресторанти, туроператори) приема (или не приема) устойчиви практики, следвайки тези стъпки: Дизайн на въпросника, събиране на данни, анализ и решения. То може да насърчи прякото взаимодействие със заинтересованите страни и да подобри комуникационните умения.
- **Интердисциплинарни проекти:** Интердисциплинарната работа има за цел да включи няколко учебни единици от даден курс, а основната ѝ цел е да насърчи предприемачеството на студентите, както и придобиването на теоретични/практически умения, свързани с областта на курса. Проектът интегрира приноса на различни учебни единици, така че ученикът да може да приложи всички знания, придобити в класната стая, създавайки иновативен и осъществим проект. По отношение на предизвикателствата на устойчивия туризъм интердисциплинарните проекти са мощен инструмент за разработване на конкретни стратегии и решения чрез използване на силните страни на множество дисциплини и разглеждане на екологичните, социалните, икономическите и културните измерения на устойчивостта по цялостен и иновативен начин. Примери като екологосъобразното развитие на курортите, устойчивите транспортни системи, управлението на отпадъците в крайбрежните райони и опазването на културното наследство демонстрират трансформирания потенциал на интердисциплинарното сътрудничество за създаване на по-устойчива туристическа индустрия.
- **Предприемачески проекти:** В контекста на устойчивия туризъм и гостоприемство на студентите се предлага да разработят предложение за проект за създаване на нова

концепция за бизнес в областта на туризма (гостоприемство, ресторантьорство или туристически дейности), в която устойчивостта е предпоставка. Това предложение се разработва в реален контекст, с реална прогноза за инвестициите, оперативните разходи, приходите и печалбите. За да се гарантира предпоставката за устойчивост, са определени някои основни насоки, а именно процентът на инвестициите в информационни технологии и системи и в екологични практики. Освен това се изисква иновативно и диференцирано предложение. Предложението се представя и защитава пред жури от предприемачи и инвеститори под формата на “резервоар за акули”, които оценяват целесъобразността и капацитета за изпълнение на проекта, като симулират инвестицията, която биха били готови да направят в него.

- **Проекти, базирани на общността или на фирма:** Включете учениците в разработването на инициативи, които включват работа с местни общности или фирми за насърчаване на устойчиви туристически практики. Това може да включва създаване на туристически стратегии, базирани на общността, които да подчертават местната култура, традиции и устойчиви практики. Същият подход може да се използва от учениците в туристическата индустрия (напр. хотели) за популяризиране и прилагане на техните политики за потребителска и социална отговорност (ПСО).
- **Семинари за разработване на политики:** Накарайте учениците да участват в семинари, на които да изготвят препоръки за политики за устойчив туризъм. Тези препоръки могат да се основават на най-добри практики, казуси и сътрудничество с правителствени агенции, НПО и заинтересовани страни от отрасъла. След това учениците могат да представят предложените от тях политики пред съответните органи и да се застъпят за тяхното приемане.

4.1.1.1.4. Цифрови и мултимедийни инструменти

Съвременните цифрови технологии и мултимедийни платформи революционизират начина, по който преподаваме и учим за устойчивия туризъм. Интерактивните симулации и виртуалната реалност могат да потопят учениците в сценарии от реалния свят. Онлайн платформите дават възможност за глобално сътрудничество, като свързват учащите с общности, практикуващи устойчив туризъм. Мултимедийното разказване на истории - видеоклипове, подкасти и инфографики - прави сложните екологични проблеми по-близки и ангажиращи. Мобилните приложения и игровите инструменти за обучение повишават мотивацията и задълбочават разбирането чрез интерактивни преживявания. Инструментите, базирани на облак, позволяват споделяне и анализ на данни в реално време, като насърчават обучение, основано на доказателства. Социалните медии насърчават диалога и обмена на устойчиви практики между културите и регионите. Системите за електронно обучение разширяват достъпа до образование, като позволяват на учащи от отдалечени райони да участват в програми, насочени към

устойчивостта. Изкуственият интелект може да персонализира съдържанието и да проследява напредъка в обучението, като повишава ефективността. Като цяло тези иновации подпомагат един по-приобщаващ, ангажиращ и перспективен модел на образование в областта на устойчивия туризъм.

- **Инструменти на социалните медии:** Туристическите предприятия разчитат в голяма степен на социалните медии за маркетинг, отзиви и ангажиране на клиентите. Предложете на учениците обучение за използване на платформи като Instagram, Facebook и Tik-Tok за туристически маркетинг, създаване на съдържание и ангажиране на общността.
- **Онлайн присъствие:** Възложете на учениците да създадат блогове, уебсайтове или страници в социалните медии, свързани с туризма, за да упражнят уменията си в областта на цифровия маркетинг, създаването на съдържание и брандирането, които са ключови за съвременната туристическа индустрия.
- **Големи данни и изкуствен интелект за анализ на устойчивия туризъм:** Запознайте учениците с инструменти за анализ на данни и платформи, управлявани от изкуствен интелект, които помагат за оценка на тенденциите в туризма, въздействието върху околната среда и предпочитанията на клиентите. Анализирайки набори от данни от реалния свят, учениците могат да разработват стратегии за устойчив туризъм, основани на данни, да оптимизират туристическите потоци и да прогнозират бъдещите тенденции в отговорния туризъм.
- **Виртуална реалност (VR) и разширена реалност (AR) за потапящо обучение:** Технологиите за виртуална реалност и разширена реалност предоставят възможности за учене чрез преживяване, които позволяват на учениците да изследват дестинации, обекти на културното наследство и защитени зони без физическо пътуване. Тези инструменти повишават ангажираността, задълбочават разбирането на предизвикателствата на устойчивото развитие и подпомагат дистанционното обучение по туризъм.
- **Геймификация и интерактивни платформи за електронно обучение:** Техниките за геймификация, като например сериозни игри, викторини и симулации, правят обучението по устойчив туризъм по-ангажиращо и ефективно. Платформи като Kahoot!, EdApp или Minecraft: Education Edition позволяват на учениците да прилагат знанията си в симулирана, безрискова среда. Разработете и включете симулационни игри или интерактивни платформи за електронно обучение, свързани с туризма, в които учениците могат да участват в реални сценарии за вземане на решения. Тези инструменти могат да помогнат на учениците да анализират казуси, свързани с устойчивия туризъм, да управляват виртуални екокурорти или да се справят с предизвикателства, свързани със свръхтуризма и усилията за опазване на околната среда. Геймификация Няколко проучвания показват, че геймификацията е много

интересен инструмент за създаване на нови преживявания и подобряване на посещенията, като прави дестинацията по-привлекателна и интерактивна за посетителите, явява се като отличителен елемент на дестинацията и е в състояние да намали сезонността. Освен това използването на инструменти за геймификация в процеса на преподаване може да бъде от полза както за самия процес, мотивирайки студентите за процеса на преподаване и учене, така и да им покаже как да използват игри и геймификация за разработване на туристически продукти и услуги Feifei et al, 2017).

- **Симулация на реални туристически маршрути:** Чрез VR учащите могат да “обикалят” екопътеки, природни резервати или културни обекти, без да напускат учебната среда. Те могат да се упражняват в представянето на информация за биоразнообразието, устойчивите практики и културното наследство.
- **Виртуална и разширена реалност:** Виртуалната и разширената реалност могат да се използват в образователен контекст, за да направят учебния процес по-привлекателен и по-близък до реалните условия. Инструментите на виртуалната реалност могат да се използват, за да се предостави на учениците възможността да се появят в контекста на прилагането на устойчиви практики, в реален контекст, без да напускат класната стая, например да видят реални примери в хотели или музеи, които имат свои съоръжения и проекти, достъпни виртуално, или да използват симулационни инструменти, където могат да вземат собствени решения и да видят виртуално въздействието и резултатите от тях (Pestek & Sarvan, 2021).

Приложенията с добавена реалност могат да се използват, за да се покаже например въвеждането на екологични практики, на конкретен инструмент или предмет, или преобразуването на цялата стая/пространство и как това може да бъде от полза за цялата околна среда, например в хотел или ресторант.

Освен това виртуалните инструменти дават възможност на учениците да ги използват и в своята професия, за да изпълняват задачите си и да подпомагат вземането на решения.

- **Имерсивни инструменти на PP/VR за екотуризъм и образование:** Използвайки AR приложения на мобилни устройства или умни очила, учащите могат да получават интерактивна информация. Например: **PP-пътеводители за флора и фауна** (мобилни AR-приложения предоставят интерактивна информация в реално време за растения и животни, като ги сканират в естествена среда), **PP-симулации за обучение** (обучаемите се занимават с реалистични сценарии, за да изградят умения за вземане на решения в автентична среда), **специфични за туризма приложения** (*Google Expeditions*: Изследване на екосистеми и паркове виртуално. *Seek by iNaturalist*: Идентифицирайте видове чрез PP, за да подобрите знанията на екскурзоводите. *Потопяне в дивата природа*: VR-базирани виртуални обиколки на природата за повишаване на осведомеността за екотуризма. *Разширение*:

Визуализирайте исторически и природозащитни обекти на място. *ВР обучение по екотуризъм*: Симулира екологосъобразни практики и планиране на маршрути).

- **Географски информационни системи (ГИС):** Картографиране и анализ на въздействието на туризма върху околната среда. ГИС дава възможност на учениците да идентифицират подходящи места за инициативи в областта на екотуризма, като анализират използването на земята, защитените територии и инфраструктурата. Учениците могат да проследяват и измерват въглеродните емисии от различни туристически дейности, като използват пространствени данни. ГИС помагат на учениците да оценят рисковете за туризма, свързани с изменението на климата, като повишаване на морското равнище, горски пожари или екстремни метеорологични явления.
- **Блокчейн за прозрачност:** Осигуряване на етични практики във веригите за доставки в туризма. Чрез блокчейн технологията учениците в образованието могат да изучават реални приложения и да разберат как предприятията в туристическия сектор могат да възприемат отговорни практики. Например блокчейн може да се използва, за да се гарантира, че доставчиците на стоки и услуги в туризма (като например доставчици на храни, доставчици на транспорт и собственици на места за настаняване) се придържат към справедливи трудови практики и екологична устойчивост.
- **Виртуални интерактивни карти:** Дейности, при които учениците се учат как да създават интерактивни карти онлайн. Те могат да се използват за създаване на туристически маршрути по теми, свързани с опазването на околната среда. Предназначени за туристи или други ученици, тези карти могат да се фокусират например върху изменението на климата и да посочват ключови точки в даден град за разбиране и справяне с изменението на климата (климатични убежища, зелени зони и др.). Тези карти могат също така да показват инициативи в областта на социалната и солидарната икономика или други проекти за опазване на околната среда. Научавайки се как да използват този интерактивен инструмент за карти, учениците могат да мобилизират концепции и да обмислят най-подходящия формат за своята аудитория. Тези карти са интерактивни, тъй като целта е, след като картата е създадена, всеки член на обществеността да може да добавя информация и да допълва картата. Така тя може да се превърне в инструмент, достъпен за всички. Тези интерактивни карти са използвани например като част от проекта “Климатично пътуване” в Испания. Те са използвани за определяне на ключови точки в борбата с изменението на климата в градове като Барселона, Малага и Мадрид.

Конкретен пример за това как учителите могат да организират дейност с помощта на интерактивни карти: Учениците се разделят на екипи, като всеки от тях се фокусира върху конкретен аспект на устойчивия туризъм (например намаляване на отпадъците, възобновяема енергия, местни хранителни системи, опазване на културата). Използвайки платформи като

Google My Maps, ArcGIS Online или подобни инструменти, те се научават да нанасят точки на интерес, да добавят мултимедийно съдържание (снимки, видеоклипове, аудиозаписи) и да пишат подробни описания. Акцентът е върху точността на данните и увлекателното разказване на истории. Например точка на картата, представяща местна биологична ферма, може да включва видеоинтервю със земеделския производител, снимки на неговите устойчиви практики и връзки към неговия уебсайт.

4.1.1.1.5. Въглероден отпечатък, управление на отпадъците и ангажираност на общността

Целите на обучението са насочени към развиване на търсени на пазара на труда умения като анализ на въглеродния отпечатък, управление на отпадъците и ангажираност на общността, като целта е учениците да получат както цялостно разбиране, така и практически умения в ключови области на устойчивото развитие. Като интегрира технически, аналитични и социални умения, програмата подготвя учащите да посрещнат предизвикателствата на екологичната отговорност и устойчивостта в различни професионални контексти. По-долу представяме най-често срещаните означения и примери.

- **Ангажиране на учениците с намаляване на въглеродните емисии:** в областта на туризма, зелени програми, зелени транспортни програми в областта на туризма, градски инициативи.
- **Организиране на конкурси за иновации:** в туристическата индустрия, насочени към разработване на нисковъглеродни решения, проектиране на технологии за производство на енергия от отпадъци, проекти за устойчивост, ръководени от общността.
- **Разработване на стратегии за устойчивост, основани на данни, за туристическите предприятия:** да се предоставят на студентите умения за анализ на данни и оценка на устойчивостта, за да се помогне на туристическите предприятия да измерват и намаляват своя въглероден отпечатък, генерирането на отпадъци и въздействието върху околната среда.
- **Планиране на устойчив туризъм в общността:** дайте възможност на учениците да си сътрудничат с местните общности за разработване на туристически инициативи, които подкрепят културното наследство, опазват околната среда и създават социално-икономически ползи.

- **Анализ на казуси, свързани със стратегии за устойчив туризъм:** осигурете анализ на казуси, който позволява на учениците да се ангажират активно с реални предизвикателства и решения в областта на устойчивото развитие. Занятието започва с въведение в методологията на казуса, която осигурява контекстуален анализ на конкретен казус в реална среда. Учениците се разделят на групи, като на всяка от тях се възлага казус от реалния свят, и всяка група разглежда процесите на вземане на решения заедно с техните входни данни и определя ключовите и критичните аспекти. Чрез малки или групови дискусии учениците обсъждат алтернативни решения, които биха могли да подобрят туристическата дестинация, и предлагат стратегии за устойчивост.
- **Провеждане на творчески семинар “Храна за промяна: Намаляване на отпадъците в полза на общността!”**

Цел: Разработване на устойчиви практики за намаляване на хранителните отпадъци с акцент върху подкрепата на общността. Проучване на възможностите за споделяне и даряване на храна в полза на нуждаещите се. Насърчаване на сътрудничеството между бизнеса, гражданите и неправителствените организации.

Важно по тази тема:

- а) Въведение-Дискусия: Проблемът с разхищението на храни и неговото социално измерение. Представяне на данни за разхищението на храни и неговото социално въздействие. Обсъждане на местни и глобални инициативи за намаляване на разхищението чрез даване и споделяне.
- б) Представяне на добри практики: “Хранителни банки” - как работят те?
Ресторанти и супермаркети, които даряват излишна храна. Примери за обществени хладилници.
- в) Кратка интерактивна задача: всеки участник трябва да отговори на въпроса: Как мога да допринеса за намаляване на разхищението на храна?
- г) Практическо упражнение

Задача 1: Пътят на храната - от производството до разхищението - разделяне на участниците на групи от по 3-4 души. На всяка група се дава сценарий (напр. супермаркет, ресторант, домакинство, ферма). Задачата е да определят къде се генерират отпадъци в техния сценарий и как да ги намалят.

Очаквани решения:

- Даряване на храни с кратък срок на годност.
- Използване на плодове и зеленчуци с лош външен вид.
- Обучение на клиентите и персонала за намаляване на отпадъците.

Представяне на резултатите - всяка група представя своите идеи.

Задача 2: От излишък към помощ - разработване на социална инициатива. Групите разработват план за инициатива, която свързва излишната храна с хора в нужда. Ключови въпроси, на които трябва да се отговори:

- Коя е целевата група? (напр. семейства в неравностойно социално положение, бездомни хора, студенти)
- Как ще се събира и разпределя храната?
- Какви партньори са необходими? (напр. ресторанти, фермери, магазини)
- Как да се ангажира общността?

Очаквани резултати:

- Създаване на конкретен проект, който може да бъде реализиран на местно ниво.
- Развиване на умения за сътрудничество и социално предприемачество.

Представяне на идеите - всяка група представя своя проект.

д) Заключителна част - финално предизвикателство

Всеки участник избира една малка промяна, която да приложи в ежедневието си - например: да започне да споделя храна с хора в нужда; да предложи идея за намаляване на хранителните отпадъци в своята общност, да използва остатъците от храна по творчески начин.

- **Наука за данните в областта на околната среда:** Учениците ще научат как да използват инструменти и технологии за наука за данните (например интернет на нещата, анализ на големи обеми данни), за да наблюдават и управляват екологични предизвикателства като замърсяване, изменение на климата и изчерпване на ресурсите.
- **Комуникация и застъпничество:** Учениците ще се запознаят и ще придобият умения за комуникиране на целите и резултатите от устойчивото развитие пред различни аудитории, като насърчават обществената подкрепа за зелените инициативи и етичните бизнес практики.
- **Калкулатор за въглероден отпечатък за класни екскурзии:** Насърчават учениците да определят количествено въздействието на пътуванията, свързани с туризма, върху околната среда, като повишават осведомеността за въглеродните емисии и стратегиите за тяхното намаляване. Като използват калкулатор за въглероден отпечатък (онлайн инструменти или формули, предоставени от учителя), да оценят емисиите за хипотетично (или реално) пътуване на класа, включително транспорт, настаняване и дейности. Тази дейност осигурява осезаемо разбиране на разходите за околната среда и затвърждава концепцията, че информираният избор на пътуване може значително да намали въздействието.
- **Ангажиране на общността:** Разберете етичните принципи на туризма, основан на общността (уважение към местните традиции, справедлива икономическа

възвръщаемост, споделено вземане на решения), като разработите програми за културен обмен или инициативи за настаняване в дома, които балансират интереса на посетителите с благосъстоянието на общността.

- **Управление на отпадъците:** Започнете да извършвате одит на отпадъците, като определяте количествено различните потоци отпадъци и идентифицирате основните причинители (напр. кухните на ресторантите, стаите за гости), а след това прилагайте техники за намаляване на отпадъците, като компостиране, контейнери за многократна употреба или покупки на едро в симулирана или реална среда.
- **Екоучилища** - Тази програма подготвя студентите за работа в сферата на консултантските услуги за устойчивост, екологичния одит и корпоративната социална отговорност (КСО), където анализът и намаляването на въглеродния отпечатък са ключови компетенции. Eco-Schools (<https://www.ecoschools.global/>) е разширяваща се инициатива, която дава възможност на младите хора да се ангажират активно с околната среда и да я опазват. Тя може да започне в класната стая и да бъде разширена до по-широка общност. Участниците придобиват чувство за удовлетворение, като оказват влияние върху политиките за управление на околната среда в своето училище, работейки за получаване на престижния сертификат "Зелен флаг". Екоучилищата предоставят на училищата смислен път за подобряване на местната околна среда, като същевременно насърчават положителното въздействие върху учениците, семействата, персонала и местните власти през целия живот. Екоучилищата могат да включат в учебната си програма практически умения, свързани с работата, като подготвят учениците за нарастващото търсене на роли в работната сила, насочени към устойчивото развитие.
- **Гастрономически асоциации:** Ангажираността на общността в контекста на ястия и събития, разработени в училище по хотелиерство и ресторантьорство, може да бъде мощен начин за насърчаване на сътрудничеството, културния обмен и иновациите в кулинарния свят. Като част от този подход има практическо занимание, предназначено да повиши уменията на учениците за управление на гастрономически събития. От замисъла до приключването учениците участват активно във всички етапи на събитието, като придобиват конкретен опит в организирането и изпълнението на важни инициативи. Сътрудничеството с водещи компании засилва практическия компонент на обучението. Училищата по туризъм и хотелиерство се фокусират върху обучението на учениците в изкуството и науката на готвенето, представянето на храната и управлението на ресторанти. Чрез сътрудничество с гастрономически асоциации учениците могат да придобият реална представа за тенденциите в отрасъла, традиционните кухни и устойчивите практики. Асоциациите могат да предоставят експертен опит, ресурси и възможности за работа в мрежа, които обогатяват образователния опит, а също така могат да помогнат за оформянето на учебната програма, за да се гарантира, че тя

съответства на стандартите в отрасъла и новите тенденции. От друга страна, целият опит може да бъде разработен така, че да отразява културното наследство на местната общност или други култури. Това може да бъде направено в сътрудничество с гастрономически асоциации, които са специализирани в запазването и популяризирането на традиционната кухня. Връзката между училищата по туризъм и хотелиерство и гастрономическите асоциации е симбиотична, тъй като първите могат да осигурят таланта и иновациите, докато гастрономическите асоциации предлагат експертния опит, ресурсите и връзките с индустрията. Заедно те могат да създадат динамична екосистема, която е от полза за учениците, общността и гастрономическата индустрия като цяло. Работейки заедно, те могат да насърчават опазването на културата, устойчивостта и икономическия растеж, като същевременно насърчават по-дълбокото разбиране на изкуството и науката за храната.

- **Обучаване на учениците как да извършват оценки на въздействието върху околната среда (ОВОС):** за проекти в областта на туризма, като им дава възможност да анализират и смекчават отрицателните въздействия върху местните екосистеми и общности.

4.1.1.2. Сътрудничество с индустрията и практически опит

Чрез гостуващи лекции експерти насърчават и насочват студентите към актуалните тенденции и практики. От студентите се изисква да изготвят план за устойчиво развитие на туризма от местната среда или туристическата дестинация, като следват структуриран подход, който включва анализ на настоящата ситуация, определяне на цели и планиране на действия. По-долу представяме примери, които са изтъкнати от отделните партньори и са обвързани с отделните държави.

а) План за устойчиво развитие на туризма: Пример за местна среда

Дестинация: Погорие, Словения

Цел: разработване на модел за устойчив туризъм, който опазва природните ресурси, подкрепя местните общности и осигурява обогатяващо преживяване на посетителите.

Задачи: *Опазване на околната среда:* опазване на биоразнообразието, намаляване на отпадъците и насърчаване на екологосъобразни практики. *Ангажиране на общността:* включете местните жители в туристическите дейности и осигурете споделяне на икономическите ползи. *Обучение на посетителите:* повишаване на осведомеността за устойчивото развитие чрез обиколки с екскурзовод и интерактивни програми. *Икономическа жизнеспособност:* създаване на дългосрочни потоци от приходи при минимизиране на въздействието върху околната среда.

Силни страни: богато биоразнообразие и природна красота, съществуваща инфраструктура (пътеки, центрове за посещение), силна обществена подкрепа за усилията за опазване на околната среда, близост до градските райони, което го прави достъпен за туристите.

Слаби страни: ограничено финансиране за широкомащабни инициативи, сезонен туризъм, водещ до колебания в приходите, липса на осведоменост сред туристите относно устойчивите практики, потенциална съпротива от страна на предприятия, разчитащи на неустойчиви практики.

Възможности: нарастващо търсене на екотуризъм и устойчиви пътувания, партньорства с неправителствени организации и правителствени субсидии за проекти за опазване на околната среда, развитие на екологосъобразни места за настаняване и местни занаятчийски пазари, използване на цифрови платформи за насърчаване на устойчивия туризъм.

Заплахи: прекомерен туризъм, водещ до влошаване на състоянието на околната среда, въздействие на изменението на климата върху природните забележителности, конкуренция от страна на по-малко устойчиви, но по-евтини дестинации, липса на прилагане на разпоредбите за устойчивост.

б) План за развитие на устойчив туризъм: Пример за местна среда

Дестинация: Проломът Самария, Крит, Гърция

Цел: Разработване на модел за устойчив туризъм, който защитава уникалната природна среда на дефилето Самария, подобрява преживяванията на посетителите и подкрепя местната икономика и културното наследство.

Задачи: *Опазване на околната среда:* Опазване на биоразнообразието на националния парк, прилагане на програми за намаляване на отпадъците и насърчаване на отговорно поведение на посетителите, *Устойчиво управление на посетителите:* Прилагане на ограничения за посетителите, обиколки с водач и цифрово наблюдение за предотвратяване на пренаселеността и свеждане до минимум на въздействието върху околната среда, *Участие на местната общност:* Насърчаване на местния бизнес (къщи за гости, екскурзоводи, традиционни таверни) да възприеме устойчиви практики и да се възползва от туризма, *екологосъобразно развитие на инфраструктурата:* Подобряване на туристическите пътеки с устойчиви материали, инсталиране на съоръжения, захранвани със слънчева енергия, и осигуряване на станции за зареждане с вода, *Образователни инициативи:* Предлагат интерпретативни програми и цифрови инструменти (AR/VR приложения, интерактивни табели) за обучение на туристите относно екосистемата на дефилето и принципите на устойчивия туризъм.

Силни страни: Богато биоразнообразие и защитен статут като част от Национален парк Самария (биосферен резерват на ЮНЕСКО), Културно значение поради историческото и митологичното

наследство, Съществуващ посетителски интерес с хиляди туристи годишно, Потенциал за развитие на екотуризм, включително отговорни преходи и наблюдение на дивата природа.

Слаби страни: Пренаселеност по време на пиковия сезон, водеща до ерозия на пътеките и прекомерно количество отпадъци, ограничени съоръжения за управление на отпадъците, което води до проблеми с боклука, зависимост от сезонния туризъм, което засяга местния бизнес, необходимост от по-добри възможности за устойчив транспорт, тъй като повечето посетители пристигат с лични автомобили или туристически автобуси.

Възможности: Нарастващо търсене на устойчив и приключенски туризъм от страна на екосъзнателни туристи, Финансиране от програмите на ЕС за устойчивост за опазване на околната среда и инфраструктурата, Сътрудничество с местните общности за създаване на екологосъобразни предприятия и традиционни къщи за гости, Използване на цифрови инструменти за обучение на посетителите и преживявания с екскурзовод, което намалява необходимостта от печатни материали.

Заплахи: Климатичните промени оказват влияние върху биоразнообразието (повишен риск от горски пожари, екстремни метеорологични условия), Неконтролиран ръст на туризма, водещ до влошаване на състоянието на природните ресурси, Липса на прилагане на нормативната уредба, което прави мерките за устойчивост неефективни, Икономически натиск за приоритизиране на масовия туризъм, който подкопава усилията за устойчивост.

Този план гарантира, че дефилето Самария ще остане първокласна дестинация за екотуризм, като балансира между опазването на околната среда, местния икономически растеж и отговорните преживявания на посетителите.

с) План за развитие на устойчив туризъм: Пример за местна среда

Дестинация: Пловдив - област Хисаря, България

Регионът Пловдив - Хисаря е сред най-привлекателните туристически дестинации в България, благодарение на богатото си културно-историческо наследство, природни ресурси и термални извори. Разработването на модел за устойчив туризъм ще даде възможност за дългосрочно опазване на тези ресурси, ще стимулира местната икономика и ще създаде нови възможности за развитие на общността.

Цели : Опазване на природните и културните ресурси, намаляване на екологичния отпечатък на туристическите дейности . Развитие на местната икономика и подпомагане на малкия и средния бизнес чрез инициативи за устойчив туризъм . Популяризиране на региона като дестинация за екотуризм, разработване на зелени маршрути и екоатракции. Устойчиво управление на

туристическия поток - разпределение на посетителите през различните сезони . Насърчаване на екологично отговорно поведение сред туристите и местните жители.

Развитието на екотуризма се фокусира върху създаването на зелени маршрути в Средна гора и екопътеки около Хисаря, като се предлагат дейности, свързани с природата, като велоалеи и обиколки на ферми или винарни. Насърчава се устойчивостта в туристическия сектор чрез екосертифициране, намаляване на употребата на пластмаса и преминаване към възобновяема енергия. Образованието играе ключова роля - чрез обучения за местния бизнес, туристически семинари и център за екологично образование - за повишаване на осведомеността и подобряване на управлението на ресурсите. Стратегията включва също така диверсификация на туризма с еко, винени, културни и спа преживявания, насърчаване на престоя в дома и организиране на фестивали извън сезона, за да се разпредели потокът от посетители по-равномерно през годината.

Силни страни: Богато културно-историческо наследство (римските терми в Хисаря, историческите паметници и Старият град в Пловдив). Разнообразни природни ресурси - минерални извори, планински пътеки в Средна гора. Развита туристическа инфраструктура - хотели, СПА центрове, ресторанти. Добра транспортна достъпност (магистрала, железопътни линии, летище Пловдив). Традиции в производството на вино и местни храни - винен туризъм в Тракийската низина.

Слаби страни: Недостатъчно насърчаване на практиките за устойчив туризъм. Прекалена сезонност - лятото и пролетта са активни, а през зимата се наблюдава спад на посещенията. Липса на достатъчно зелени технологии в туристическите обекти. Остаряла инфраструктура в някои райони. Недостатъчно интегриране на местната общност в задачите на сектора на устойчивия туризъм.

Възможности: Разработване на екологични маршрути за колоездене и пешеходен туризъм. Въвеждане на зелени технологии в хотелите и спа центрове (слънчева енергия, пречистване на водата). Развитие на агротуризма - работа с местни ферми и винарски изби за създаване на устойчиви туристически продукти. Провеждане на екофестивали и образователни кампании за устойчив туризъм. Насърчаване на цифровизацията - мобилни приложения за навигация, онлайн резервации за екопътеки.

Заплахи: Пренаселеност и прекомерен натиск върху природните ресурси в пиковите сезони. Замърсяване и увреждане на околната среда от масовия туризъм. Недостатъчно финансиране за устойчиви инициативи. Възможни отрицателни въздействия на изменението на климата върху природните ресурси (напр. намаляване на водните запаси за балнеоложкия туризъм).

d) План за развитие на устойчив туризъм: Пример за местна среда

Дестинация: София, България

Цел: Планът за устойчиво развитие на туризма в София се фокусира върху балансирането на богатото културно наследство и природната красота на града с принципите на устойчивостта. Този план има за цел да подобри екологичните практики, да подкрепи местните общности и да защити културното наследство на София, като същевременно насърчи устойчива и отговорна туристическа индустрия.

Цели: Опазване на културата и околната среда: Опазване и съхраняване на **историческите обекти** на София (напр. катедралата “Александър Невски”, Боянската църква) и **природните зони** (напр. планината Витоша) от негативното въздействие на масовия туризъм.

Насърчаване на **екологосъобразни туристически практики**, които опазват природните ресурси, намаляват отпадъците и свеждат до минимум замърсяването.

Насърчаване на туризма с ниско въздействие: Насърчавайте устойчиви **транспортни възможности** като електрически автобуси, колоездене и пешеходни турове. Намалете въглеродния отпечатък на туризма, като насърчавате туристите да използват **обществен транспорт** и да избягват използването на лични автомобили.

Ангажиране и овластяване на общността: Включете **местните общности** в развитието на туризма, като гарантирате, че те имат икономическа и културна полза от туризма. Подкрепяйте **местния бизнес** и насърчавайте туристите да купуват стоки и услуги, произведени на място, като по този начин допринасят за местната икономика.

Обучение на туристите за устойчивост: Насърчавайте **екологосъобразния туризъм** чрез образователни кампании, които информират посетителите за екологичните предизвикателства на София, устойчивото поведение и усилията за опазване на околната среда. Предлагайте **устойчиви туристически преживявания**, като например екопътеки с екскурзовод, походи сред природата или културни семинари, които насърчават екологичното съзнание.

Икономическа устойчивост и дългосрочен растеж: Фокусирайте се върху **устойчивото икономическо развитие**, което подкрепя дългосрочния растеж на туристическия сектор, като гарантира, че той не вреди на местната околна среда или на социалната структура. Насърчаване на **отговорен туризъм**, който дава предимство на качеството пред количеството и се стреми да привлече туристи, които ценят устойчивостта.

Силни страни: София има голям потенциал за устойчив туризъм благодарение на богатото си културно-историческо наследство, включително римски руини и разнообразни архитектурни влияния, които привличат международни посетители и насърчават отговорното пътуване. Близостта до планината Витоша дава възможност за екологосъобразни дейности на открито като пешеходен туризъм и ски. Нарастващата ангажираност на града към устойчивото развитие, изразяваща се в екологичен транспорт и управление на отпадъците, подпомага развитието на

екотуризма. Освен това членството в ЕС дава възможност за достъп до финансиране на проекти за зелена инфраструктура и туризъм в общността.

Слаби страни: София е изправена пред няколко предизвикателства пред устойчивия туризъм, включително пренаселеност в ключови обекти като катедралата “Александър Невски”, което рискува да навреди на културното наследство и да намали преживяванията на посетителите. Транспортните задръствания и замърсяването на въздуха също влияят върху удовлетвореността на туристите и екологичните цели. Въпреки че съществуват някои зелени площи, в много райони все още липсва устойчива инфраструктура като екологични хотели и транспорт. Освен това силната сезонност на туризма създава пренаселеност в пиковите часове и икономическа нестабилност извън сезона.

Възможности: София има голям потенциал за устойчив растеж на туризма чрез използване на природните й дадености за екотуризм, като например пешеходни турове и обиколки на дивата природа в близост до Витоша, и насърчаване на обществения туризъм чрез местни партньорства. Съчетаването на културното наследство с екологични преживявания в специално разработени туристически пакети, подкрепени от финансиране от ЕС за устойчивост, може да повиши привлекателността на града. С нарастващото глобално търсене на екологични пътувания София може да привлече съзнателни туристи, като изтъкне своите устойчиви практики и предложи сертифицирани за екологичност услуги.

Заплахи: София е изправена пред предизвикателства пред устойчивия туризъм, включително риск от прекомерен туризъм в популярни райони като центъра на града и планината Витоша, което води до влошаване на състоянието на околната среда. Изменението на климата може да наруши природосъобразния туризъм с по-топли зими и екстремни горещини. Икономическата нестабилност или глобалните кризи могат да намалят туристическия поток и да попречат на дългосрочното планиране, а ограничената екологична инфраструктура, като например лошото управление на отпадъците и транспорта, затруднява постигането на целите на устойчивия туризъм.

е) План за развитие на устойчив туризъм: Пример за местна среда

Дестинация: Пиетра ди Бисмантова, уникално скално образувание и популярна дестинация на Апенините в Реджо Емилия (Италия)

Цел: разработване на модел за устойчив туризъм, който опазва природните ресурси, подкрепя местните общности и осигурява обогатяващо преживяване на посетителите.

Задачи: Запазване на екологичната цялост, опазване на чувствителните местообитания, флората и фауната около Пиетра ди Бисмантова. Прилагане на туристическа инфраструктура

с ниско въздействие (напр. екологосъобразни пътеки, указателни табели). *Повишаване на участието на общността*: Насърчаване на местните жители, предприятия и сдружения да участват в планирането и вземането на решения. *Подкрепяйте дребномащабни икономически дейности* (напр. занаятчийски продукти, местен агротуризм), които са от полза за местната общност. *Насърчаване на отговорното участие на посетителите*: Разработване на образователни програми (походи с екскурзовод, интерпретативни изложби), които да информират посетителите за геологията, историята и културата на обекта. *Популяризиране на възможностите за устойчива мобилност* (маршрутни автобуси, стимули за съвместно ползване на автомобили) с цел намаляване на задръстванията и замърсяването. *Дългосрочна икономическа устойчивост*: Разнообразяване на туристическото предлагане (дейности, свързани с природата, културни събития, духовни уединения), за да се привлекат посетители през цялата година и да се сведе до минимум сезонността. *Засилване на партньорствата с регионални заинтересовани страни* (напр. близки градове, туристически съвети) за по-широк обхват на пазара и общ маркетинг.

Силни страни: Геоложка уникалност и живописна красота (емблематично скално образувание с панорамни гледки, признато за природно и културно значение), богато културно и религиозно наследство (бenedиктински скит, исторически традиции и местни легенди, свързани със скалата), съществуваща привлекателност за пешеходен туризъм и катерене (известно сред любителите на природата и катерачите, предлагащо потенциал за развитие на екотуризм), местна гастрономия и продукти (достъп до висококачествени, местно произведени храни (напр, Parmigiano Reggiano, планински мед, занаятчийски хляб).

Слаби страни: ограничено финансиране за широкомащабни инициативи, сезонен туризъм, водещ до колебания в приходите, липса на осведоменост сред туристите относно устойчивите практики, потенциална съпротива от страна на предприятия, разчитащи на неустойчиви практики.

Възможности: Нарастващо търсене на природен и уелнес туризъм (след пандемията интерес към отбиха на открито и по-бавните, по-автентични пътувания), културни и образователни програми (потенциал за партньорство с училища, университети и туристически организации за геоложки, исторически и духовни турове), регионално сътрудничество (Партньорство с близките градове (напр. Кастаньоно не' Монти) и апенинските общности за общи маршрути (кулинарни маршрути, исторически турове), сертифициране на устойчивостта и финансиране (достъп до финансиране от ЕС или регионално финансиране за проекти за развитие на селските райони и екотуризм. Възможно признаване от органи за екомаркировка или наследство).

Заплахи: Деградация на околната среда от неуправляем туризъм (Пренаселеност или безотговорно катерене/пешеходен туризъм могат да увредят местообитанията и да подкопаят естествената привлекателност на дестинацията), Въздействие на климатичните промени

(Екстремни метеорологични явления, промяна на микроклимата и потенциални суши могат да засегнат местната флора/фауна и безопасността на посетителите), Икономическа и пазарна несигурност Глобални икономически колебания или бъдещи кризи (пандемии, рецесии) могат драстично да намалят броя на туристите.

f) План за развитие на устойчив туризъм: Пример за местна среда

Дестинация: Партньорство с DocaPesca и Associação Nacional dos Industriais de Conservas de Peixe (DocaPesca и Националната асоциация на производителите на рибни консерви) (ANICP) (организации за опазване на рибата), португалското крайбрежие, особено северната част на Португалия

Цел: Да се развие устойчива гастрономия, запазваща морските ресурси, местната култура и общности. В партньорство с DocaPesca и ANICP целта е да се организират поредица от дейности за обучение, насочени към основните клиенти, които да спомогнат за повишаване на популярността на португалската риба и на най-добрите практики при обработката ѝ. Основната цел на работата с организациите за опазване на рибните ресурси е да се насърчават устойчивите риболовни практики и да се гарантира дългосрочното здраве на водните екосистеми, рибните популации, и общностите, които зависят от тях. Сътрудничеството с тези организации обикновено е насочено към балансиране на екологичните, икономическите и социалните нужди.

Цели: Насърчаване на устойчиви риболовни практики; Овластяване на местните общности; Насърчаване на ангажираността на общността; Насърчаване на използването на риба в ястията; Създаване на иновативни ястия с рибни консерви; Икономическа жизнеспособност: създаване и развиване на навика за консумация на рибни консерви. Повишаване на осведомеността и образование на обществеността; Насърчаване на сътрудничеството и иновациите.

Силни страни - достъп до специализирани знания, изследвания и инструменти за устойчив риболов и опазване на околната среда, демонстрира ангажимент за устойчивост и опазване на околната среда, засилва сътрудничеството с местните рибарски общности, правителствата и заинтересованите страни, образува обществеността и показва предимствата на консумирането на риба, позволява иновации при използването на различни рибни консерви.

Слаби страни: значително време и усилия за организиране на дейностите, финансови инвестиции, ограничен персонал или експертен опит за управление и координиране на съвместните проекти, различия в приоритетите или подходите между организациите, учениците и училището, сложност при управлението на партньорствата между различни организации.

Възможности: Достигане до друга общност, включително политици, изследователи и широката общественост, влияние върху по-широки практики и политики в индустрията, сътрудничество в областта на изследванията и разработването на нови технологии или практики за устойчива индустрия, учене от опита и най-добрите практики на природозащитната организация, укрепване на отношенията с местните общности чрез подкрепа на техния поминък и опазване на природните им ресурси.

Заплахи: Съпротива срещу промени в традиционните практики или разпоредби, икономически натиск, липса на икономическа мощ на потребителите предвид цените на повечето консерви, обществен скептицизъм относно качеството на разработените и представени ястия, конкуренция от страна на по-малко устойчиви, но по-евтини консерви от други държави.

g) План за развитие на устойчив туризъм: Пример за местна среда

Дестинация: Планините Троодос, Кипър (напр. луксозен хотел Casale Panayiotis)

Цел: разработване на модел за устойчив туризъм, който балансира между опазването на околната среда, участието на общността и ангажираността на посетителите.

Задачи: *Опазване на околната среда:* опазване на местната флора и фауна, намаляване на замърсяването и отпадъците и насърчаване на екологосъобразни туристически практики. *Ангажираност на общността:* осигуряване на възможности на местните общности да участват в туристическите дейности и да се възползват от тях. *Обучение на посетителите:* създават образователни програми и обиколки, за да информират посетителите за природното и културното наследство на района. *Икономическа жизнеспособност:* осигурете дългосрочна финансова устойчивост, като същевременно сведете до минимум въздействието върху околната среда.

Силни страни: уникално биоразнообразие и живописни пейзажи, силно културно наследство с традиционни села и манастири, съществуваща инфраструктура за екотуризъм и стратегическо местоположение, привличащо местни и международни туристи.

Слаби страни: ограничени финансови ресурси за широкомащабни проекти за устойчивост, потенциални сезонни колебания в броя на туристите, липса на осведоменост сред туристите относно устойчивите практики и възможна съпротива от страна на предприятията, разчитащи на традиционния туризъм.

Възможности: нарастващ глобален интерес към устойчивия и екотуризма, потенциални партньорства с природозащитни организации и правителствени органи за финансиране и

подкрепа, развитие на екологосъобразни места за настаняване и местни занаятчийски пазари, както и използване на цифрови платформи за насърчаване на устойчивостта.

Заплахи: влошаване на състоянието на околната среда поради прекомерен туризъм, изменение на климата, засягащо природните екосистеми, конкуренция от страна на по-популярните туристически дестинации и недостатъчно прилагане на мерките за устойчивост.

h) План за развитие на устойчив туризъм: Пример за местна среда

Дестинация: Каталуния, Испания

Цел: Етническа мрежа (“Харха”): Целта е да се трансформира настоящият туристически модел в Каталуния (Испания) в отговорен и устойчив, като се наблегне на социалната и екологичната отговорност, ангажираността на общността и насърчаването на автентичните местни преживявания. **Специфичните цели са:** *Интегриране на социалната и солидарна икономика (ССИ):* насърчаване на туристически преживявания, основани на принципите на ССИ, като се дава приоритет на справедливостта, приобщаването и ползите за общността. *Териториална диверсификация:* пренасочване на туристическите потоци от пренаселените места към по-малко познати, като се демонстрира разнообразното културно и природно наследство на Каталуния. *Овластяване на местната общност:* даване на възможност на местните участници (занаятчии, културни асоциации, малки предприятия) да създават съвместно и да се възползват от туристическите дейности. *Опазване на културното наследство:* опазване и популяризиране на материалното и нематериалното културно наследство на Каталуния, като се гарантира неговата автентичност и достъпност.

Силни страни:

- Силна мрежа от местни участници: съществуваща мрежа от културни и социални структури, предприятия и занаятчии, ангажирани с устойчив туризъм
- Акцент върху местната идентичност: фокус върху автентични преживявания, които подчертават уникалния характер на различните региони
- Ангажимент към ОРС: съгласуване с целите за устойчиво развитие на ООН до 2030 г.
- Фокус върху туризма в близост: мрежата е проектирана така, че да ангажира първо местните туристи

Слаби страни:

- Предизвикателства, свързани с координацията: управлението на разнообразна мрежа в множество региони изисква ефективна комуникация и сътрудничество
- Ограничения във финансирането и ресурсите: осигуряване на подходящо финансиране за дейностите на мрежата и маркетинговите инициативи
- Променящи се предпочитания на туристите: гарантиране, че предложенията на мрежата остават привлекателни за променящите се предпочитания на туристите

- Потенциал за “зелена” реклама: поддържане на прозрачност и предотвратяване на фалшивото обозначаване на неустойчиви практики като устойчиви
- Зависимост от местните участници: състоянието на мрежата зависи от състоянието на местните участници

Възможности:

- Възможност за преосмисляне на туристическия модел: контекстът след пандемията предоставя възможност за преоформяне на туристическите практики
- Нарастващо търсене на устойчив туризъм: нарастваща осведоменост на потребителите и предпочитания към отговорни пътувания
- Цифрови платформи за популяризиране: използване на онлайн платформи за връзка с туристите и представяне на предложения за устойчив туризъм
- Партньорства с публичния и частния сектор: сътрудничество с правителствени агенции и туристически предприятия за постигане на целите на устойчивия туризъм
- Разработване на творчески туристически преживявания: използване на концепцията за “творчески туризъм” за ангажиране на посетителите в значим културен обмен
- Кампании за образование и повишаване на осведомеността: повишаване на осведомеността на туристите и местните жители относно практиките за устойчив туризъм

Заплахи:

- Настоящата експлозия на масовия туризъм: Масовият туризъм все още присъства в Барселона, като цифрите са дори по-високи, отколкото преди заговора.
- Икономическа нестабилност: Колебания на туристическия пазар и икономически спадове
- Въздействие на изменението на климата: Повишаване на температурите и екстремни метеорологични явления, засягащи туристическите дестинации
- Конкуренция от неустойчиви дестинации: Изправени пред конкуренцията на дестинации, предлагащи по-евтини и по-малко отговорни възможности за туризъм
- Липса на регулаторно прилагане: Неадекватно прилагане на разпоредбите за устойчив туризъм

4.1.1.3. Използване на технологии и учене чрез преживяване на място

Обучение на учителите за използване на цифрови инструменти, като например географски информационни системи (ГИС) за планиране на устойчив туризъм или софтуер за мониторинг на въздействието върху околната среда. Използвайте виртуална реалност за симулиране на устойчиви практики, като например управление на екологични хотели.

Пример 1: Проектиране на екологични пътеки и създаване на цифрови маркетингови кампании за отговорен туризъм

Учителите и учениците създават виртуални екологични пътеки и включват функции като: интерпретативни табели (като използват Canva или Adobe Spark за проектиране), възможности за устойчив транспорт (напр. велосипедни алеи, електрически маршрутки). По-късно учениците представят своите маршрути пред класа, като обясняват как те балансират туризма с опазването на околната среда. Учениците разработват кампании в социалните медии или видеопроект за популяризиране на отговорни туристически практики в избран регион. Използвайки инструменти като Canva, Adobe Premiere Pro или TikTok, те създават ангажиращо съдържание, с което се застъпват за екологосъобразен избор на пътуване, опазване на дивата природа и подкрепа за местните общности. След това те анализират ангажираността на аудиторията и ефективността на своите послания, което им помага да развият реални умения за цифров маркетинг за инициативи за устойчив туризъм.

Пример 2: Сътрудничество и отразяване

Учителите и учениците си сътрудничат, като използват платформи като Google Workspace или Microsoft Teams, за да споделят идеи и обратна връзка. Те отразяват обучението си чрез цифров дневник или блог, като обсъждат предизвикателствата и прозренията, получени от проекта. Учителят оценява учениците въз основа на тяхната креативност, разбиране за устойчивост и способност за ефективно прилагане на цифрови инструменти.

Пример 3: Симулация на виртуална реалност (VR) за екологосъобразно управление на хотел

Учителите интегрират технологията за виртуална реалност (VR), за да осигурят на учениците потапяне в управлението на устойчив хотел. Използвайки VR платформи като Google Expeditions, Oculus VR или симулации, базирани на Unity, учениците изследват оперативните аспекти на екологосъобразното хотелиерство, като се фокусират върху енергийната ефективност, опазването на водата, намаляването на отпадъците и устойчивото снабдяване. Чрез симулацията учениците влизат в ролята на управители на хотели, като вземат решения за възобновяеми и невъзобновяеми енергийни източници, системи за управление на отпадъците и етични вериги за доставки. Те анализират в реално време показателите за устойчивост, като например намаляване на въглеродния отпечатък и финансова устойчивост, а по-късно представят своите констатации, като обсъждат как решенията им съответстват на целите за устойчивост. Този метод подобрява критичното мислене, уменията за решаване на проблеми и цифровите умения, като същевременно дава на учениците практическа представа за екологичната отговорност в туристическата и хотелиерската индустрия.

Пример 4: Интелигентно планиране на туризма с помощта на географски информационни системи (ГИС)

Учителите насочват учениците към използване на инструменти на географските информационни системи (ГИС), като ArcGIS, Google Earth и QGIS, за да картографират и анализират стратегии за устойчиво развитие на туризма. Учениците събират и интерпретират геопропространствени данни, за да идентифицират горещите точки на околната среда, туристическия пешеходен трафик и инфраструктурните предизвикателства. Те използват ГИС картографиране, за да предложат решения, като например ограничения на посетителите в пренаселените райони, разработване на зелени туристически зони и прилагане на устойчиви транспортни възможности като електрически маршрутки или велосипедни маршрути. Визуализирайки реални туристически предизвикателства, учениците разработват основани на данни планове за устойчив туризъм, като осигуряват баланс между икономическата жизнеспособност, опазването на околната среда и културното наследство. Тази дейност подобрява анализа на данни, планирането на градския и селския туризъм и цифровата грамотност, като предоставя на учениците основни умения за кариера в областта на устойчивото развитие на туризма.

Пример 5: Експедиция “Пазители на биоразнообразието” в природен парк

Учениците участват в **реална изследователска** експедиция, в която действат като еколози, изследващи биоразнообразието в природен парк или защитена зона. Експедицията включва следните дейности: Наблюдение на флората и фауната: обучаемите използват тетрадки, мобилни приложения за разпознаване на растения (напр. iNaturalist) и бинокли, за да документират местните видове. Водене на екорегистър: всяка група събира данни за замърсяването, ерозията или човешкото въздействие върху природата. Симулация на ролеви игри: Учениците се разделят на групи (учени, природозащитници, местни власти, туристически оператори) и обсъждат как да съчетаят развитието на туризма с опазването на околната среда. Заключителен проект: Учениците изготвят план за устойчив туризъм в района и го представят пред класа.

Пример 6: “Живот в екоферма” - практическо обучение за устойчив живот

Учениците прекарват няколко дни в екоферма, където се запознават с устойчивия живот и разбират принципите на екологичното земеделие и устойчивото потребление. Работа в градината: учениците участват в засаждането, компостирането и грижите за животните. Изучаване на устойчивото земеделие: Те научават разликата между биологичното и индустриалното производство, като виждат действителните процеси. Енергийна независимост: Демонстрации на възобновяеми енергийни източници (слънчеви панели, системи за събиране на дъждовна вода). Готвене с местни продукти: Учениците приготвят храна с органични съставки, като научават за намаляването на хранителните отпадъци. Дискусия и заключение: В края на

престоя учениците анализират как техният опит може да бъде приложен в градска среда и подготвят цифрови презентации.

Пример 7: Разработване на планове за туризъм в общността

В платформа за виртуална реалност учениците и учителите могат да изследват град или село, което има потенциал за развитие на туризма. Те биха могли да взаимодействат виртуално със заинтересовани страни - като местни жители, собственици на предприятия и природозащитници, които да обяснят своите нужди и проблеми. След преживяването във виртуална реалност, учениците имат за задача да разработят туристически план, който включва съображения като подкрепа на местния бизнес (ресторанти, занаятчии и т.н.); популяризиране на културното наследство и традициите; прилагане на екологична инфраструктура (напр. зелени хотели, управление на отпадъците);

Пример 8: Съвместен проект: Създаване на видеоигра за устойчив туризъм

В групи учениците и учителите използват инструменти за проектиране на виртуална реалност, за да създадат свои собствени обекти за устойчив туризъм. Те проектират околната среда, инфраструктурата (хотели, паркове, пътеки) и интерактивните преживявания (като например водене на туристи на екопътеки). Дестинацията във виртуална реалност на всяка група се представя пред класа, като се акцентира върху устойчивите практики, интегрирани в проектите им. Учениците могат дори да създадат виртуални сценарии, които туристите да следват, като например екологосъобразни дейности или предизвикателства.

Пример 9: Устойчиво управление на виртуален национален парк

Учениците получават подробна информация за ключови характеристики на парка (напр. езеро със застрашени видове риби, туристически пътеки, които са склонни към ерозия, център за посетители). Паркът се намира в близост до местна общност, която зависи от приходите от туризъм, но също така цени запазването на природното си наследство. Учителите възлагат роли като управител на парка, лице за връзка с общността, биолог на дивата природа и служител по туризма. Учениците се “разхождат” или телепортират по виртуални пътеки и съоръжения, като забелязват проблемни области (отпадъци в близост до местата за пикник, разходки извън пътеките) и ресурси, които си струва да бъдат защитени (редки растителни видове, места за гнездене), така че симулацията представя предизвикателства в управлението, като пренаселеност на пътеките (трябва ли паркът да въведе квота за посетители или да инвестира в нови пътеки, за да разпреди пешеходния трафик?), безпокойство на дивите животни (ограничаване на някои пътеки през размножителния период или инсталиране на образователни табели и коридори за диви животни).

Пример 10: Балансиране на туризма и културното наследство във виртуален исторически градски център

Учителите предоставят на учениците предистория: градът е известен със своята средновековна архитектура, обекти, включени в списъка на ЮНЕСКО, и оживена местна култура, но е изправен пред прекомерен туризъм и натиск върху инфраструктурата. Учениците се групират в групи на урбанисти, специалисти по опазване на културното наследство, собственици на местен бизнес или представители на жителите. Те си сътрудничат, за да предложат и приложат политики за устойчив туризъм в града VR. Учениците проучват основните забележителности, като отбелязват горещите точки на струпване на хора (популярни площади, входи на катедрали) и потенциалните “мъртви зони” за посетители. Те наблюдават физически ограничения (тесни улици, ограничен обществен транспорт) и признаци на натоварване (боклуци, износване на историческите сгради).

Пример 11: Въглероден отпечатък

“Калкулатор на въглеродния отпечатък в хотелиерството” (<https://hosp-eco.eu/>) - инструмент, създаден в рамките на проекта HOSP-ECO, финансиран по програма “Еразъм+”. Инструментът има за цел да помогне на учителите и учениците да разберат какъв е въглеродният отпечатък на хотелите чрез интерактивен, но и лесен за използване интерфейс.

Пример 12: Системно проектиране на храни

“Системно проектиране на храни” (<http://www.systemicfooddesign.it/>) е инструмент, разработен от консорциум между Università de Scienze Gastronomiche di Pollenzo (Университет на гастрономическите науки в Поленцо), Comieco, RICREA и Rilegno. Системното проектиране на храни е образователен инструмент, който чрез разказ за основните фази на производствената система на 20 вериги за доставка на храни и напитки от ежедневна употреба позволява на потребителя да навлезе в мултидисциплинарния свят на гастрономическите науки. Този инструмент насърчава устойчивите практики и кръговата икономика, като демонстрира какви могат да бъдат последиците от избора, който правят производителите при отглеждането на продуктите, с избора на техниката и продуктите, използвани в производствения процес. Всеки от изборите се оценява въз основа на положителните или отрицателните последици, които има в 4 области: екологична устойчивост, икономическа устойчивост, социална устойчивост и сензорно качество.

4.1.1.4. Предприемачество в областта на устойчивия туризъм и укрепване на връзките с местната общност

Тези примери илюстрират как учителите могат ефективно да насърчават образованието по устойчив туризъм, като го интегрират в различни учебни програми и насърчават интердисциплинарното сътрудничество. Чрез посещения на място, партньорства с общността и практически проекти учениците се ангажират с местната култура, културно наследство, селско стопанство и опазване на околната среда, придобивайки практически опит в етични и екологосъобразни туристически практики. Дейности като семинари по предприемачество, фестивали, иновационни предизвикателства и изследователски проекти насърчават креативността, решаването на проблеми в реалния свят и бизнес уменията, вкоренени в устойчивото развитие. Като свързват учениците с местни занаятчии, предприятия и екологични организации, тези инициативи не само задълбочават културното разбиране и екологичната осведоменост, но и подкрепят местната икономика и насърчават развитието на отговорен туризъм.

а) Пример 1: Изграждане на осведоменост и интерес сред учителите

Интегриране на учебната програма: Покажете на учителите как проектите в областта на туризма могат да се съчетаят със съществуващите цели на учебната програма (напр. история, география, екология, изкуство и език).

Посещения на място: Организирайте посещения на местни обекти на културното наследство, културни центрове или проекти в областта на екотуризма, за да вдъхновите учителите и да им помогнете да видят потенциала за ангажиране на учениците.

б) Пример 2: Разработване на съвместни туристически проекти

Интердисциплинарен подход: Насърчавайте учителите по различни предмети да си сътрудничат. Например: Учителите по история могат да се съсредоточат върху местните исторически обекти, учителите по природни науки могат да проучат устойчивите практики в туризма, учителите по изкуства могат да работят върху културни прояви като традиционни занаяти или представления.

с) Пример 3: Инициативи за устойчив туризъм, ръководени от общността

Учителите могат да се включат в туристически проекти, базирани на общността, като си сътрудничат с местни предприятия, занаятчии и екологични организации за разработване на устойчиви туристически преживявания, които са от полза за местната икономика, като същевременно опазват културното наследство и природните ресурси. Като създават партньорства с екологични места за настаняване, традиционни къщи за гости и местни ферми, учениците могат да придобият практически опит в областта на устойчивото гостоприемство,

биологичното земеделие и традиционните занаяти, като насърчават по-дълбокото разбиране на етичните туристически практики. Освен това училищата могат да работят с музеи, исторически дружества и общности на коренното население, за да разработят програми за образователен туризъм, които представят местните традиции, фолклор и исторически забележителности, като гарантират запазването на културната идентичност. Учителите могат допълнително да насърчават ученето чрез преживяване, като насочват учениците към интервюиране на местни заинтересовани страни, провеждане на пазарни проучвания за отговорен туризъм и разработване на рекламни материали, които подчертават туристическите инициативи, ръководени от общността. Този подход насърчава предприемаческото мислене, сътрудничеството и решаването на реални проблеми, като същевременно засилва значението на етичния и отговорен туризъм за устойчивото развитие.

d) Пример 4: Семинари за предприемачество в областта на устойчивия туризъм

Учителите могат да организират програми за обучение по предприемачество, в които учениците и членовете на местната общност съвместно създават туристически предприятия, които са в съответствие с принципите на устойчивото развитие. Чрез организиране на състезания за стартиращи предприятия в областта на екотуризма в сътрудничество с местни инкубатори, университети или правителствени агенции учениците могат да разработят иновативни бизнес идеи, като например пътувания с нулеви отпадъци, магазини за сувенири за справедлива търговия или устойчиви приключенски обиколки, насърчаващи екологично отговорния туризъм. Освен това практическите семинари с местни предприемачи предоставят на учениците ценен поглед върху бизнес планирането, цифровия маркетинг и разработването на устойчиви продукти, ръководени от опитни професионалисти в тази област. Друг ефективен подход е търсенето на решения за устойчивост от страна на тълпата, при което учениците работят заедно с местните общности, за да идентифицират екологичните и социално-икономическите предизвикателства в туризма и да разработят практически планове за действие, като например намаляване на пластмасовите отпадъци, създаване на преживявания, основани на природата, или подкрепа за местните занаятчийци. Тези инициативи свързват обучението в класната стая с приложенията в реалния свят, като предоставят на учениците практически предприемачески умения и същевременно насърчават икономическата и културната устойчивост в местната общност.

e) Пример 5: Създаване на фестивали и събития, популяризиращи местната култура и устойчивия туризъм

Учителите могат да организират “Фестивал на традициите”, като включат учениците в демонстрации на местни занаяти, фолклорни представления и приготвяне и дегустация на традиционни храни. Те могат да включат учениците в проучването на местните традиции, да организират семинари за подготовка на изложби и демонстрации, да насърчават

екологосъобразни практики по време на събитието (без пластмаса, рециклиране, устойчиви продукти). Сътрудничеството на училищата с местните организации и туристическия сектор за насърчаване на устойчивия туризъм може да се осъществи чрез сътрудничество със занаятчийски асоциации за провеждане на демонстрации и семинари, културни институции за осигуряване на традиционна музика и танци, ресторанти и местни производители на храни за дегустации и презентации за устойчивото производство.

f) Пример 6: Организиране на туристически проекти, насочени към местната култура и наследство

Учителите привличат учениците да работят по проект за създаване на културно-исторически туристически маршрут, който включва важни местни забележителности. Те ръководят изследователските дейности на учениците (събиране на информация за исторически и културни обекти, провеждане на интервюта със стари местни жители). Те си сътрудничат с музеи и културни центрове за провеждане на лекции, консултации и практически дейности. Подпомагат учениците при разработването на цифрови туристически пътеводители (с използване на VR/AR технологии) или аудио турове. Проектът се осъществява чрез сътрудничество с местни организации: Регионални исторически музеи - за предоставяне на материали и организиране на срещи с историци, туристически сдружения - за подпомагане на популяризирането на маршрута, местни художници и занаятчици - за провеждане на семинари за традиционни занаяти.

g) Пример 7: Проект за устойчив селскостопански туризъм

Учителите могат да работят с местни експерти в областта на селското стопанство, за да създадат планове на уроци и проекти, които да са в съответствие с училищната програма, като позволят на учениците да посещават местни ферми и да се включат в устойчиви селскостопански практики, като например биологично земеделие или пермакултура. Земеделски кооперативи, биологични ферми или организации за екотуризъм могат да улеснят тези образователни пътувания. Те могат да осигурят практически опит за учениците, като например да помагат при засаждането, прибирането на реколтата или да учат за опазването на почвата. Чрез популяризиране на устойчивите методи на земеделие това не само ще обучи учениците на екологосъобразни практики, но и ще помогне на земеделските стопани, които възприемат устойчиви подходи, да повишат своята видимост сред екологосъобразните туристи. Учителите могат да включат теми като продоволствена сигурност, местни хранителни системи и екологичните ползи от устойчивото земеделие. Този проект ще свърже учениците с процеса на производство на храни и ще подчертае значението на устойчивостта в селското стопанство, като ще бъде от полза за местните земеделски производители и ще насърчи отговорния туризъм.

h) Пример 8: Проект за екологично образование и екотуризм с национални паркове

Учителите могат да заведат учениците на образователни пътувания до национални паркове като Рила, Пирин или Централен Балкан. По време на тези пътувания учениците могат да участват в практическо екологично образование, като например наблюдение на местната дива природа, изучаване на растителни видове или изучаване на въздействието на изменението на климата върху местната околна среда. Местните организации, като например администрациите на националните паркове или групите за екотуризм, биха могли да си партнират с училищата, за да предлагат обиколки с екскурзовод, семинари и дейности, насочени към устойчиви туристически практики. Тези организации биха могли също така да помогнат за разработването на удобни за учениците материали за опазването на околната среда и биоразнообразието. Учителите и учениците могат да се запознаят с и да популяризират екологосъобразни туристически практики, като например отговорно туристическо поведение, свеждане до минимум на отпадъците и опазване на местната дива природа. Като се ангажират с националните паркове, учителите могат също така да въведат дискусии за значението на опазването на природните ресурси за бъдещите поколения и за ползите от устойчивия туризъм за местната общност.

i) Пример 9: Инициатива за кулинарно наследство и екотуризм в България

Учителите могат да си сътрудничат с местни готвачи или кулинарни училища, за да разработят семинари, в които учениците да се запознаят с традиционни български ястия, като баница, сарми и шопска салата. Учениците могат да участват в готварски демонстрации и дегустации, като същевременно научават за историческото значение и културния смисъл на тези ястия. Местните кулинарни училища, компаниите за културен туризъм и инициативите за екотуризм могат да си партнират с училищата, за да предлагат уроци по готварство и кулинарни турове, в които учениците могат да видят отблизо как се приготвят традиционни ястия, като се използват местни съставки. Фокус върху устойчивостта: Тази инициатива може да наблегне на устойчивото снабдяване с храни и ползите от използването на местни, биологични съставки. Проектът може също така да повиши осведомеността относно намаляването на хранителните отпадъци и устойчивите практики в производството на храни. Учителите и учениците биха могли да популяризират тези практики като част от образователния си опит.

j) ПРИМЕР 10: “Ден на живата история” в местен музей

Местоположение: Близък музей, представящ регионалната култура, изкуство или индустрия (напр. музей на текстила, музей на археологически обект). Служители на музея или доценти водят учениците през експонати, като обясняват културното наследство на региона. След обучението учениците (под ръководството на учител) водят мини-екскурзии за посещаващи ги училищни групи или членове на общността, като наблягат на опазването на околната среда и уважителното поведение на посетителите. Освен това местен занаятчия демонстрира

традиционни техники (напр. тъкане, грънчарство), а учениците ги изпробват. Роля на местните партньори: Уредниците на музея предоставят ресурси, достъп до експозициите и обучение за ученици-доценти; занаятчиите демонстрират традиционни методи, предлагат практически занятия; местният съвет по туризъм може да помогне за популяризирането на събитието, като увеличи посещаемостта на музея.

к) Пример 11: Предизвикателство за общността “Турист за един ден”

Размяна на ролите: Учениците и учителите се преструват на туристи, като се ориентират в местния район, използват указателни табели, обществен транспорт или посещават забележителности като “типичен дневен” турист. Те записват наблюденията си - къде липсват указателни табели, къде достъпността е ограничена или къде има възможност за устойчиви подобрения (например по-добри контейнери за рециклиране), а дейностите завършват със сесия за обратна връзка: представят предложения на местни служители, фирми и членове на общността за потенциални подобрения (стойки за велосипеди, станции за зареждане с вода, интерпретативни табла).

л) Пример 12: Проекти Demola

Demola работи с различни компании и организации, които работят в различни области и в които ученици от всякакъв произход могат да намерят подходящ проект от цялата селекция на иновационни предизвикателства. Проектът Demola е уникална възможност за иновации и обучение за студенти от университети и политехнически училища, които могат да придобият умения, свързани с работата. Като се има предвид, че студентите по туризъм и хотелиерство могат да участват в туристически инициативи, които включват местната общност, култура, наследство и ресурси, като същевременно насърчават сътрудничеството с местни организации за насърчаване на устойчивостта. Такива проекти не само подобряват учебния опит на учениците, но и допринасят за икономическото и екологичното благосъстояние на общността.

м) Пример 13: Състезание Shark Tank

Концепция: Учениците трябва да предложат нова концепция за бизнес, която да бъде приложена в реален контекст.

Процес: В екипна работа учениците работят с инструменти за мозъчна атака и механизми за проектно базирано обучение, за да разработят ново бизнес предложение. Това предложение трябва да включва всички реални аспекти, които ще бъдат взети под внимание при реализацията му (съоръжение, намерено в общността, изисквания за лицензиране и работа, инвестиции и нужди от заеми и т.н.) Този процес ще включва екипна работа на учениците на терен, откриване на местната общност, нейната култура, наследство и ресурси, за да разработят своето

предложение за бизнес. Освен това ще се свържат с местните власти, общините, финансовите организации, местните доставчици и агенти, както и със сдружения, за да разработят проектното предложение с реални данни.

Оценка: Създава се състезание между проектите, които се оценяват от група предприемачи в областта на туризма, хотелиерството и ресторантьорството, като например група “аквариум”. Екипите представят проекта си пред това жури, което коментира и оценява проекта според туристическия пазар и симулира реални инвестиции в проектите. В крайна сметка проектът, който е събрал повече инвестиции, печели състезанието.

Това състезание дава възможност на учениците да се докоснат до местните общности, тяхната култура, ресурси и нужди, както и да развият иновативни, творчески и предприемачески умения, при които устойчивостта е основна предпоставка. Освен това те се срещат с експерти в областта, които им дават реална и иновативна представа за туристическия пазар.

n) Пример 14: Включване на учениците в изследователски проекти

Проучвания на местно ниво: насочете учениците към провеждане на анкети сред местните жители и предприятия, за да разберат тяхната гледна точка за туризма и устойчивостта. Анализ на данните: помогнете на учениците да анализират събраните данни и да представят своите констатации, като предложат приложими решения за подобряване на устойчивите туристически практики в общността.

o) Пример 15: Насърчаване на екологосъобразни инициативи

Зелени кампании: сътрудничете си с екологични организации, за да стартирате кампании, които насърчават екологосъобразни туристически практики, като например намаляване на използването на пластмаса или пестене на вода. Семинари за общността: организирате семинари, на които учениците и членовете на общността могат да се запознаят с устойчиви практики, като компостиране или пестене на енергия, и да ги приложат в местните туристически предприятия.

p) Пример 16: Устойчив/зелен бизнес план

Насърчаване на предприемачеството в областта на устойчивия туризъм чрез създаване на устойчиви/зелени бизнес планове. Учителите и местните предприятия ще си сътрудничат, за да въведат устойчиви практики в традиционните си бизнес модели, възползвайки се от подход, който намалява дългосрочните разходи и насърчава енергийната ефективност и намаляването на отпадъците. Чрез този модел предприемачите ще могат да съчетаят традиционните практики

с устойчиви инициативи, като осигурят отговорен и икономически жизнеспособен растеж. Включване на казуси и решаване на проблеми.

а) Семинар за практическо решаване на проблеми: Управление на масовия туризъм и изчерпването на ресурсите, включващ различни примери

Заглавие на семинара: Устойчиви решения за туризма в Словения

Цел: колективно идентифициране и разработване на осъществими стратегии за справяне с предизвикателства като масовия туризъм и изчерпването на ресурсите, като се използват реални примери за успешни практики в областта на устойчивия туризъм; в края на семинара участниците ще придобият по-задълбочено разбиране за предизвикателствата на устойчивия туризъм и практически инструменти за тяхното управление в собствения си контекст.

Структура на семинара

Въведение (30 минути)

- Дейност за разбиране на леда: участниците споделят личния си опит с туризма (положителен или отрицателен).
- Преглед на предизвикателствата: кратко представяне на масовия туризъм и изчерпването на ресурсите, включително статистически данни и казуси (напр. пренаселеност във Венеция, езерото Блед в Словения, масов туризъм в Коста Брава, Испания).
- Въведение в устойчивия туризъм: определение на устойчивия туризъм и неговите три стълба: екологична, социална и икономическа устойчивост.

Дейност за решаване на проблеми (90 минути)

Участниците работят по групи, за да решат конкретно предизвикателство, свързано с масовия туризъм или изчерпването на ресурсите в хипотетична или реална дестинация.

Сценарий 1: Пренаселеност в популярна словенска туристическа дестинация

- Предизвикателство: **Езерото Блед**, туристическа дестинация, изпитва влошаване на състоянието на околната среда поради големия брой посетители.
- Задача: Разработете план за устойчив туризъм, за да намалите пренаселеността, като същевременно запазите приходите за местните общности.
- Водещи въпроси:
 - Как може да се управлява броят на посетителите, без те да бъдат изключени?
 - Какви алтернативни преживявания или атракции могат да бъдат популяризирани, за да се разпределят туристите по-равномерно?
 - Как могат да помогнат технологиите (напр. резервационни системи, виртуални обиколки)?

б) Семинар за практическо решаване на проблеми: Управление на масовия туризъм и изчерпването на ресурсите

Заглавие на семинара: Устойчиви решения за туризма в Кипър

Сценарий 2:

Предизвикателство: Плажове в Кипър, особено в популярни райони като Ая Напа и Лимасол, са подложени на значителен екологичен стрес от големия брой туристи.

- Задача: Задача: Създайте стратегия за опазване на крайбрежните екосистеми, като същевременно продължите да привличате туристи.

- Водещи въпроси:

o Какви мерки могат да бъдат приложени за защита на морския живот и намаляване на замърсяването?

o Как може да се насърчи местният бизнес да възприеме екологосъобразни практики?

o Какви образователни кампании могат да повишат осведомеността на туристите относно устойчивото поведение?

с) Семинар за практическо решаване на проблеми: Устойчив туризъм в Гърция

Заглавие на семинара: Устойчиви решения за туризма - баланс между туристическия растеж и екологичната устойчивост в Санторини

Сценарий 3:

Цел: Този семинар има за цел да се справи с въздействието на масовия туризъм върху околната среда и инфраструктурата, като се проучат успешни стратегии за устойчив туризъм. Участниците ще анализират примери от реалния живот и ще разработят приложими решения за по-устойчив туристически модел в Санторини. В края на семинара те ще получат практически инструменти и стратегии, които да приложат в собствения си туристически контекст.

Структура на семинара

Въведение: Семинарът започва с дейност за разчупване на леда, в която участниците споделят незабравими преживявания от пътувания и разсъждават върху аспекти на устойчивостта като пренаселеност, замърсяване и инициативи за отговорен туризъм. Следва кратка презентация, в която се изтъкват предизвикателствата на свръхтуризма в Санторини, като недостиг на вода, управление на отпадъците, задръствания и културно въздействие, подкрепени от официални туристически доклади и екологични проучвания. Накрая участниците разглеждат най-добрите практики от дестинации като Азорските острови, Коста Рика и Фарьорските острови, като разглеждат как те балансират масовия туризъм с опазването на околната среда и културата.

Дейност за решаване на проблеми: В тази дейност за решаване на проблеми участниците си сътрудничат в групи, за да разработят стратегия за устойчив туризъм за Санторини. Те се занимават с предизвикателства като пренаселеност, недостиг на вода, прекомерни отпадъци и нарастващи разходи за жилища поради краткосрочните наеми, като се стремят да балансират туристическия растеж с опазването на околната среда и благосъстоянието на общността.

Водещи въпроси: Участниците ще разгледат ключови въпроси, като например как да управляват броя на посетителите, без да вредят на местния бизнес, да насърчават алтернативни модели на туризъм, за да намалят сезонния натиск, и да подобрят обществения транспорт и мобилността. Те ще оценят също така ролята на интелигентните технологии в управлението на туристическите потоци и ще проучат начините за включване на местните жители в процеса на вземане на решения и разпределяне на приходите.

Заклучение: В заключението всяка група представя своя план за действие за устойчив туризъм и получава обратна връзка. Участниците обсъждат осъществимостта на решенията и тяхното приложение в други дестинации. Сесията завършва с основни изводи и най-добри практики за интегриране на устойчивостта в планирането на туризма.

d) Семинар за практическо решаване на проблеми: Устойчив туризъм в България 1

Заглавие на семинара: “Устойчиво развитие в България”: Семинар за решаване на казуси - Тема: “Екоселища: иновативен модел за устойчив туризъм”

Сценарий 4:

Представяне на семинара и неговите основни цели: Разбиране на концепцията за еко-селище. Създаване на иновативни идеи или екотуризм. Разработване на маркетингови стратегии. Какво представляват екоселищата? Защо те са устойчива алтернатива на масовия туризъм? Примери за успешни еко-селища (Цермат, Швейцария; Финдхорн, Шотландия; Тамера, Португалия). Фокус: Как да се изгради устойчиво екоселище? Ключови елементи на едно екоселище: Архитектура: Екологични строителни материали и пасивни сгради. Енергия: Възобновяеми източници - слънчеви панели, вятърни турбини. Вода: Рециклиране, дъждовна вода и системи за пречистване на отпадъчни води. Храна: Пермакултура, градско земеделие и биологично производство.

Дискусия - основни предизвикателства пред устойчивия туризъм. Фокус: Какви са проблемите на традиционния туризъм? Основни теми: Свърхтуризъм и унищожаване на екосистемите. Високо потребление на енергия и въглероден отпечатък. Замърсяване и прекомерно генериране на отпадъци.

Дискусия: Недостатъчна интеграция на местните общности. Участниците споделят примери за тези проблеми и как те се проявяват в конкретни туристически дестинации.

Проучване на случай: “Проектиране на устойчиво екоселище”

Задача: Участниците работят по групи и разработват концепция за екоселище, която включва: местоположение, основни сгради и инфраструктура, източници на енергия и вода, хранителни ресурси, маркетинг и популяризиране на екоселищата. Презентации на групите и определяне на най-добрата идея.

е) Семинар “Практическо решаване на проблеми за устойчив туризъм в България” 2

Сценарий 5:

Цел: Семинарът има за цел да се справи с предизвикателствата на масовия туризъм и изчерпването на ресурсите чрез съвместно решаване на проблеми. Участниците ще анализират реални примери за практики в областта на устойчивия туризъм, ще обсъдят решения и ще работят по практически стратегии за насърчаване на отговорния туризъм в собствените си общности.

Структура на семинара:

Въведение и преглед (15 минути)

Кратко въведение в предизвикателствата на масовия туризъм и изчерпването на ресурсите. Обяснение на принципите на устойчивия туризъм (икономическа, екологична и социална устойчивост). Преглед на формата на семинара: съвместно решаване на проблеми, анализ на примери от реалния живот и разработване на стратегии.

Анализ на конкретни случаи:

Пример 1: Инициатива за екотуризм в Национален парк “Пирин”, България

Предистория: Национален парк „Пирин“, обект на световното културно наследство на ЮНЕСКО, е изправен пред значителни предизвикателства от масовия туризъм, включително деградация на местообитанията, замърсяване и пренаселеност.

Устойчиво решение: В отговор на това местните власти и екологичните организации въведоха инициативата за екотуризм в Национален парк “Пирин”. Тази инициатива включваше създаването на обозначени маршрути, строги ограничения за посетителите, екологосъобразни обиколки с екскурзовод и насърчаване на екологичното образование.

Дискусия: Участниците в семинара ще бъдат разделени на малки групи, за да обсъдят потенциални подобрения на стратегията за екотуризм в Пирин, като например разширяване на инфраструктурата за управление на отпадъците, увеличаване на участието на местните заинтересовани страни или въвеждане на екосертификат за туристическите предприятия.

Сесия за решаване на проблеми в отделни групи:

Проблем 1: Справяне с пренаселеността и изчерпването на ресурсите в горещите туристически точки в България.

Предизвикателство: Масовият туризъм през летните месеци води до пренаселеност в популярни места като Несебър, Рилския манастир и Витоша в София. Това натоварва местната инфраструктура, уврежда културни обекти и допринася за замърсяването на околната среда.

Задача: Разработете цялостна стратегия за управление на пренаселеността и намаляване на изчерпването на местните ресурси, като същевременно насърчавате устойчивия туризъм.

Области на внимание на групата:

Въвеждане на промоция извън сезона и разнообразяване на туристическото предлагане.

Обучение на туристите за отговорно поведение и устойчиви практики.

Въвеждане на ограничения за броя на посетителите и системи за резервации за популярните обекти.

Усъвършенстване на системите за управление на отпадъците и насърчаване на устойчиви транспортни възможности.

Представяне и обсъждане на груповите решения:

Всяка група представя предложеното от нея решение, включително стратегии за балансиране на икономическото развитие и устойчивостта.

Следва период на въпроси и отговори и обсъждане, в който участниците критикуват идеите си, предлагат предложения и усъвършенстват предложените стратегии.

Пример от реалния живот за анализ:

Пример 2: Устойчиви туристически практики в Белоградчишките скали, България

Предистория: Белоградчишките скали, естествено скално образувание и ключова туристическа атракция в България, са подложени на екологично натоварване от нарастващата туристическа дейност. Районът е имал проблеми с изхвърлянето на боклуци, ерозията и неконтролирания достъп до уязвимите части на обекта.

Предприети мерки:

Разработване на маркирани пътеки за минимизиране на въздействието върху околната среда и предпазване на скалите от ерозия.

Въвеждане на обиколки с екскурзовод, при които местни екскурзоводи запознават посетителите с историята и природното значение на обекта.

Сътрудничество с местните общности за осигуряване на автентични преживявания, като например изработване на занаятчийски изделия, местна кухня и културни представления, което носи икономически ползи за общността.

Създаване на екосертификат за местните предприятия, който гарантира, че туристическите дейности се придържат към стандартите за екологична устойчивост.

Обсъждане: Участниците анализират този случай и провеждат мозъчна атака за това как да се подобрят усилията за устойчивост в Белоградчишките скали, като обмислят разширяване на екосертификацията, увеличаване на инфраструктурата за управление на отпадъците или разработване на възможности за транспорт с ниско въздействие.

Заключителна групова дейност:

Решаване на проблеми, свързани с изчерпването на ресурсите: Участниците имат за задача да създадат стратегия за управление на изчерпването на ресурсите за конкретно място (може да бъде всеки известен обект в България). Те трябва да очертаят стъпки за управление на природните ресурси, като например използването на вода, отпадъци и енергия, като същевременно гарантират, че местните общности продължават да се възползват от туризма.

Групите ще вземат предвид:

Инициативи за опазване на водата (напр. събиране на дъждовна вода, водоефективни осветителни тела).

Стратегии за намаляване на отпадъците (напр. насърчаване на рециклирането, свеждане до минимум на използването на пластмаса).

Насърчаване на екологични туристически практики (напр. места за настаняване, захранвани със слънчева енергия, възможности за устойчив транспорт).

Заключение и план за действие:

Всяка група споделя своите констатации и препоръки с по-голямата група.

Фасилитаторите на семинара обобщават основните изводи, като подчертават значението на участието на общността, образованието и партньорството между местните власти, бизнеса и заинтересованите страни в туризма.

План за действие: Участниците се насърчават да изготвят местен план за действие, включващ устойчиви туристически практики в техния регион.

f) Семинар: Практическо решаване на проблеми за устойчив туризъм в Италия

Заглавие на семинара: Устойчиви решения за туризма - Болоня, Италия

Сценарий 6:

През последните години популярността на Болоня сред туристите нарасна, но историческият център на града е изправен пред значителен екологичен и социален стрес от големия брой туристи.

Предизвикателство: Напливът на чуждестранни посетители в Болоня е предизвикал мащабна промяна в централните части на града, известен с безкрайните си колонади и средновековни кули.

Задача: Задача: Разработете план за устойчив туризъм, който да намали пренаселеността, натиска върху обществените услуги и проблема с нарастващите цени на наемите и имотите, като същевременно ограничи недоволството на жителите.

Насочващи въпроси: Как можем да опазим архитектурното наследство и културната идентичност на Болоня от износването, причинено от големия брой посетители? Кои специфични аспекти на местния живот и традиции трябва да бъдат запазени и как да осигурим ангажираност и подкрепа на жителите? Как можем да балансираме между услугите, ориентирани към туристите, и ежедневните нужди на жителите? Как можем да разпръснем туристическия поток отвъд основните атракции (напр. Пиаца Маджоре, Двете кули) към по-малко известни обекти или близки райони?

Какви инструменти или технологии (напр. данни за посетителите в реално време, продажба на билети по график) могат да помогнат за предотвратяване на задръстванията и управление на пиковите периоди? Кои политики, свързани с краткосрочните наеми или груповите пътувания (напр. ограничаване на туристическите автобуси в определени райони), могат да намалят пренаселеността?

g) Семинар: Практическо решаване на проблеми за устойчив туризъм в Португалия

Заглавие на семинара: Партньорства с бизнес асоциации

Могат да бъдат много ефективни при решаването на реални предизвикателства в хотелиерството и туризма, като например масовия туризъм и изчерпването на ресурсите. Тези сътрудничества обединяват експертния опит, ресурсите и иновативното мислене на индустрията, за да се разработят практически решения. Например можем да проведем семинар за практическо решаване на проблеми по етапи: 1. Определяне на проблема - идентифициране на конкретното предизвикателство или необходимото решение; 2. Определяне на екипите - покана за участие на заинтересовани страни от бизнес асоциации, хотелски мениджмънт, местна власт, екологични организации и представители на общността и ученици, които предоставят решението; 3. Разработване на план за действие - приоритизиране на най-осъществимите и въздействащи решения.

4.1.2. Как да включим обучението по устойчиво развитие в учебната програма по управление на хотелиерството

Включването на обучението по устойчивост и устойчив туризъм в учебната програма изисква интегриран, цялостен подход, който да даде на учениците знания, умения и ценности, които да насърчават управлението на околната среда, социалното равенство и икономическата отговорност. Това може да бъде постигнато чрез включване на темите за устойчивостта в различни предмети - като наука за околната среда, икономика и социални науки - като същевременно се използват опитни методи, като посещения на място, обучение по проекти и ангажиране на общността, за да се обоснове теорията в реалната практика. Опирайки се на рамки като Целите за устойчиво развитие на ООН, преподавателите могат да насочат учащите се към критично разглеждане на въздействието на туризма, да развият способности за решаване на проблеми и да се ангажират с етичните измерения на глобалното гражданство. В крайна сметка целта е да се възпитат информирани личности, които могат мислено да допринасят за устойчивото развитие в туризма и извън него.

Методите следва да осигуряват цялостен подход към образованието по устойчиво развитие, като позволяват придобиването на знания и умения за насърчаване на екологичната, социалната и икономическата устойчивост.

- a) **Курсове, насочени към устойчивото развитие:** Бихме могли да въведем специализирани курсове като “Устойчив мениджмънт на хотелиерството”, “Екотуризъм” или “Зелени хотелски операции”. Бихме могли също така да интегрираме темите за устойчивостта в съществуващи дисциплини като оперативен мениджмънт, маркетинг и планиране на събития.
- b) **Учене чрез преживяване и екскурзии:** Бихме могли да организираме посещения на екологични хотели, устойчиви курорти или ресторанти, сертифицирани за екологичност. Също така би било добра идея да насърчим студентите да участват в стажове или проекти, насочени към устойчивостта.
- c) **Казуси и най-добри практики:** Бихме могли да използваме реални примери за устойчиви практики в областта на хотелиерството (напр. хотели с нулеви отпадъци, курорти с неутрални въглеродни емисии). Защо да не обсъждаме предизвикателствата и иновативните решения в областта на устойчивостта в рамките на индустрията?
- d) **Гостуващи лектори и партньорства с индустрията:** Можем да поканим експерти по устойчивост, управители на хотели и консултанти по околната среда, които да споделят своите идеи, както и да си сътрудним с екологично ориентирани хотелиерски фирми за обучение и семинари.
- e) **Сертификати и стандарти за устойчивост:** Бихме могли да запознаем студентите с глобалните сертификати за устойчивост като LEED, Green Globe и Earth-Check, както и да

насърчим участието в сертификационни програми, за да подобрим възможностите за заетост.

- f) Проекти за иновации в областта на устойчивото развитие:** Можем да насърчаваме студентите да разработват инициативи за устойчив туризъм, като например екологични туристически пакети, стратегии за намаляване на отпадъците в хотелите или модели за туризъм, базирани на общността. Тези проекти могат да бъдат представени на конкурси или като част от курсовата работа.
- g) Ангажираност на общността и социална отговорност:** Подпомагайте партньорства с местни общности и неправителствени организации, за да включите студентите в усилия за опазване на околната среда, опазване на културното наследство или проекти за развитие на устойчив туризъм. Този практически опит спомага за по-дълбокото разбиране на социалната и екологичната отговорност. Целта е да се даде възможност на учителите да интегрират проекти за устойчиво развитие, базирани на общността, в учебната програма по хотелиерство. Подходът към обучението може да се състои от Обучение за сътрудничество с общността: предоставяне на рамки за изграждане на взаимоотношения с местни заинтересовани страни (хотели, ресторанти, НПО, обществени групи) за идентифициране на реални проекти за устойчивост. Учителите могат да се научат как да разработват ясни, измерими цели, съобразени с обучението по устойчивост (напр. намаляване на хранителните отпадъци в хотелиерството, насърчаване на местното снабдяване) в семинар за разработване на проекти и следва да бъдат обучени за провеждане на рефлексивни сесии и оценки след приключване на проекта, като се наблегне на социалното и икономическото въздействие.
- h) Интегриране на технологии за мониторинг и управление на устойчивостта:** Интегрирайте използването на технологии за мониторинг и управление на практиките за устойчивост в реално време. Това би могло да включва например: обучение за използване на софтуер и хардуер за мониторинг на потреблението на енергия и вода, анализ на управлението на отпадъците и рециклирането, изчисляване на въглеродния отпечатък и стратегии за намаляване, платформи за обратна връзка с клиентите за инициативи за устойчиво развитие... Студентите биха могли да се научат да анализират данните от тези технологии, за да идентифицират областите за подобрене и да разработят стратегии за устойчивост, основани на данни. Експерти по темата могат да говорят в клас, за да обяснят как се използват технологиите; учениците могат също така да посетят места, където се използват тези технологии, за да разберат как работят те. Въведете курсове за цифрови решения за устойчивост, като например интелигентни енергийни системи в хотелите, изкуствен интелект за управление на отпадъците или блокчейн за етичен туризъм. Този подход подготвя учениците да използват технологиите за справяне с предизвикателствата на устойчивото развитие.

- i) **Включване на устойчив/зелен бизнес план:** Бихме могли да интегрираме устойчивостта като ключов компонент при създаването на бизнес планове в рамките на учебната програма по управление на хотелиерството или в изходящи предмети като “Предприемачество и иновации”, “Организация на туристическите компании” и “Стратегическо управление”. Студентите следва да включат устойчиви стратегии, осигуряващи отговорно и икономически жизнеспособно развитие на техните бизнес решения.
- j) **Геймификация и интерактивно обучение:** Използвайте симулации, ролеви игри и предизвикателства, свързани с устойчивото развитие, за да ангажирате учениците с решаването на реални проблеми. Например виртуална игра за управление на устойчив хотел може да позволи на учениците да вземат решения, които оказват влияние върху екологичните и финансовите резултати.
- k) **Зелени човешки ресурси:** Бихме могли да интегрираме темата за зелените човешки ресурси в часовете по управление на човешките ресурси в курсовете по туризъм, хотелиерство и ресторантьорство. Тази тема би допринесла за по-доброто разбиране на устойчивото развитие и за това как може да се приложи в няколко сектора на туризма и хотелиерството (Alreahi, 2023).
- l) **Устойчиво лидерство:** Предлагаме темата за устойчивото лидерство да бъде интегрирана в контекста на лидерството, което вече съществува в някои магистърски курсове. Едно от основните предизвикателства, свързани с устойчивото развитие, е видът на културата на организацията (Liao, 2022). С темата за устойчивото лидерство бихме могли да допринесем за устойчива култура, включваща лидерите, и да повишим осведомеността за ролята на лидера в прилагането на устойчиви практики в туристическата и хотелиерската индустрия, допринасяйки за повече предприятия с устойчива култура.
- m) **Цифровизация за устойчивост:** Предлагаме да въведем темата за цифровизацията за устойчивост в туризма и хотелиерството, тъй като тя ще даде сериозен принос за постигането на Целите за устойчиво развитие на ООН и на световната общност за развитие. Представянето на примери или поканата на експерти за използването на технологии като “интернет на нещата”, услуги, базирани на местоположението, изкуствен интелект, добавена и виртуална реалност, роботика и блокчейн технология може да направи предлагането в туризма и хотелиерството по-привлекателно, ефективно, приобщаващо и икономически, социално и екологично устойчиво. Те могат също така да улеснят иновациите и преосмислянето на процесите, с оглед справяне с предизвикателства като сезонност и пренаселеност и разработване на по-интелигентни дестинации (UNWTO, 2025 г.).
- n) **Изкуствен интелект (ИИ) за устойчивост:** Бихме могли да поканим експерти, които да проведат семинар за ученици за приложението на технологията на изкуствения интелект в хотелиерството и туризма. ИИ има няколко приложения за хотелиерството и ресторантьорството, които могат да насърчат устойчивостта, като напр.: ИИ-поддръжка на

клиенти, персонализирани услуги, анализ на прегледи, подобро автоматизирано създаване на задачи, автоматизирано счетоводство, прозрения, базирани на данни, управление на енергията, намаляване на отпадъците, оптимизиране на домакинството и поддръжката, управление на приходите: Предсказващ анализ на търсенето, Оптимизиране на ценообразуването, Оптимизиране на заетостта, Маркетинг: Създаване на съдържание на списъци, Автоматизирани промоционални оферти, Програми за лоялност (Above, 2024 г.). Също така, за туризма има няколко примера за използване на ИИ, които могат да бъдат обсъдени със студентите, като например: Планиране на пътувания с изкуствен интелект, Резюмета на ревюта за хотели, Асистенти за пътуване с изкуствен интелект, Оптимизиране на маркетингово съдържание, Гласови асистенти на местни езици, Сравняване на туристически оферти и Подкрепа в комуникацията с клиенти (Rojewska, 2024).

- о) **Семинар за устойчиви практики в хотелиерството:** Стратегии за по-зелено бъдеще - с участието на мениджъри на хотели, студенти по хотелиерство, служители по устойчивост, оперативен персонал и професионалисти от бранша. В хотелиерската индустрия устойчивото развитие се отнася до набор от методи, предназначени да намалят въздействието върху околната среда, като същевременно оптимизират социалните и икономическите ползи. Възприемането на устойчиви практики е от съществено значение за подобряване на конкурентоспособността на пренаселения пазар, както и за опазване на околната среда. Необходимостта от устойчиво развитие се подчертава все повече от глобалните тенденции и хотелският сектор се променя, за да отговори на тези изисквания (Vagena, 2025 г.). Основната цел е да се разбере устойчивото развитие в хотелиерството, най-вече ключовите понятия като тройна долна линия, ЦУР (особено тези, които са от значение за хотелиерството), въглероден отпечатък, водна и енергийна ефективност, управление на отпадъците. Този семинар трябва да представи също така устойчиви операции и най-добри практики за енергийна ефективност, опазване на водата, намаляване на отпадъците и устойчиви източници (напр. местни и органични храни, екологични удобства).
- р) **Семинар по преосмисляне на туризма и семинари по ЦУР:** устойчивост, свръхтуризъм и регенеративни решения - предлагаме един семинар с участието на професионалисти в областта на туризма, политици, мениджъри на дестинации, лидери в областта на хотелиерството, НПО (неправителствени организации) и студенти. От решаващо значение е да се появи концепцията за регенеративен туризъм, като се разграничи от устойчивия туризъм, като се наблегне на активното екологично и социално-културно възстановяване, а не само на намаляването на вредите (Bellato & Pollock, 2023). Регенеративният туризъм се стреми да възстанови и подобри екосистемите и общностите, като се придвижва отвъд "нанасянето на по-малко вреди" (устойчивост) към създаването на нетни положителни въздействия. Основната цел трябва да бъде разбирането на регенеративния туризъм отвъд устойчивостта. Следва да бъдат анализирани в дълбочина теми като ключови концепции, най-добри практики и успешни примери, решения и инструменти за борба със свръхтуризма и разработване на проекти за регенеративен туризъм и инструменти за разработване на приложими стратегии за дестинации и предприятия. В рамките на една учебна сесия могат

да бъдат организирани семинари по различните цели за устойчиво развитие. Семинарите могат да имат теоретична и практическа насоченост: от кратко представяне на ЦУР до критична дискусия за приноса на туристическата индустрия във всяка ЦУР.

- q) **Изследователски проекти и одити за устойчивост:** Учителите/обучителите/професорите могат да провеждат изследователски проекти, анализиращи тенденциите в областта на устойчивото развитие в хотелиерството и туризма. Освен това те биха могли да извършат одити и проучвания на устойчивостта на местни хотели, ресторанти или туристически агенции, за да оценят тяхното екологично и социално въздействие и да предложат подобрения. Развиването на умения за системно мислене и научноизследователски умения играят важна роля в образованието по устойчивост (Chen et al., 2022).
- r) **Ангажиране на общността и обучение в полза на общността:** Учителите/обучителите/професорите могат да бъдат насърчавани да участват в проекти за устойчивост в общността, като например да си сътрудничат с местни организации в инициативи за екотуризъм, усилия за опазване на околната среда или кампании за отговорен туризъм.
- s) **Технологии и иновации в устойчивия туризъм:** В курсовете може да се изследва ролята на технологиите в устойчивия туризъм, като например управление на енергията с помощта на изкуствен интелект, блокчейн за устойчиви вериги за доставки и цифрови решения за намаляване на хранителните отпадъци в хотелиерството.
- t) **Устойчиво планиране на събития и инициативи за отговорно пътуване:** На учителите/обучителите/професорите може да бъде възложено да проектират и изпълняват устойчиви събития, които свеждат до минимум отпадъците и въглеродния отпечатък, или да бъдат спонсорирани за участие в тематични конференции и събития, на които експерти и заинтересовани страни от индустрията правят презентации за екологични практики и инициативи за устойчивост. Напр. алиансът “Енергия и околна среда” ([EEA Sustainability Symposium 2024](#) - ЕЕА) организира ежегодни срещи на високо равнище по въпросите на устойчивостта в хотелиерството и редица други събития. Учителите/обучителите/професорите биха могли да участват и в разработването на отговорни туристически пътеводители или маршрути, насърчаващи етичните туристически практики, опазването на културата и околната среда.
- u) **Развитие на екологично мислене:** Ще се опитаме да включим и представим на учениците успешни практики, които трябва да се съгласуват със специфичните условия и традиции в различните страни.
- v) **Разработване на интерактивни симулации, насочени към устойчивото развитие:** Можем да създадем симулации и ролеви игри, в които учениците да вземат решения по различни теми, като например управление на хотел или туристическа дестинация с цел устойчивост. Тези

дейности могат да помогнат на учениците да разберат как техният избор се отразява на екологичното, социалното и икономическото въздействие на туристическата дейност; да изпитат последствията от своите решения и да разберат вземането на решения по отношение на устойчивите практики.

- w) Семинар за създаване на устойчиви градски обиколки:** Учениците могат да работят по групи и да изберат тема, свързана с Целите за устойчиво развитие (действия в областта на климата, равенство между половете, отговорно потребление и производство и т.н.). След това те създават обиколка на своя град с екскурзовод, като преминават през ключови точки, свързани с популяризирането/дискутирането на тяхната тема, като същевременно представят подробно темата, разглежданите проблеми и съществуващите решения. След това те трябва да представят този туристически маршрут на останалите членове на класа за проверка. Този маршрут трябва да бъде с възможно най-голямо участие, така че останалите ученици да взаимодействат с повдигнатите теми и да усвоят концепцията.
- x) Устойчив туризъм в селските общности:** Практически опит. Учениците посещават селска община, известна със своя общностен туризъм и устойчиви инициативи. Те участват в изработването на традиционни занаяти, преживявания от фермата до масата и обиколки на културното наследство, водени от жителите, като придобиват представа за това как туризмът подкрепя местните икономики и прилага устойчиви действия. Чрез дискусии със собственици на предприятия, политици и местни жители учениците анализират устойчивите туристически практики. Тази възможност за учене чрез преживяване им позволява да оценят и създадат предложение за проект въз основа на реални модели за туризъм в общността, за да предложат стратегии за отговорно развитие на туризма.
- y) План за действие и каталог за устойчиви практики:** Учениците участват в интерактивен семинар, на който се запознават с ключови европейски сертификати за устойчивост в туризма. Чрез казуси те оценяват устойчивите практики на туристически бизнес, идентифицират пропуските и разработват план за действие за постигане на сертификация. Поканен лектор от бранша дава представа за реалните предизвикателства и ползи от сертифицирането и дава някои примери. В края на сесията учениците се споразумяват за каталог с основните критерии за сертифициране въз основа на дадените примери.

4.1.3. Как да преподаваме “Зелено предприемачество” в туризма

Зеленото предприемачество в туризма включва различни практики, които насърчават устойчивото и отговорно управление на природните ресурси и намаляват отрицателното въздействие върху околната среда. Зелените подходи в туризма не само допринасят за по-голяма устойчивост на околната среда, но и увеличават привлекателността на дестинациите за туристите, които се съобразяват с околната среда. Преподаването на зелено предприемачество в туризма изисква комбинация от принципи на устойчивото развитие, бизнес умения и познания за туристическата индустрия.

Основните европейски документи и политики за устойчив туризъм са изложени в Програмата на ЕС за туризма до 2030 г. Важно е да се познават и разбират основните мерки на ЕС за отговорен туризъм в полза на туристическата индустрия и регионите, които насърчават устойчивото използване на ресурсите и развитието на екологично устойчиви туристически практики.

Десетте теми за представяне на зеленото предприемачество в туризма включват устойчиво използване на природните ресурси, екологично настаняване и устойчиво строителство, местни храни и кръгова икономика, намаляване на въглеродния отпечатък и действия в областта на климата, използване на зелени сертификати, награди и устойчиви стандарти, зелена мобилност и устойчиви транспортни системи, цифрови решения, зелена маркетингова стратегия и отговорна реклама, социална отговорност и участие на общността, бизнес възможности в устойчивия туризъм и развитие на зелени туристически дестинации.

а) Устойчиво използване на природните ресурси в туризма:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Намаляване на отпадъците и практики на кръговата икономика - групов проект за премахване на пластмасата за еднократна употреба и управление на отпадъците в плажен курорт. Пример: пиковият туристически сезон в Средиземно море може да увеличи замърсяването на морето с пластмаса с до 40 % weforum.org , затова курортите въвеждат удобства за многократна употреба и стабилни програми за рециклиране/компостиране. Учениците разглеждат и Директивата на ЕС за пластмасовите изделия за еднократна употреба, която забранява обикновените	<i>Да се намалят твърдите отпадъци и замърсяването от туризма.</i> Чрез одитиране на потока от отпадъци на туристически обект учениците развиват умения за прилагане на стратегии за “намаляване, повторно използване, рециклиране”. Те придобиват представа за това как намаляването на пластмасите (съгласно изискванията на законодателството на ЕС) и компостирането на хранителните отпадъци могат да предотвратят увреждането на екосистемите (напр. по-малко боклук по плажовете) и дори да спестят пари. (Два хотела в рамките на една инициатива намаляват до 400 кг хранителни отпадъци седмично, спестявайки

предмети за еднократна употреба с цел опазване на крайбрежната среда.	до 26 000 евро годишно oneplanetnetwork.org).
Опазване на водите в туристическите дейности - анализ на казус на средиземноморски хотел, прилагащ рециклиране на сива вода и събиране на дъждовна вода. Например, изследователи от ЕС показаха, че хотелите могат да намалят потреблението на вода с 30-50% чрез пречистване и повторно използване на отпадъчните води на място cordis.europa.eu. Дискусията в клас може да обхване инсталирането на осветителни тела с нисък дебит, програмите за повторна употреба на кърпи и политиките на ЕС в областта на водите (напр. Рамковата директива за водите).	<i>Да се разберат практическите мерки за пестене на вода и тяхното въздействие.</i> Учениците се научават да изчисляват водния отпечатък на хотела и да разработват план за намаляването му, като се съобразяват с целите на ЕС за устойчивост (напр. намаляване на потреблението в региони с недостиг на вода). Те осъзнават, че технологиите и поведенческите подтици (като карти за повторна употреба на кърпи) могат значително да ограничат разхищението на вода cordis.europa.eu.
Защита на биоразнообразието и природните зони - Интерактивен семинар за управление на посетителите в уязвими екосистеми (напр. крайбрежен национален парк или морски резерват). Учениците разглеждат насоки като капацитет на пренос и зонирание, за да се предотврати прекомерното използване на пътеки, рифове, гори и др. Масовият туризъм в Средиземноморието е довел до екологични загуби в крайбрежните райони с висока стойност при лошо управление mio-ecsde.org. Разиграйте роля за оценка на въздействието върху околната среда на нов проект за природосъобразен туризъм, като прецените съотношението между опазването на природата и посещаемостта (масов и устойчив туризъм). Изправен пред нарастващия натиск от посетители върху ждрелата и влажните зони на Жирона, проектът RiuNatur прилага цялостна стратегия за опазване на биоразнообразието, поддържане на екологичната цялост и избягване на прекомерния туризъм. Учениците ще получат пълно обяснение на добрата практика и ще	<i>Насърчаване на управлението на екосистемите в туризма.</i> Учениците се научават да балансират достъпа на туристите с нуждите на опазването на околната среда, като създават планове, които определят ограничения за използването на ресурсите (напр. горна граница на дневните посетители, сезонно затваряне за възстановяване). Запознават се с инструменти като оценки на въздействието върху околната среда и разпоредби за парковете, като разбират, че дългосрочният успех на бизнеса зависи от запазването на “природния капитал” (дива природа, пейзажи, чиста вода), който на първо място привлича туристите mio-ecsde.org mio-ecsde.org. <i>Да се разберат екологичните предизвикателства,</i> причинени от неконтролирания туризъм в речните и влажните екосистеми, и да се идентифицират устойчиви туристически стратегии, които балансират общественото ползване с опазването на биоразнообразието. <i>Да се разработят предложения за туризъм, които насърчават сезонното и пространственото преразпределение на</i>

бъдат поканени да изберат една река, за да предложат подобрение, следвайки изискванията, предложени от Riunatur. Те ще работят в групи и ще представят проекта пред цялата група за открито обсъждане; могат да отидат и на образователни екскурзии (посещения на екопътеки, биологични ферми, защитени територии).	<i>посетителите, като същевременно подкрепят местните общности.</i> Определяне на основните видове природни ресурси, използвани в туризма, и свързаните с тях рискове от прекомерна експлоатация на природните ресурси и отрицателно въздействие на туризма върху околната среда.
Изчисляване и намаляване на потреблението на енергия в туристическите обекти - Семинар за ефективно използване на енергоспестяващи уреди в различни туристически обекти и използване на алтернативни източници на енергия (например: вода, вятър, слънце, море).	<i>Придобиване на умения за извършване на одит и подобряване на енергийната ефективност в туристическите предприятия.</i>
Използване на екологично чисти материали и продукти - <i>Групова дискусия</i> за това как да се мотивират туристите да се държат отговорно.	<i>Да се разберат и разграничат различните видове зелени практики - енергийна ефективност, управление на отпадъците, водни ресурси, използване на екологично чисти материали и продукти и др.</i>

б) Настаняване по екологосъобразен начин и устойчиво строителство:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Интегриране с местната среда и култура - обсъждане на темата “строителство с природата” и опазване на културното наследство. Подчертаване на модела “<i>albergo diffuso</i>” в Италия, при който хотелът се разпростира чрез съществуващи исторически сгради в селото, вместо чрез ново строителство, като по този начин се съживяват общностите с минимален нов отпечатък. По подобен начин в селските къщички се използват естествени материали (дърво, камък) и озеленяване с местни растения, за да се запази естетиката на ландшафта.	<i>Насърчаване на устойчиво развитие, основано на мястото и културата.</i> Учениците оценяват как зачитането на местната архитектура и екология може да повиши привлекателността на даден хотел. Те придобиват способността да разработват концепции за настаняване, които подкрепят местната култура (чрез традиционни строителни стилове и работа на местни занаятчии) и опазват биоразнообразието (чрез щадящо местообитанията озеленяване). Така се възпитава предприемаческо мислене, което оценява наследството и околната среда като предимства, а не като пречки.
Проектиране на екологични сгради за туристически обекти - <i>лекция и семинар за</i>	<i>Да прилагат принципите на устойчивото строителство.</i> Учениците научават как

проектиране на устойчива архитектура в хотели (енергийно ефективен дизайн, местни материали, пасивно охлаждане). Например испанският екокурорт <i>La Bobadilla</i> инсталира котел на биомаса, използващ за гориво маслинови костилки, с което намали емисиите си на CO₂ с 80%, а потреблението на енергия - с 45% thebluesurfer.com. Учениците изготвят проект на екологичен хотел, в който са интегрирани слънчеви панели, естествена вентилация и колектори за дъждовна вода.	изборът на сграда (напр. изолация, слънчева ориентация) намалява екологичния отпечатък на хотела. Чрез семинара те придобиват способността да проектират жилища, които се вписват в местната среда - свеждат до минимум нарушенията на земята и използват възобновяема енергия. Те също така се запознават със строителните стандарти на ЕС (напр. изискването за сгради с почти нулево потребление на енергия) и с това как иновативните идеи (като използването на селскостопански отпадъци за енергия, както в <i>La Bobadilla</i>) могат да спестят разходи и да намалят емисиите.
Екологосъобразни хотелски операции и сертификати - проучване на случай на средиземноморски "зелен хотел", демонстриращ устойчиви практики в ежедневните операции. Например агрохотелът <i>Son Bernadinet</i> (Майорка) използва екологично сертифицирани почистващи продукти, рециклира >80% от отпадъците, прилага водоспестяващи тоалетни и енергийно ефективно осветление и се снабдява с храна от своята органична градина thebluesurfer.com. Учениците биха могли да извършат симулиран екологичен одит на хотел, като проверят критериите за сертифициране като екомаркировка на ЕС или "Зелен ключ".	<i>Да се приложат устойчиви практики в управлението на хотелиерството.</i> Учениците се запознават с конкретни мерки (разделяне на отпадъците, програми за повторна употреба на спално бельо, използване на възобновяема енергия) и виждат ползите от тях: цитираният хотел със знака за екомаркировка на ЕС е намалил потреблението на енергия с 30 %, а на вода - с почти 50 % с такива стъпки environment.ec.europa.eu. Опитвайки се да извършат одит, учениците се упражняват в спазването на стандартите за устойчив туризъм, разбирайки как сертификатите и наградите (Зелен ключ, Екомаркировка на ЕС и др.) изискват не само еднократни промени, но и постоянен ангажимент (обучение на персонала, обучение на гостите, непрекъснато усъвършенстване). По този начин се изграждат умения за постигане и популяризиране на международно признати критерии за устойчивост.
Екскурзия на място: Посещение на сертифицирана екокъща/екохотел за наблюдение на устойчиви практики. Напр. посещение на курорта <i>Casale Panagiotis</i> в Кипър или на <i>Cyprus Villages</i> в Точни и наблюдение как историческите селски къщи са пренастроени, за да	<i>Да видят реални приложения на екологосъобразни обекти за настаняване; да разберат как да оценяват и прилагат решения за зелена енергия в туристически обекти; да анализират ползите от архитектурните проекти за енергийна ефективност.</i>

<i>осигурят автентично преживяване за туристите.</i> Учениците биха могли да наблюдават използването на възобновяема енергия в работата на хотела, както и използването на пасивен слънчев дизайн за естествено отопление и охлаждане. Учениците можеха да видят екологични материали, живи покриви и стени, сгради с нулево нетно потребление (произвеждат толкова енергия, колкото консумират).	Да разберат как да прилагат енергийно ефективни системи и да познават нисковъглеродни строителни материали.
Опазване и управление на водата - обсъждане на повторното използване на дъждовната вода, душеве и тоалетни с нисък дебит и пестене на вода, повторно използване на водата от мивките/душове за напояване.	<i>Определяне на начините за намаляване на потреблението на вода, на потреблението на енергия и насърчаване на по-дългия живот на материалите благодарение на издръжливостта и интелигентния дизайн.</i>
Екологично съзнателно преживяване на гостите - местни и биологични храни - семинар.	<i>Да се знае как да се създадат възможности за хранене от ферма до маса.</i>
Пътуване: Разработване на план за намаляване на вредните въздействия за стратегия за устойчивост на туристическо настаняване - Тази дейност се основава на къмпинг Ballena Alegre, който е водещ пример за успех в областта на устойчивия туризъм и екологичното строителство. Носител на наградата EuroSolar за 2020 г. в категорията "Индустрия", бунгалата e-Devesa са първите фотоволтаични, екологично устойчиви ваканционни жилища в Европа. Оборудвани с 39 батерии Sonnen и общ капацитет за съхранение от 234 kWh, те позволяват локално управление на енергията на нулеви километри. Ключов елемент на проекта е неговият образователен подход: гостите се насърчават да използват енергията отговорно по време на престоя си, а тези с най-ефективно поведение се награждават. Тази инициатива съчетава технологична иновация, екологична осведоменост и активно участие на гостите, като превръща настаняването във	<i>Да се анализира ролята на туриста като активен фактор и да се разработи план за смекчаване на последиците за стратегията за устойчивост на мястото за настаняване.</i>

възможност за обучение, съобразено с Целите за устойчиво развитие. Учениците ще посетят къмпинга, където ще им бъде предоставена цялата тази информация, заедно с кратки интервюта с някои отговорни лица и гости (след предварително съгласие). След като съберат цялата тази информация, учениците ще бъдат поканени да изготвят план за смекчаване на последиците, като вземат предвид плюсовете и минусите, и ще работят по предложение, което ще бъде споделено със собствениците на къмпинга.	
Посещение на място: Моделът на Кан Бух, селска къща от XVII в., възстановена с използване на принципите на биостроителството и цялостен подход за устойчивост. Дейността може да включва посещение на място в Кан Бух или виртуална сесия с екипа. Учениците ще работят по групи, за да разработят концепция за регенеративно селско жилище, вдъхновено от Кан Бух, като вземат предвид ключови елементи като Възстановяване с използване на естествени материали (глина, камък, дърво, вар) и традиционни техники; енергийна независимост (слънчеви панели, биомаса) и кръгово управление на водите (събиране на дъждовна вода, фитопречистване); интегриране на агроекологична система (биодинамична градина, екстензивно животновъдство, компостиране); и връзка с местната територия и общност (местни продукти, занаяти, екологично образование). Всяка група ще представи предложение за стойност на устойчив туризъм с акцент върху положителното въздействие.	<i>Да се оценят добрите практики в областта на биостроителството от наградена компания; да се разберат принципите на биостроителството и тяхното приложение в проектите за селски туризъм; да се анализират моделите за енергийна и хранителна самодостатъчност в защитените природни зони; да се насърчи способността за проектиране на устойчиви туристически преживявания с регенеративно въздействие; да се работи съвместно за разработване на иновативни предложения, които интегрират устойчивостта, културата и местната икономика.</i>
Връзка между строителството и околната среда - дискусия. Дискусия на учениците относно устойчивото проектиране и планиране на туристически сгради в съответствие със зелените стандарти и сертификати и правилата на екологичното строителство.	<i>Да се разберат и прилагат принципите на пасивната архитектура, екологичните норми в зоните с ограничен достъп, изборът на място с минимално въздействие върху околната среда.</i> <i>Да се разбере връзката между местоположението, дизайна и</i>

Казуси за обсъждане на различни видове екологично чисти места за настаняване - екохотели с международен сертификат (напр. Green Key, EU Ecolabel); биокъщи с дървена конструкция и естествени материали; места за глемпинг (луксозен къмпинг) с минимален екологичен отпечатък; пасивни сгради или хотели с нулева консумация на енергия; социални хотели, които подкрепят местните общности.	въздействието върху околната среда, както и ролята на стандартите и сертификацията за осигуряване на високо ниво на устойчивост и прозрачност в зеленото строителство (познаване на сертификати като LEED, BREEAM, DGNB, HQE, екомаркировка на ЕС). Разпознаване на критериите за екопроектиране и строителните норми.
---	--

в) Местни храни и кръгова икономика:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Намаляване на хранителните отпадъци и кръгови практики - Практическо задание: извършване на одит на компостирането и отпадъците в хотелската кухня. Използвайки реални данни (хотелите могат да изхвърлят стотици килограми храна седмично), учениците правят мозъчна атака за намаляване на отпадъците от бюфета (по-малки партиди, даряване на остатъците, обучение на гостите) и затваряне на кръга (компостиране на остатъците за отглеждане на билки на място). Те разглеждат инициативи, при които хотели са спестили десетки хиляди евро чрез намаляване на хранителните отпадъци oneplanetnetwork.org. Дебатът в класа е свързан с целите на ЕС за намаляване наполовина на хранителните отпадъци до 2030 г. и разглежда предизвикателствата (култура на бюфета, очаквания на гостите) и техническите решения (приложения за наблюдение на отпадъците).	Подобряване на ресурсната ефективност чрез кръгова икономика. Учениците придобиват умения за количествено определяне и намаляване на отпадъците в контекста на туризма, като се научават да третират отпадъците като ресурс (компост за градините, използвано олио за готвене за биогориво и т.н.). Те разбират екологичните и финансовите ползи: по-малко използване на сметища, по-ниски разходи и по-зелен имидж на марката. Това насърчава предприемаческия поглед към иновациите - например, виждайки възможност за свързване с местни производители на биоенергия или ферми за повторно използване на отпадъците. В крайна сметка те усвояват факта, че кръговите системи (минимизиране на отпадъците, повторна употреба на продуктите) могат да направят туристическия бизнес по-устойчив и приятелски настроен към общността.
Хранене от фермата до масата и агротуризм - групова дейност за планиране на курортно меню или хранителна обиколка, която използва "0 км" местни съставки (сезонни продукти, регионални специалитети). Учениците проучват примери като италианския "агритуризм", където	Укрепване на местните икономики и културното наследство чрез туризъм. Учениците виждат как снабдяването от местни източници намалява емисиите от транспорта и осигурява по-свежи и автентични преживявания. Те развиват способността си да разработват туристически

гостите отсядат в работещи ферми, ядат органични продукти и дори се учат на традиционно готвене. Те обсъждат как по този начин се подпомагат фермерите и се запазва хранителното наследство (например ферма в Тоскана предлага курсове по производство на сирене, като създава мрежа от съседни производители и осигурява работни места fao.org). Позовават се на стратегията на ЕС "От фермата до вилцата", която насърчава по-кратките хранителни вериги. Някои местни ресторанти в региона на Барселона също се снабдяват с по-голямата част от съставките си от близките биологични ферми и производители в радиус от 50 км. Този ангажимент се разпростира и върху управлението на отпадъците, където остатъците от храна се компостират и се използват в рамките на местен селскостопански проект, а опаковките се свеждат до минимум чрез контейнери за многократна употреба и партньорства с доставчици, които отдават приоритет на устойчивите материали. За тази дейност учениците биха могли да проучат реален ресторант в Барселона или околностите, който набляга на местното снабдяване и кръговите практики. Те ще анализират менюто на ресторанта, ще идентифицират местните производители, с които работят, и ще картографират техните вериги на доставки. Освен това ще проучат системата за управление на отпадъците на ресторанта, като отбележат всички инициативи за компостиране, рециклиране или намаляване на отпадъците. След това учениците ще оценят ползите и предизвикателствата на този подход, като вземат предвид фактори като цена, качество и въздействие върху общността.	продукти, които са от полза за местните производители, повишават доходите в селските райони и поддържат традициите (напр. зехтин, винопроизводство, сирене). В края на курса учениците могат да формулират връзката между местните хранителни системи и туризма, като обяснят как кръговият подход (приходи от туризъм -> местни ферми -> качествено преживяване -> конкурентно предимство) създава печеливша за бизнеса и общностите fao.org fao.org. <i>Да идентифицират и анализират реални примери за ресторанти, които дават приоритет на снабдяването с местни храни.</i> <i>Да разберете практическото прилагане на принципите на кръговата икономика в рамките на бизнеса с хранителни услуги.</i> <i>Да оценят икономическите, екологичните и социалните последици от мрежите за местни храни.</i> <i>Да оценят предизвикателствата и възможностите, свързани с изграждането на устойчиви вериги за доставки.</i>
--	--

Демонстрация на готвене: Приготвяне на ястия с използване на местни сезонни съставки / Създаване на меню с нулеви отпадъци за хипотетичен ресторант Напр. таверна в Точни, присъстващи на демонстрацията на готвене - Cyprus Villages е компания за арготуризм в Кипър, която използва местни източници на съставки за готвене.	<i>Разработване на осъществими планове за устойчиво управление на храните и разбиране на принципите на кръговата икономика; проучване на партньорството между туризма и селското стопанство.</i>
--	---

г) Намаляване на въглеродния отпечатък и действия в областта на климата в туризма:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Стратегии и ангажименти за действия в областта на климата - семинар за стратегии за смекчаване на последиците от изменението на климата, съобразени с международните цели. Учениците проучват Декларацията от Глазгоу за действия по климата в туризма, която призовава за намаляване на емисиите наполовина до 2030 г. и постигане на нулеви нетни емисии до 2050 г. unwto.org. Чрез проучвания на конкретни случаи (напр. туроператор, който преминава към електрически превозни средства, курорт, който инвестира в слънчеви панели и възстановяване на мангрови гори за компенсиране на емисиите), те научават практически стъпки: въвеждане на възобновяема енергия, енергийно ефективни уреди, насърчаване на пътуването с влак или автобус пред полетите, програми за компенсиране на въглеродните емисии и др. След това всеки ученически екип създава кратък план за действие в областта на климата за туристически бизнес, като поставя цели в съответствие с целите на ЕС в областта на климата (55% намаление до 2030 г.).	<i>Разработване на приложими планове за действие в областта на климата.</i> Като превръщат големите цели в конкретни действия, учениците се научават да формулират и прилагат стратегии за намаляване на емисиите. Те се запознават с ангажиментите на индустрията и сертификатите за нисковъглероден туризъм. И което е по-важно, те се упражняват да балансират преживяването на клиентите с устойчивостта (напр. предлагане на стимули за гостите, които пристигат с влак, или разработване на атрактивни нисковъглеродни туристически пакети). Това изгражда стратегическо мислене: по-късно учениците могат да ръководят предприятия в намаляването на емисиите, като същевременно запазват конкурентоспособността си, допринасяйки за глобалните усилия в областта на климата (Парижкото споразумение, "Зеленият курс" на ЕС) от страна на туристическия сектор.
Оценка на въглеродния отпечатък на туристическите дейности - Интерактивна лекция, в която учениците изчисляват въглеродните емисии на примерна почивка (транспорт, настаняване, дейности). Те	<i>Количествено определяне и анализ на емисиите.</i> Учениците придобиват умения за измерване на въглеродния отпечатък в туризма - изключително важно умение, тъй като предприятията все по-често докладват за

научават, че туризмът допринася за около 8 % от глобалните парникови газове weforum.org, като най-голям дял има транспортът (особено полетите) weforum.org. Използвайки инструменти/калкулатори за изчисляване на въглеродни емисии, учениците извършват одит на дейността на хотел или туристическа компания (използване на енергия, гориво за превозни средства и т.н.), за да идентифицират горещите точки.	своите емисии. Виждайки разбивката (напр. един полет на дълги разстояния може да надхвърли седмичните емисии на хотела), те разбират къде е най-необходима намеса. Тази аналитична способност ги подготвя за определяне на приоритетни действия (като повишаване на ефективността или промяна на вида на транспорта) във всяко туристическо предприятие, което управляват.
Устойчивост и адаптация към изменението на климата - обсъждане на това как климатичните въздействия (горещи вълни, повишаване на морското равнище, екстремни метеорологични условия) влияят на туризма и как предприятията могат да реагират. Например средиземноморските дестинации са изправени пред повишаване на температурите и горски пожари; ски курортите са изправени пред по-кратки зими. Учениците обмислят мерки за адаптиране: засаждане на сенчести дървета, преместване на маркетинга към по-късните сезони, инвестиране в инфраструктура с ефективно използване на водата, разнообразяване на предлагането (например повече културен туризъм, ако плажовете станат твърде горещи). Те също така проучват възможността за предлагане на алтернативи на туристите, които се съобразяват с въглеродните емисии (например маршрути за “бавно пътуване”).	<i>Планиране на устойчив на климатичните промени туристически модел.</i> Учениците ще могат да идентифицират климатичните рискове за туристическите дейности и да предложат решения за адаптиране, като осигурят непрекъснатост на бизнеса. Те се научават да съобщават на клиентите си за инициативи, свързани с климата (превърщайки усилията в маркетингово предимство за екосъзнателните туристи). В обобщение, те придобиват далновидност в областта на устойчивите на климатичните промени туристически начинания - все по-търсено умение, тъй като индустрията се ангажира с устойчиво, дългосрочно планиране в хармония с науката за климата.
Симулация: Проиграване на симулация, за да научите как да намалите въглеродния отпечатък (напр. Sustainability Management Simulation: Net Zero) - обучаемите играят ролята на генерален мениджър на 4-звезден хотел с 500 стаи в центъра на града, чиято цел е да постигне нулеви нетни емисии на парникови газове до 2050 г.	<i>Да се научат да намаляват емисиите в туристическите предприятия; да използват цифрови инструменти за проследяване на емисиите и изчисляване на въглеродния отпечатък; да разработват планове за пътувания, съобразени с климата.</i>
Казус: Авиокомпаниии или туроператори, които компенсират емисиите (напр. договаряне на въглеродни кредити (A)).	<i>Да се анализират корпоративните стратегии за действие в областта на климата.</i>

Ролева игра: Обсъждане на етиката на компенсирането на въглеродните емисии в туризма.	<i>Критична оценка на твърденията за устойчивост.</i>
Природосъобразни решения за климата - залесяване и присвояване на въглеродни емисии, защита на дивата природа и местообитанията, син туризъм - обсъждане	<i>Определяне на начините за намаляване на въглеродния отпечатък в туризма; към морски дейности с ниско въздействие (напр. гмуркане с шнорхел, безопасно за коралите)</i>
Образование за климата и промяна на поведението - ангажиране на гостите, обучение на персонала в областта на устойчивото развитие, кампании за повишаване на осведомеността, публично-частни партньорства, глобални инициативи - казуси .	<i>Да се запознаят с устройствата за проследяване на въглеродния отпечатък и зелените програми за лоялност; да разберат как да насърчават "бавното пътуване" и отговорния туризъм.</i>
Измерване на въглеродния отпечатък, излъчван от дадено място - това ще им позволи да разберат кои елементи отделят най-много емисии и по този начин да знаят къде е възможно да се предприемат действия. Също така е жизненоважно за тях да разберат въздействието на CO ₂ и връзката му с климатичната криза. В този контекст на учениците може да бъде поставена задача да изберат туристическо или хотелиерско предприятие в района на Барселона и да използват наличните калкулатори за въглероден отпечатък (като калкулатора на HCM1 или общи онлайн инструменти), за да оценят въздействието му върху околната среда. Те ще трябва да идентифицират ключовите оперативни области, които допринасят за въглеродния отпечатък (напр. потребление на енергия, генериране на отпадъци, транспорт на гостите), и да съберат хипотетични или публично достъпни данни, които да въведат в избрания калкулатор. След това учениците ще анализират резултатите, ще посочат най-значимите източници на емисии, а след това ще направят мозъчна атака и ще предложат конкретни, измерими действия, които предприятието може да приложи, за да намали въглеродния си отпечатък и да допринесе за действията в	<i>Да идентифицират основните източници на въглеродни емисии в туристическата индустрия.</i> <i>Да се изчисли въглеродният отпечатък на туристически обект.</i> <i>Определяне на основните източници на емисии в туристическата и хотелиерската индустрия. Да се проучат различни стратегии и технологии за намаляване на въглеродния отпечатък на туристическите предприятия.</i> <i>Да се анализира ролята на възобновяемата енергия и енергийната ефективност в устойчивия туризъм.</i> <i>Да се разбере концепцията за компенсиране на въглеродните емисии и нейното приложение в туристическия сектор.</i> <i>Критична оценка на инициативите за борба с климатичните промени на различни туристически предприятия и тяхната ефективност.</i>

областта на климата, като вземат предвид местните разпоредби и най-добрите практики за устойчивост в Каталуния. Учениците ще придобият практически опит в прилагането на калкулатори за въглероден отпечатък към реален или хипотетичен туристически бизнес в Барселона, преминавайки от теоретичното разбиране към практическо количествено определяне на въздействието върху околната среда.	
Действия по климата в туризма - работа по проект (гъвкави модели на туризъм, нови сезонни условия, екологично планиране и инфраструктура, ролята на образованието и информираността)	<i>Разработване на стратегия за “въглеродно неутрално пътуване”.</i>

д) Зелени сертификати, награди и устойчиви стандарти в туризма:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Екосертификати и критерии в туризма - Обзорна презентация на основните сертификати за устойчивост (напр. екомаркировка на ЕС за туристически обекти за настаняване, Green Key, Travelife, EarthCheck). Учениците се разделят на групи, като всяка от тях проучва критериите на един сертификат (енергия, вода, критерии за отпадъци, социална отговорност и т.н.) и как предприятията ги постигат. Например екомаркировката на ЕС изисква оптимизирано управление на отпадъците и понижено потребление на енергия/вода; сертифициран хотел в Прага е отбелязал 50% икономия на вода и 30% икономия на енергия след ремонт. Групите споделят как тяхната схема подобрява дейността и всякаква налична подкрепа (като например инструктаж на ЕС за кандидатите за екомаркировка environment.ec.europa.eu).	<i>Да се разберат и сравнят стандартите за устойчивост; да се осъзнаят ползите от тях.</i> Учениците започват да владеят езика на екосертификатите - научават какво означава на практика да се изпълняват “строги критерии” в екологичните и социалните области. Могат да формулират бизнес аргументите: сертификацията често води до спестяване на разходи (както се вижда при намаляването на потреблението на вода/енергия) и до пазарни ползи (например 30 % от гостите са избрали един хотел <i>заради</i> неговия екосертификат environment.ec.europa.eu). Като разглеждат реални критерии, те развиват способността да провеждат или да се подготвят за одит на устойчивостта - ценно умение за зелените предприемачи, стремящи се към сертифицирано съвършенство.
Програми за награди и признание - Казуси за награди на ниво дестинация като инициативата “Европейски дестинации за високи постижения” (EDEN). Учениците	<i>Мотивиране на високите постижения чрез сравнителен анализ.</i> Анализирайки случаите на награждаване, учениците схващат най-добрите практики в областта на устойчивия

разглеждат пример за спечелване на награда (например малък град в Словения или Гърция, признат за иновативен туризъм с ниско въздействие single-market-economy.ec.europa.eu) - какво са направили, за да спечелят наградата (фериботи с възобновяема енергия? Проекти за обществен туризъм? Усилия за опазване на околната среда)? По подобен начин обсъдете наградите за хотели/атракции (напр. награди за зелен туризъм, награди на ЮНЕСКО за устойчив туризъм). След това класът симулира комисия по награждаването: всеки екип номинира местен обект или бизнес, като подробно описва неговите зелени постижения, за да се "състезава" за награда за устойчивост.	туризъм и как те се оценяват. Те научават как публичното признание може да служи като маркетинг и как участието в такива схеми насърчава постоянното усъвършенстване. Чрез ролевата игра те практикуват и убеждаваща комуникация - представят убедително постиженията в областта на устойчивото развитие. Това не само укрепва разбирането им за това как изглежда устойчивостта на най-високо ниво, но и ги подготвя да се стремят към награди/сертификати и да ги използват в бъдещите си начинания, придобивайки конкурентно предимство и възможности за работа в мрежа.
Спазване на стандарти и разпоредби - преглед на официални стандарти като ISO 14001 (управление на околната среда) или Глобалните критерии за устойчив туризъм (GSTC). Учениците научават как привеждането в съответствие с тези стандарти осигурява структура на стратегията за устойчивост. Те също така научават за нововъзникващите регулации срещу "зеленото" рекламиране (greenwashing): например ЕС предложи Директива за "зелените" реклами (2023 г.), тъй като беше установено, че повече от половината от "зелените" маркетингови реклами са неясни или подвеждащи environment.ec.europa.eu. В рамките на практическо упражнение учениците оценяват уебсайта на туристическа компания за верни спрямо подвеждащи твърдения за устойчивост и предлагат подобрения, за да се отговори на стандартите за вярна комуникация.	<i>За да се гарантира надеждност и отчетност.</i> Учениците ще могат да се ориентират в рамките, които ръководят устойчивия туризъм на управленско ниво. Те придобиват представа за систематичните подходи (като циклите PDCA - Планирай, Направи, Провери, Действай - по ISO 14001) за непрекъснато подобряване. Освен това те усвояват значението на честното отчитане и маркетинга. Това означава, че като предприемачи те ще знаят да си поставят измерими цели и да публикуват резултати (напр. намалени емисии на CO₂, % закупени местни храни), а не неясни изявления - по този начин ще изградят доверие у клиентите и ще спазват по-строгите правила на ЕС за рекламиране на твърдения за устойчивост.
Дейност на групата: Одит на съответствието на местен хотел с избран сертификат.	<i>Практическо прилагане на стандартите за устойчивост.</i>

Гост-лектор: Сертифициран управител на хотел, който споделя своя път към устойчивостта. Напр. мениджърът на Casale Panagiotis покани група ученици да обсъдят и проведат мозъчна атака по инициативите за устойчивост на хотела.	<i>Да придобият представа за предизвикателствата и успехите в реалния свят.</i>
Стъпки за постигане на сертификация - казус: самооценка, анализ на пропуските, въвеждане на промени, одит, поддържане и подобряване	<i>Определяне на приложими инструменти за ориентиране в процеса и преодоляване на предизвикателствата; разбиране как да се разработи план за действие за предприятие, което иска да получи сертификата.</i>
Наградени инициативи - Тази дейност се основава на наградите на Alimara CETT в Барселона. По-конкретно, тези награди имат една категория, наречена “чрез устойчивост”, която се дава от CETT и UN Tourism. С тази награда се награждават онези професионални инициативи, които показват ангажираност с устойчивостта и корпоративната социална отговорност. В този смисъл учителите могат да предложат на учениците да преразгледат списъка с наградените инициативи и да изберат една от компаниите. Учениците ще трябва да анализират действията, които тази компания предприема в областта на устойчивото развитие, като обяснят добрите практики и определят показателите. Учениците ще трябва също така да помислят за възможността за прехвърляне на тази добра практика към други компании.	<i>Да се оценят добрите практики в областта на зелената устойчивост от наградена компания.</i> <i>Да предложат план за преносимост на идентифицираните зелени практики от наградената компания.</i>
Национални и регионални инициативи - работа по проект Системи и стандарти за оценка на устойчивостта: GSTC - Глобален съвет за устойчив туризъм: основни критерии и роли, доброволни и задължителни стандарти, процес на сертифициране: кандидатстване, проверка, одит, валидиране. Награди и признания за устойчиви дестинации: EDEN (European Destinations of	<i>Изграждане на знания и разбиране на ролята на устойчивите национални/регионални стандарти и сертифициране в туризма; развиване на умения за анализ, сравнение и оценка на различни зелени сертификати и добри практики.</i>

Excellence) - дестинации с устойчив потенциал, Green Destinations Top 100 - международна класация на устойчиви дестинации, други международни и национални награди. Ползи за туристическия бизнес: повишено доверие и конкурентоспособност; оптимизиране на ресурсите и разходите Предизвикателства: финансови и административни разходи; поддържане на съответствие и качество Ролята на потребителите и образованието: Влияние на туристическото търсене върху предлагането на устойчиви продукти, значение на информираността и прозрачността, роля на образованието за насърчаване на устойчивите практики.	<i>Да се разберат функциите и ценностите на сертифицирането за туроператорите, хотелите и дестинациите.</i> <i>Да се анализира процесът на сертифициране - от кандидатстването до прилагането.</i> <i>Да аргументират значението на сертификацията пред туристи, партньори и инвеститори.</i> <i>Да се изгради устойчиво мислене и етика по отношение на околната среда, културното наследство и местните общности.</i>
---	---

е) Зелена мобилност и устойчиви транспортни системи:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Екологосъобразни транспортни възможности за туристите - семинар за препроектиране на местния транспорт на дестинацията за туристите. Учениците предлагат идеи като автобуси или електронни микробуси (задвижвани от възобновяеми енергийни източници), свързващи хотелите със забележителностите, обширни велосипедни алеи и системи за споделяне на велосипеди, пешеходни исторически центрове и насърчаване на пътуването с влак за междуградски маршрути. Те черпят вдъхновение от градове като Любляна, чийто център до голяма степен е свободен от автомобили (пешеходна зона с площ над 12 хектара) и изключително удобен за велосипедисти slovenia.info, или от зелени острови като Хидра (Гърция), на които изобщо няма автомобили. Планът трябва да вземе предвид удобството и преживяването (напр. забавни програми за наемане на велосипеди, живописни пешеходни пътеки), за да насърчи	<i>Да се разработят нисковъглеродни, удобни за ползване системи за мобилност. Учениците се научават да определят приоритетите на устойчивата транзитна инфраструктура при планирането на туризма. Като създават свой собствен план, те се упражняват да балансират практичността (графици, капацитет) с иновациите (напр. колички за голф, захранвани със слънчева енергия, велосипедни обиколки). Те също така разбират инструментите на политиката - например как градовете налагат зони с ниски емисии или предоставят транзитни карти на туристите. В резултат на това учениците могат по-късно да допринесат или да се застъпят за инициативи за мобилност, които намаляват задръстванията и замърсяването, като същевременно подобряват преживяванията на посетителите - превръщайки дестинациите както в по-екологични, така и в по-приятни за всички.</i>

туристите да се откажат от личните автомобили.	
Преминаване към електрически транспорт и транспорт с алтернативни горива - обсъждане на конкретни случаи на инициативи, като например гръцкият остров Астипалея, който се превръща в “модел за неутрална по отношение на климата мобилност”, като заменя автомобилния си парк с електрически автомобили и скутери и ги захранва с местна слънчева/ветрена енергия astypalea-sustainable-island.gr. Учениците разглеждат необходимата инфраструктура (станции за зареждане на електрически автомобили, слънчеви ферми) и структури за стимулиране (субсидии за местните жители за преминаване към електрически автомобили, както е направено на Астипалея theguardian.com). Те разглеждат и иновациите в обществения транспорт - например “Astybus” на Астипалея, услуга за електрически микробуси по заявка, или високоскоростни електрически фериботи, които се пилотират в Скандинавия. След това всеки ученик избира туристически бизнес (компания за отдаване на коли под наем, туристически автобуси и т.н.) и очертава пътна карта за преминаване към електрически транспорт или използване на биогорива.	<i>Да се възприемат технологичните иновации за декарбонизиране на транспорта.</i> Учениците придобиват представа за осъществимостта и ползите от електрификацията и други технологии за екологична мобилност. Те ще могат да изброят стъпките, необходими на даден бизнес или дестинация за преминаване към екологична мобилност (от осигуряване на финансиране до маркетинг на екологичната модернизация за екосъзнателни туристи). Като се включат в реален пример, те ще видят, че пречките (разходи, безпокойство за пробег) могат да бъдат преодоляни с планиране и партньорства (напр. производители на автомобили и правителства в Астипалея). Това им дава възможност да ръководят или подкрепят подобни преходи - допринасяйки за по-широките цели на ЕС за намаляване на емисиите от транспорта (като например постепенното спиране на новите бензинови автомобили през 2035 г.) от гледна точка на туризма.
Мултимодални и бавни маршрути за пътуване - Създаване на примерни маршрути, които разчитат на влакове, автобуси, колоездене и ходене пеша, вместо на лични автомобили или полети. Например, учениците разработват маршрут за “бавен туризъм” през Италия: използване на пропуск Eurail или местни влакове между градовете, колоездене в провинцията между престойте за агротуризм, може би нощен ферибот вместо кратък полет. Те включват живописни железопътни пътувания (като маршрута на влака за зехтин в Испания или комбинацията от пешеходен туризъм и влак в Италия - Cinque Terre), за да покажат, че ниските	<i>Насърчаване на нисковъглеродни пътувания.</i> Чрез това упражнение учениците се научават да рекламират устойчивия транспорт като част от атракцията, а не като жертва. Те практикуват творчество при съставянето на маршрути, като подобряват способността си да задоволяват нарастващия сегмент от туристи, които търсят по-екологични възможности. Те също така се запознават с европейските транспортни мрежи (като например трансграничните нощни влакове, които се завръщат) и с начините за координиране на логистиката. Това не само намалява въглеродния отпечатък, но и често кара туристите да

въглеродни емисии могат да бъдат полезни за свободното време. Разглеждат също така услуги за прехвърляне на багаж за велосипедисти или приложения, които интегрират транзитни разписания за улеснение.	откриват райони извън утъпканите пътеки (допълнителен фактор за продажба). Студентите се връщат готови да създават туристически продукти, които са в съответствие с целите за опазване на климата и задоволяват желанието за автентично, неспешно изследване.
Казус: Програми за споделяне на велосипеди в туристическите градове и електрически скутери (напр. Копенхаген, Амстердам, Барселона, Марибор).	<i>Проучване на алтернативи на транспорта, зависим от изкопаеми горива, и на алтернативи за транспорт с ниски емисии.</i>
Дебат: Ролята на електрическите превозни средства, услугите за екологичен транспорт в устойчивия туризъм.	<i>Да се преценят плюсовете и минусите на новите технологии и да се разработят устойчиви транспортни модели за туризма.</i>
Казус: Тази дейност следва методологията на Collaborative Online International Learning (COIL), при която студенти от два различни университета, базирани в различни държави, ще си сътрудничат по два казуса в рамките на съответните им региони. Фокусът на тази дейност е върху въпроса за устойчивата мобилност в туризма в селските райони, като се обърне внимание на липсата на инфраструктура за обществен транспорт и съответно на масовото използване на частни превозни средства. Студентите от двата университета ще изберат два селски района в собствените си страни и ще проведат проучване, за да оценят настоящата ситуация. Те ще анализират основните туристически атракции, нуждите от мобилност, туристическите потоци, съществуващите транспортни системи и въздействието на настоящите практики за мобилност върху околната среда. Въз основа на резултатите те ще трябва да разработят проект за подобряване на екологичната устойчивост на мобилността, като вземат предвид алтернативните средства за транспорт, проектирането на достъпни туристически	<i>Да се анализира нивото на устойчивост на туристическата мобилност в конкретни селски райони.</i> <i>Да разработят в сътрудничество предложения за подобряване на устойчивостта на туристическата мобилност в конкретни селски райони.</i>

маршрути, насърчаването на устойчивостта и икономическата осъществимост на проекта. След това ще се проведе синхронен семинар, на който студентите от двата университета ще представят своя проект и ще обменят идеи. Те ще преценят дали някои предложения от единия контекст могат да бъдат пренесени в другия. Накрая студентите ще прецизират окончателните си предложения до публичните власти на анализирания селски район.	
Семинари: учениците работят по групи, за да проектират устойчиво туристическо преживяване, което намалява въглеродните емисии и подкрепя действията в областта на климата. Като се опира на учебния материал на Пакта за климата на ЕС - по-конкретно на модула “Как се придвижваме и придвижваме”, учителят организира семинари, в които учениците разработват туристически преживявания, които свеждат до минимум въглеродните емисии и включват стратегии за действие в областта на климата. Учениците се фокусират върху ключови аспекти като транспорт, настаняване, дейности, снабдяване с храна и управление на отпадъците. Във всеки уъркшоп те проучват и представят подробен туристически пакет, който включва нисковъглеродни варианти и демонстрира как техният проект е в съответствие с целите за климата.	<i>Насърчаване на творческото мислене и практическата осведоменост за това как туризмът може да се приведе в съответствие с климатичните цели.</i> <i>Да определят ключовите компоненти на устойчивия туризъм и въздействието му върху въглеродните емисии и изменението на климата.</i> <i>Да се анализира екологичният отпечатък на туристическия избор, свързан с транспорта, настаняването, дейностите, храната и управлението на отпадъците.</i> <i>Да проектират нисковъглеродно туристическо преживяване, което е в съответствие със стратегиите за действие в областта на климата, като използват информация от ресурсите на Пакта за климата на ЕС.</i>
Блог за устойчиви зелени пътища в областта на туризма: Greenways of Girona е мрежа от пътеки, които използват повторно стари, неизползвани железопътни линии, за да ги превърнат в безопасни и достъпни маршрути за велосипедисти и пешеходци. Проектирането на тези маршрути насърчава устойчивата мобилност, възстановяването и опазването на природните пространства, както и образованието за културното	<i>Да се разбере как се трансформират остарелите инфраструктури в устойчиви туристически активи.</i> <i>Да се насърчи устойчивият туризъм въз основа на цифрови инструменти.</i> <i>Да се създаде туристически блог за образование и осведоменост с оглед на устойчивостта.</i>

наследство и местното икономическо развитие. Годишното спестяване на 1328 тона CO₂ поставя тези инфраструктури като стратегическа ос за декарбонизацията на региона на Жирона. Някои местни инициативи включват интегрирането на цифрови инструменти за планиране на маршрутите, популяризирането на местни продукти и услуги и подобряването на биоразнообразието по маршрутите. Дейността се състои в посещение на място на един от зелените пътища, като се получава информация за характеристиките на туристическите маршрути въз основа на договорените принципи. Те ще използват различни технологии за събиране на информация и получаване на снимки, аудиозаписи и бележки. След като получат всички данни, ще бъдат помолени да подготвят "блог за устойчиви зелени пътища" за своето училище, като обяснят анализа и опита си след теренното посещение. Резултатът от анализа ще завърши с каталог с 10 препоръки за въвеждане на нови зелени пътища на тяхната територия.	
--	--

ж) Цифрови решения за устойчив туризъм:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Цифрови потребителски инструменти и виртуален туризъм - Практическа демонстрация на приложения и платформи, които насърчават устойчивия избор: например приложение, което показва местоположението на станциите за зареждане с вода (за да се избегне купуването на пластмасови бутилки), или филтър на сайт за резервации за екологично сертифицирани хотели. Учениците експериментират и с екскурзии с виртуална реалност (VR) и разширена реалност (AR) като алтернативи или подобрения на физическото	<i>Използване на иновациите за промяна на поведението и достъпа на туристите.</i> Учениците ще могат да идентифицират и използват цифрови инструменти, които намаляват натоварването на физическите ресурси - например замяна на хартиена карта с цифров пътеводител или използване на виртуални обиколки за обучение, така че да се предприемат само наистина необходими пътувания. Те също така възпитават креативност, като предвиждат нови технологични решения за постоянни проблеми (пренаселеност, разхищение на

пътуване. Например, обект на подводното наследство на ЮНЕСКО е достъпен чрез VR преживявания за гмуркане euronews.com, което позволява на хората да "изследват" корабокрушение, без да го нараняват. По подобен начин AR в градска пешеходна обиколка може да предостави богата културна информация, без да са необходими печатни гидове или големи групи. Всеки ученик прави кратка "технологична презентация" - предлага ново приложение или цифрова услуга, които биха могли да направят туризма по-устойчив (например чатбот с изкуствен интелект, който предлага оферти за пътуване извън сезона, или онлайн калкулатор на въглеродните емисии, интегриран в планирането на пътуването).	ресурси, липса на информираност на посетителите). Важно е, че те разбират, че технологиите могат да разширят приобщаването (позволявайки на тези, които не могат да пътуват, да се запознаят с обектите) и да подобрят образованието за устойчивост (интерактивни приложения, предаващи екологична информация). В края на курса учениците могат уверено да включат цифрови стратегии в бизнес моделите в областта на туризма, за да стимулират както екологизирането на дейността, така и по-дълбокото ангажиране на посетителите.
Интелигентно управление на дестинации (IoT (Интернет на нещата) и анализ на данни) - Изследване на това как инициативите за "интелигентен туризъм" използват цифрови инструменти за оптимизиране на използването на ресурсите и разпределението на посетителите. Пример: Популярен средиземноморски град използва сензори и данни от мобилни устройства, за да следи туристическите потоци в реално време, като чрез приложения пренасочва тълпите към по-малко натоварени атракции и по този начин предотвратява свръхтуризма в паметниците. Учениците изучават авангарден случай като Торино (Италия), който спечели наградата "Европейска столица на интелигентния туризъм" за 2025 г. за интегриране на изкуствен интелект в мобилността и стремеж към въглеродна неутралност до 2030 г. datappeal.io - напр. приложения за информация за обществен транспорт в реално време, интелигентно паркиране за намаляване на бездействието, управление на енергията в музеите, управлявано от изкуствен интелект. Учениците биха могли да симулират табло за	<i>Използване на технологиите за постигане на ефективност и управление.</i> Учениците се научават да прилагат интернет на нещата (IoT) и анализ на данни за решаване на проблеми, свързани с устойчивостта (като задръствания или отпадъци). Те придобиват способността да интерпретират данни (брой посетители, трафик, използване на енергия) и да вземат решения, които балансират между удовлетвореността на туристите и опазването на околната среда. Това изгражда умения за използване на подходи, основани на доказателства - ключова компетентност, тъй като дестинациите по света възприемат инструменти за интелигентни градове. В крайна сметка учениците оценяват, че технологиите могат да засилят устойчивостта (да се прави повече с по-малко): например намаляване на потреблението на електроенергия чрез интелигентни системи за отопление, вентилация и климатизация или защита на уязвим обект чрез ограничаване на достъпа, когато сензорите установят стрес.

управление на интелигентен град, като решат как да коригират услугите, когато определени обекти са препълнени или когато търсенето на енергия рязко нарасне.	
Онлайн маркетинг и платформи за сътрудничество със заинтересованите страни - кратък поглед върху това как цифровата комуникация може да насърчи устойчивостта. Учениците разглеждат как дестинациите използват социалните медии и онлайн кампаниите, за да насърчават отговорното поведение на туристите (например хаштагове, насърчаващи посетителите да уважават природата, или разказване на истории за обществени проекти). Те също така научават за платформи, в които туристическият бизнес координира споделянето на пътувания или инвентар, за да сведе до минимум отпадъците (например онлайн обмен, при който хотелите ежедневно даряват излишната храна на местни неправителствени организации). Чрез ролева игра учениците симулират виртуална среща на заинтересованите страни, използвайки онлайн платформа: хотелиери, туроператори, лидери на общността координират единна инициатива за устойчивост (като например обещание за намаляване на пластмасата в цялата дестинация), подчертавайки как цифровата свързаност позволява по-широко и по-бързо сътрудничество от физическите срещи.	<i>За да се подобри сътрудничеството и информационната дейност в областта на устойчивото развитие. Учениците придобиват представа за дигиталния маркетинг в полза на доброто - как да създават послания, които правят устойчивия туризъм привлекателен, и да използват влиятелни личности или отзиви на туристи за разпространение на осведомеността. Те също така практикуват ангажиране на заинтересованите страни в цифров контекст, което все по-често е начинът, по който се осъществяват коалициите в индустрията и управлението на дестинациите. Овлавяването на инструментите за виртуално сътрудничество означава, че те могат да стимулират колективни действия (например цял регион да стане приятелски настроен към велосипедите) по-ефективно. В обобщение, те научават, че устойчивостта в туризма не е свързана само с промени на място, но и със създаването на онлайн общности и мрежи, ангажирани с непрекъснато усъвършенстване и обмен на знания.</i>
Демонстрация: Използване на приложения за популяризиране на безхартиените билети и цифровите пътеводители.	<i>За да откриете как технологиите намаляват отпадъците в туризма.</i>
Групов проект: Проектиране на обиколка с виртуална реалност (VR), която да замени физическото пътуване, и разработване на приложения за екологосъобразно планиране на туризма.	<i>Да се въведат иновации за намаляване на въглеродния отпечатък на туризма; да се проучи как цифровите инструменти могат да подобрят устойчивия туризъм.</i>

Дискусия: Етични проблеми, свързани с поверителността на данните в интелигентния туризъм	<i>Да се направи критична оценка на недостатъците на цифровите решения.</i>
Цифрова трансформация в хотелиерството и ресторантьорството - цифрови инструменти за съживяване на туризма: ИИ, VR, AR, роботика, големи данни, IoT, ГИС Дискусия за това защо цифровата трансформация е от съществено значение за хотелиерската и ресторантьорската индустрия, ползи и предизвикателства при цифровата трансформация в хотелиерството и ресторантьорството, технологии, стимулиращи цифровата трансформация в хотелиерството и ресторантьорството, бъдещи тенденции в технологиите за хотелиерската и ресторантьорската индустрия.	<i>Да се разбере и определи ролята на цифровата трансформация в хотелиерството и ресторантьорството за повишаване на устойчивостта в туризма.</i> <i>Да се разберат бъдещите тенденции в областта на цифровите технологии за хотелиерството и ресторантьорството.</i>
<u>Приложението "Lloret Smart"</u> предлага различни възможности като част от туристическата стратегия на града. То има за цел да подпомогне по-интелигентното управление на услугите, съобразено с целта за повишаване на качеството на живот на жителите и посетителите. Приложението дава възможност за по-бърз, персонализиран и геолокализиран достъп до услуги и съдържание. Дейността започва с кратка мултимедийна лекция, представяща концепцията за интелигентен туризъм, като се изтъква Лорет де Мар като пример за добра практика. Тя е последвана от ръководена дискусия в клас, в която учениците критично разглеждат как градът използва официалното си мобилно приложение и интелигентни услуги, за да намали въздействието върху околната среда и да подобри преживяването на посетителите.	<i>Да разберат концепцията за интелигентен туризъм в устойчивото управление на дестинациите.</i> <i>Да анализират различните функции на приложението като пример за дигитална иновация в туризма.</i> <i>Да се оцени въздействието на интелигентните услуги върху устойчивостта на околната среда.</i> <i>Да се оцени интегрирането на цифрови инструменти в местните туристически услуги, които подобряват преживяването на клиентите.</i>

Дейност по реален казус от страна на Ареас, световен лидер в областта на ресторантьорството и търговията на дребно при пътувания. Компанията е пуснала първия в света роботизиран ресторант на летище, задвижван от изкуствен интелект, който предлага популярни продукти като кафе, първокласни сандвичи, сокове, сладкиши, салати, покери, десерти и безалкохолни напитки - всичко това пряко приготвено всеки ден. В съответствие с нейната стратегия за устойчивост "Области за промяна", обектът включва енергийно ефективни LED системи, 100% рециклируеми хартиени опаковки, сертифицирани от FSC, и екологични униформи, изработени от органичен памук чрез партньорство с Clothink. В тази дейност учениците работят в малки групи, за да направят мозъчна атака и да скицират своя собствена концепция за летищен ресторант, като използват реалния случай за вдъхновение. Те разглеждат аспекти като видовете предлагана храна, как изкуственият интелект и роботиката могат да подобрят обслужването на клиентите и какви мерки за устойчивост биха предложили за в бъдеще. Дейността завършва с групова дискусия за оценка на плюсовете и минусите, идентифицирани във всяка концепция, и изработване на окончателен SWOT.	<i>Определяне на начините, по които изкуственият интелект (ИИ) и роботиката могат да бъдат приложени в хранително-вкусовата промишленост, за да се подобри обслужването на клиентите.</i> <i>Да се анализират реални примери за устойчиви практики в хотелиерството и екологосъобразни решения.</i> <i>Да си сътрудничат в малки групи, за да разработят творческа концепция за интелигентен, устойчив летищен ресторант.</i> <i>Да разработят SWOT въз основа на груповата дискусия и обратната връзка с връстниците си.</i>
--	---

3) Стратегия за екологичен маркетинг и отговорна реклама:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Устойчивостта като предложение за стойност - интерактивна лекция за създаване на история на марката около екологични практики. Студентите разглеждат настоящите тенденции: проучванията показват, че мнозинството от пътуващите (над 70 %) искат устойчиви възможности, а ~43 % са готови да платят повече за сертифицирани екологосъобразни услуги weforum.org. Те	<i>Ефективно информиране за устойчивостта с цел привличане на клиенти.</i> Учениците се научават да позиционират зелените практики като точка на продажба, а не като допълнение. Те разбират мотивацията на потребителите - здраве, автентичност, загриженост за климата - и как да се възползват от нея с помощта на убедителни разкази (напр. "като отседнете тук, вие

анализират успешна кампания (напр. средиземноморска туристическа компания, чийто маркетинг акцентира върху нейните лодки, задвижвани със слънчева енергия, и програма за връщане на средства на общността, или инициативата “Пътувай умно, пътувай зелено” на градския съвет по туризъм). След това в малки групи учениците разработват маркетингова справка за нов стартър в областта на екотуризма, като определят целевите сегменти (напр. туристите от поколението Z, които предпочитат в голяма степен ваканции с ниско въздействие stgry.com) и ключовите послания (автентичност, преживяване, въздействие върху околната среда), които отличават техния продукт.	помагате за опазването на тази маслинова горичка” или “нашият екохотел спести X литра вода - присъединете се към мисията!”). Изготвяйки собствена стратегия, те изграждат умения за съчетаване на фактологични акценти (сертификати, статистически данни) с емоционална привлекателност (красиви изображения на природата, истории на местната общност). Те ще могат да създават маркетингови материали, които образуват и вълнуват, като по този начин стимулират търсенето на предложения за устойчив туризъм.
Зелени маркетингови канали и партньорства - обсъждане на това къде и как да се рекламира устойчивият туризъм. Учениците проучват появата на специализирани платформи (напр. bookdifferent.com или EсоBNB, които изброяват само устойчиви места за настаняване) и как да се включат в тях. Разглеждат също така партньорства с влиятелни личности или НПО - например обединяване на усилия с местна екологична неправителствена организация за кампания, което може да придаде надеждност и да достигне до нова аудитория. Класът може да симулира план за социалните медии: избор на Instagram/Facebook за визуално разказване на еко-инициативи, LinkedIn за споделяне на важни етапи в устойчивото развитие с цел привличане на бизнес клиенти (които все по-често изискват туристически партньори, отговарящи на ESG environment.ec.europa.eu) и т.н. Освен това те проучват как наградите и сертификатите (от тема д) могат да бъдат използвани в маркетинговите материали и при продажбите.	<i>Да се изготви стратегия за работа с пазара с цел постигане на максимално въздействие.</i> Чрез тази тема учениците се научават да се ориентират в маркетинговата екосистема, специфична за устойчивите продукти. Те ще могат да изберат правилните канали (напр. ярка видеопоредица в YouTube за създаването на техния екохотел или блог, в който се изтъкват ползите за местната общност), за да достигнат до идеалната си клиентска база. Те също така осъзнават стойността на съюзите - как работата с блогъри, занимаващи се с пътувания, фокусирани върху устойчивостта, или участието в туристически изложения, които акцентират върху зеления туризъм, може да засили посланието им. Планирайки и обсъждайки тези подходи, те изграждат инструментариум за стартиране и популяризиране на начинание за зелен туризъм по икономически ефективен и истински начин, като съгласуват маркетинговата си стратегия с ценностите си за устойчивост.
Избягване на “greenwashing” (зелен блясък) и изграждане на доверие - Урок за етиката	<i>Да практикуват прозрачност и надеждност в маркетинга.</i> Учениците ще

в рекламата. Учениците разглеждат примери за подвеждащи зелени твърдения (напр. авиокомпания, която се нарича “въглеродно неутрална” без прозрачни данни) спрямо примери за честна комуникация (курорт, който публикува годишен доклад за устойчивостта на своя напредък и неуспехи). Те научават за нормативната уредба: много страни (и ЕС) се борят с неясните твърдения - 53 % от зелените твърдения са били признати за подвеждащи environment.ec.europa.eu, което е причина за нови закони, изискващи доказателства. Като практическо упражнение всеки от учениците взема имитационен рекламен фрагмент и го усъвършенства, за да бъде правдив и конкретен. Например, вместо “еко хотел в хармония с природата”, те могат да го променят на “хотел със 100% слънчева електроенергия и органично спално бельо, сертифициран от Green Key”. Те също така обсъждат как да се справят с трудните въпроси на от съобразителни клиенти (като например предоставяне на данни при поискване).	могат да проверяват и подобряват маркетинговото съдържание, така че то точно да отразява устойчивите практики. Това не само ги държи от правилната страна на законите за реклама, но и ги учи, че дългосрочната лоялност към марката се гради на доверие. Като проверяват внимателно езика и обещанията, те се научават да поставят реалистични очаквания и след това да ги изпълняват или надвишават - което е от съществено значение, за да се избегне обратната реакция или цинизъм. Всъщност те развиват етичен компас за популяризиране: всяко твърдение за устойчивост трябва да бъде подкрепено с действия или сертифициране. Тази компетентност гарантира, че като бъдещи мениджъри или предприемачи те ще поддържат почтеност, като същевременно изтъкват своите зелени инициативи, укрепвайки репутацията и доверието на клиентите.
Семинар: Изготвяне на маркетингова кампания за пакет за екологичен туризъм.	<i>Да се научите да комуникирате устойчивостта по автентичен начин.</i>
Казус: Учениците проучват дали твърденията за опазване на околната среда не са просто празни обещания.	<i>Да идентифицират практиките на greenwashing и да разберат ролята на зеления маркетинг за насърчаване на устойчивостта в туризма.</i> <i>Да идентифицират стратегиите за зелен маркетинг за повишаване на устойчивостта и поведението на потребителите.</i>
Ролева игра: Представяне на устойчив туристически продукт пред инвеститори.	<i>Да се развият умения за убеждаване и етичен маркетинг. Определяне на стратегиите за зелен маркетинг за повишаване на устойчивостта и поведението на потребителите.</i>

Работа в група: учениците трябва да създадат кампания в социалните медии за измислен бизнес в областта на устойчивия туризъм. Те ще разработят рекламно съдържание, което подчертава екологичните практики на бизнеса, като например намаляване на отпадъците, подкрепа за местните общности или опазване на природните ресурси. Учениците също така ще разработят измислена търговска марка, включително име на бизнеса, лого и слоган, които отразяват екологичните ценности. Кампанията ще включва примерни публикации в социалните медии, използващи платформи като Instagram, TikTok или Facebook, и трябва да включва ключови послания, предложени визуални материали и идеи за ангажиране на аудиторията, като например анкети или препоръки на гости. Учениците ще обмислят кои платформи са най-подходящи за тяхната целева аудитория и ще адаптират съдържанието си по съответния начин. В края на дейността всяка група ще представи своята кампания пред останалата част от класа, където останалите ученици ще действат като комисия или жури, оценявайки презентациите въз основа на показателите за устойчивост, обсъдени по-рано.	<i>Разработване на кампания за устойчив туризъм, която да популяризира екологично отговорни практики.</i> <i>Да демонстрират креативност и критично мислене, като разработят фиктивно брендиране и съдържание в социалните медии, което е в съответствие с целите на устойчивото развитие.</i> <i>Да разработят рекламна стратегия за измислен бизнес в областта на екотуризма.</i> <i>Да анализират кампанията по отношение на предложената устойчивост въз основа на показатели.</i>
В рамките на тази дейност учениците ще разработят цялостна комуникационна кампания за устойчив туристически бизнес, използвайки само екологични инструменти и платформи. Учениците ще работят в групи, за да създадат комуникационна кампания за новосъздадена екокъща, разположена в гореща точка на биоразнообразието. Екокъщата се ангажира да сведе до минимум своя екологичен отпечатък и да увеличи положителното въздействие върху местната общност. Учениците трябва да използват само екологични инструменти и платформи за своята кампания. Пример за зелена	<i>Определяне и избор на подходящи зелени комуникационни инструменти и платформи за конкретна целева аудитория и кампания.</i> <i>Да разработят ефективни ключови послания, които да информират за екологичната и социалната отговорност на предприятието за устойчив туризъм.</i> <i>Да разработят удобен за ползване и енергийно ефективен уебсайт, който ефективно представя устойчивия туристически бизнес.</i> <i>Да създадете ангажиращо съдържание за платформите на социалните медии, по-</i>

маркетингова стратегия: създайте прост енергийно ефективен уебсайт, като използвате създател на уебсайтове със силен ангажимент за устойчивост: GreenGeeks (който използва възобновяема енергия), използване на платформи за социални медии с фокус върху устойчивостта: Mastodon (децентрализирана социална мрежа с отворен код, която позволява по-малка ангажираност на общността с потенциално по-ниско потребление на енергия от основните платформи), разработване на бюлетин по електронна поща, като се използва екологична услуга за маркетинг по електронна поща (такава, която набляга на енергийната ефективност в своите центрове за данни). Всяка група ще представи кампанията си пред класа, като обоснове избора си на екологични инструменти и платформи, обясни стратегията си за съдържание и очертае плана си за оценка.	<i>специално Mastodon, за популяризиране на устойчивия туристически бизнес и неговите инициативи.</i> <i>Да разработите маркетингова кампания по електронна поща, която да подчертава устойчивите характеристики на туристическия бизнес и да привлича екологично настроени пътници.</i> <i>Да създадете визуални материали (снимки, видеоклипове, графики), които ефективно предават посланието на устойчив туристически бизнес, като същевременно свеждат до минимум въздействието върху околната среда.</i>
--	---

и) Социална отговорност и участие в общността:

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
Корпоративна социална отговорност (КСО) в туристическия бизнес - Проучване на начините, по които по-големите туристически компании (хотели, туроператори) могат да допринесат за местните общности и социални каузи. Учениците проучват инициативи, като например хотели, които финансират местни училищни програми или наемат и обучават слабо представени групи (например курорт, който провежда обучение по хотелиерство за местни младежи или осигурява целия персонал на място, за да намали безработицата). Те проучват и ролята на туризма за опазване на културното наследство - например туристическа компания, която си партнира с местни общности за културни обиколки и гарантира справедливо възнаграждение и зачитане на	<i>Интегриране на социалната отговорност в бизнес плановете. Учениците ще могат да очертаят и оценят инициативите за КСО, които едно туристическо предприятие може да предприеме. Това спомага за разбирането, че рентабилността може да върви ръка за ръка с положителното социално въздействие. Като генерират свои собствени идеи, те се упражняват да съобразяват ресурсите на предприятието с нуждите на общността (например да определят, че крайбрежен хотел може да спонсорира уроци по плуване или семинари за опазване на морската среда за местни деца). Разглеждат също така измерването - как да оценят резултатите от КСО (брой на наетите местни жители, дарени средства, възстановени обекти на културното наследство) - което създава нагласа за</i>

традициите. В рамките на практическия компонент всеки ученик предлага по една идея за КСО на за туристически бизнес: тя може да бъде толкова проста, колкото организиране на доброволчески почиствания на маршрути, или толкова структурирана, колкото схема за стажове/обучение на местни жители.	отчетност. В крайна сметка, те придобиват перспективата, че зеленият предприемач е и социален предприемач, който се стреми към тройна крайна цел: хора, планета, печалба.
Модели за туризъм, основан на общността (TOO) - преглед на казус на селско село или градски квартал, който успешно управлява туризъм, ръководен от общността. Например, учениците могат да проучат кооператив на средиземноморски остров, където жителите съвместно управляват къщи за гости, или град с културно наследство в Испания, където местните жители служат като екскурзоводи и домакини чрез социално предприятие. Те разглеждат как печалбите се споделят и реинвестират на местно ниво. Известен пример: Секторът на агротуризма в Италия, където престоят във ферма диверсифицира доходите и съживява отдалечените райони, като увеличава стойността на местните продукти и хранителното наследство fao.org. Учениците биха могли да участват в ролева игра, в която да са общински съвет, планиращ туристически проект - да вземат решения относно аспекти като местна заетост, културни изяви на жителите на селото и разпределяне на печалбата за обществени проекти (училища, клиники).	<i>Овластяване на местните общности чрез туризъм.</i> Учениците научават от първа ръка как туризмът може да бъде двигател на развитието на селските райони и опазването на културата, когато местните жители са на мястото на водача. Те развиват способността си да планират туристически инициативи, които активно включват местните жители - осигуряват работни места за местните хора (от екскурзоводи до занаятчийи), зачитат местната култура (може би чрез настаняване в дома или семинари, водени от местни жители) и насърчават гордостта и управлението. Виждайки икономическите и социалните ползи (както в примера с агротуризма, където множество малки предприятия - пчелари, производители на домати, маслинова мелница - получават нови приходи от посещенията на туристите fao.org), учениците усвояват факта, че участието на общността е не само етично, но има и бизнес смисъл (автентични преживявания за туристите, уникални предложения и подкрепа на общността за туристическото начинание).
Ангажиране на заинтересованите страни и планиране с участие - <i>групова дискусия</i> за важността на включването на мнението на общността в развитието на туризма от самото начало. Учениците симулират среща на кметството за предложен нов екокурорт: разпределят се роли (старейшина на общността, загрижен за културното въздействие, собственик на местен бизнес, представител на екологична НПО, разработчик на туристически проекти и т.н.) и	<i>Да овладеят съвместното планиране и разрешаването на конфликти.</i> Чрез ролевите игри и дискусии учениците изграждат умения за общуване и водене на преговори, които са от решаващо значение за всеки мениджър в туризма, работещ в общностна среда. Те се научават да гледат на местните жители не като на пречки, а като на партньори, чието участие е от съществено значение. Целта е те да могат да провеждат срещи със заинтересованите страни и да

се договарят, за да се отговори на опасенията и желанията (може би курортът се съгласява да финансира общностен център и да ограничи височината на сградите, за да запази гледката към селото, а местните жители се съгласяват да си партнират в предоставянето на услуги). Това е свързано с разбирането на регулаторните рамки: много страни от ЕС изискват оценки на социалното въздействие или обществени консултации за туристически проекти. Учениците научават как зачитането на мнението на общността може да предотврати конфликти (като протести срещу прекомерния туризъм) и да доведе до по-устойчиви операции.	улесняват постигането на взаимноизгодни резултати, като гарантират, че общността се чувства съпричастна. Те също така се запознават с инструменти като проучвания на общността и консултативни съвети като стандартна практика. Този опит ги подготвя да изпълняват туристически проекти, които са социално устойчиви - намаляват риска от реакция на общността и засилват дългосрочната автентичност и гостоприемство, които туристите усещат.
Работа на терен: Партньорство с местна община за организиране на почистване на плаж/територия.	<i>Да се изпита въздействието на ангажираността на общността.</i>
Панелна дискусия: Балансиране на туристическия растеж с качеството на живот на жителите и разработване на туристическа инициатива в полза на селските общности (икономическо развитие, културен обмен и разбирателство, устойчиво управление на ресурсите, социално равенство и приобщаване).	<i>Проучване на социалните измерения на устойчивия туризъм и създаване на приобщаващи и справедливи бизнес модели.</i> <i>Да се разберат ползите от социалната отговорност и участието на общността за устойчивата туристическа индустрия.</i>
Туристическите предприятия могат да работят етично и да допринасят положително за местните общности - Това може да включва проучване на справедливи трудови практики, зачитане на местните култури и традиции, подкрепа на местните икономики чрез обществени поръчки и партньорства, участие в проекти за развитие на общността и осигуряване на достъпност и приобщаване. Учениците могат да проучат предприятия със силни инициативи за социална отговорност и да анализират тяхното въздействие върху общността и заинтересованите страни. За да проучат по-задълбочено този въпрос в Каталуния, учениците биха могли да проучат предприятия, които са получили сертификат	<i>Да се анализират начините, по които туристическите предприятия могат да прилагат справедливи трудови практики и да гарантират етични условия на труд.</i> <i>Да оценят значението на зачитането на местните култури и традиции в туристическите дейности.</i> <i>Да потърсят значението и ползите от сертификата за малките предприятия.</i> <i>Да се оцени ролята на туристическите предприятия в иницирането и участието в проекти за развитие на общността.</i> <i>Да проучи как туристическите предприятия могат да подобрят</i>

за биосфера. С този сертификат се признават туристически дестинации и предприятия, които отговарят на определени критерии за екологична устойчивост, опазване на културата, социално равенство и икономическо развитие. Самият град Барселона притежава сертификат за дестинация от световен клас "Биосфера". Този сертификат обхваща широк кръг от критерии, свързани с устойчивото управление на туризма, включително: културно наследство (инициативи за запазване и популяризиране на местната култура и традиции и зачитане на местната идентичност) и социално и икономическо развитие: действия в полза на местната общност, включително справедлива заетост, подкрепа за местния бизнес и достъпност за всички. Учениците биха могли да проучат конкретните инициативи, предприети от градския съвет на Барселона и местните туристически оператори, за да отговорят на критериите на този сертификат. Това може да включва анализ на техните политики за обществен транспорт, програми за управление на отпадъците в туристическите райони, подкрепа за местните пазари и занаятчийски, инициативи за достъпност и проекти за опазване на културата.	<i>достъпността и приобщаването на различни пътници и членове на общността.</i>
КАЗУС: Xarxa на Aethnic, който представлява мрежа от местни участници и опит в Каталуния. Учениците биха могли да съберат набори от туристически дейности и преживявания, предлагани от местните жители в даден регион, и да видят как биха могли да създадат мрежа от тези участници и да популяризират техните продукти. Мрежата интегрира културни и социални структури, туристически компании, предприятия, занаятчийски, академични среди и културни институции с общата цел да се създаде и популяризира нов модел на туристически	<i>Да определят стратегии за създаване на мрежи от местни заинтересовани страни в областта на туризма и техните предложения.</i> <i>Да анализират структурата и целите на мрежа от участници в местния туризъм.</i> <i>Да разберат как една туристическа мрежа може да популяризира местните продукти и преживявания.</i> <i>Да се оценят икономическите ползи от свързването на туристите с местните предприятия и общности.</i>

дейности и преживявания. В икономически план проектът доближава посетителите до градовете и селата на Каталуния и насърчава местната търговия, особено тази, развивана от художници, занаятчийски работилници, културни лаборатории и други местни агенти. Този казус ще бъде анализиран от групи, които ще трябва да определят структурата и целите на мрежата от местни участници в туризма, насърчаването на местните продукти и преживявания, икономическите ползи, овластяването на местната общност и ролята на мрежовия модел за насърчаване на туризма, основан на общността. Той ще завърши с дискусия, в която ще се сравнят анализите на различните групи. Тази дейност ще позволи на учениците да видят как да овластят местните общности и техния бизнес на определена територия.	<i>Да разпознае ролята на туризма за овластяване на местните творци, занаятчии и културни дейци.</i> <i>Да се оцени потенциалът на мрежовия модел за насърчаване на по-общностна и устойчива форма на туризъм.</i> <i>Да се приложат принципите на една успешна туристическа мрежа в различен регионален контекст.</i>
Работа по проекта и презентации: Организиране на събития с устойчива насоченост (фестивали, почиствания, образователни кампании) и срещи с добри практики от България и други страни (напр. косовското село, Ковачевица, Беса в Албания, екоселища в Скандинавия). Учениците биха могли да участват чрез обучения, интерактивни събития, доброволческа дейност и различни комуникационни канали - социални медии, местни медии, училища.	<i>Да се разграничат ролите на различните заинтересовани страни: местни общности, туристически предприятия, неправителствени организации, туристи.</i> <i>Да анализират реални случаи и модели на партньорство между туристически оператори и местни общности.</i> <i>Да се насърчат уменията за организиране на инициативи за включване на общността в устойчиви дейности (екотуризъм, занаяти, агротуризъм и т.н.), както и зачитане на местната култура, природа и икономика.</i> <i>Да се развие разбиране за значението на споделената отговорност при опазването на околната среда.</i>

й) Бизнес възможности в областта на устойчивия туризъм и развитие на зелени туристически дестинации :

ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ	ПОСТИГНАТИ ЦЕЛИ
----------------------	-----------------

Финансиране и подкрепа за стартиращи предприятия в областта на зеления туризъм - кратка информация за практическите аспекти: къде могат да намерят подкрепа начинаещите зелени предприемачи? Учениците проучват примери за инкубатори или безвъзмездни средства - напр. програмата на ЕС "Еразъм за млади предприемачи", която има инициативи за устойчив туризъм; национални туристически бордове, предлагащи награди за иновации; инвеститори за въздействие, фокусирани върху устойчивостта. Разглеждат и партньорства с по-големи фирми (голяма хотелска верига може да спонсорира местен екотуризъм, ако той съответства на тяхната КСО). В рамките на последната дейност учениците симулират представяне пред инвеститори на бизнес в областта на устойчивия туризъм. Те трябва да изтъкнат не само потенциала за печалба, но и въздействието (спестени въглеродни емисии, създадени работни места, запазено наследство), като по същество практикуват тройна стратегия.	<i>Мобилизиране на ресурси и представяне на стойността на заинтересованите страни.</i> Това учи учениците как да представят икономическата обосновка на устойчивостта във финансово отношение - умение от решаващо значение при търсенето на капитал. Те се запознават с условията за финансиране и подкрепа, което увеличава способността им да стартират проект след края на класа. Чрез представянето на проекта те усъвършенстват комуникацията си: представят зелените инициативи като финансово жизнеспособни и желани инвестиции. Научават се също да отговарят на трудни въпроси (мащабируемост, възвръщаемост на инвестициите, намаляване на риска чрез устойчиви практики). В края на курса те са по-добре подготвени да превърнат теоретичните знания в реални начинания, въоръжени с познания за настоящите тенденции, очакванията на потребителите и мрежите за подкрепа, които дават предимство на предприятията за зелен туризъм.
Разработване на устойчиви туристически дестинации - Проучване на случай на регион, който се е трансформирал чрез развитие на устойчив туризъм, като Словения или някои италиански региони, които са се обозначили като зелени дестинации. Например, учениците могат да проучат как националната стратегия на Словения я превърна в една от най-устойчивите дестинации в света (с инициативи от сертифициране на зелени места за настаняване до събития с нулеви отпадъци), което доведе до повишено международно признание и туристически интерес. Или как правителството на Испания чрез своите планове за устойчив туризъм е инвестирало средства за възстановяване в стотици местни проекти (напр. подобряване на съоръженията в националните паркове, създаване на културни маршрути), за да	<i>Планиране на регионален устойчив туристически растеж.</i> Учениците синтезират знанията от всички предходни теми, за да разработят стратегия в мащаба на дестинацията. Те се запознават с компонентите на управлението на дестинацията (инфраструктура, маркетинг, общност, околна среда) и как да ги съгласуват с цел устойчивост. Чрез упражнението за планиране те придобиват представа за работата с множество заинтересовани страни - правителство, бизнес, жители, неправителствени организации - за създаване на съгласуван подход, който може да привлече финансиране. Те също така се запознават с политическия контекст: Стратегиите на ЕС и националните стратегии, които благоприятстват устойчивото развитие на туризма (като наградите EDEN <u>single-</u>

стимулира туризма в по-малко посещавани райони , създавайки работни места и избягвайки свръхтуризма в горещите точки. След това учениците работят в екипи, за да създадат миниплан за развитие на дестинация за хипотетичен средиземноморски остров или селски окръг: очертаване на устойчива инфраструктура (възобновяема енергия, ефективни водни системи), управление на посетителите, обучение на местния бизнес и маркетинг под зелена марка.	market-economy.ec.europa.eu или плановите за възстановяване, специфични за всяка страна). След като завършат това обучение, студентите от ще могат да допринасят или да ръководят инициативи, обхващащи цялата дестинация, разбирайки как индивидуалните бизнес усилия се свързват в една по-широка екосистема за устойчив туризъм, която може да съживи икономиките по отговорен начин.
Пазарни тенденции и възможности за предприемачество - Представяне на данни за бързия растеж на пазара на екотуризъм (оценен на 172 млрд. долара през 2022 г. и очакващ се да се удвои до 2028 г. stgry.com) и нарастващото потребителско търсене на устойчиви пътувания (76% от пътуващите се стремят да пътуват по-устойчиво weforum.org). Учениците определят нишите, които се появяват в Европа, особено в Средиземноморието: например търсенето на селски уединения (престой във ферми, природни къщи), преживелищни пътувания (проследяване на дивата природа, астрономически туризъм в резервати с тъмно небе), съчетание на уелнес и устойчивост (йога уединения, при които няма отпадъци). Те отчитат и тенденциите след COVID - по-малки групи, частни екскурзии на открито - които благоприятстват екологичните, просторни предложения. Като дейност всеки ученик очертава бизнес концепция в областта на устойчивия туризъм (всичко от компания за обиколки с електрически велосипеди в града до павилион за плажове с нулеви количества пластмаса или мобилно приложение, което свързва туристите с местни екогидове). Те трябва да изтъкнат уникалното предложение за продажба (USP), което устойчивостта осигурява в техния бизнес модел.	<i>Да идентифицират и оценят нови бизнес идеи в областта на устойчивия туризъм.</i> Учениците ще могат да определят къде пропуските на пазара съответстват на целите на устойчивостта, като по същество се научат да виждат възможности в решаването на екологични и социални предизвикателства. Като напишат концепция, те практикуват предприемаческо мислене: оценяват целевите клиенти, потоците от приходи и оперативните нужди за един зелен бизнес. Те се научават да формулират как устойчивостта не е ограничение, а добавена стойност, която привлича нарастващ сегмент от клиенти и често дава възможност за по-високи цени или достъп до безвъзмездни средства. Тази способност за генериране на жизнеспособни идеи за екологичен бизнес поставя основите на реални предприемачески начинания или иновативно вътрешно предприемачество в рамките на съществуващи компании.

Казус: Написване на собствено проучване на случай на селски район, който преживява бум на екотуризма, и идентифициране на неизползвани пазари за екотуризм в техния регион.	<i>Анализиране на факторите, които стоят зад процъфтяващите зелени дестинации, и разработване на практически бизнес прозрения.</i>
Симулация: Представяне на идея за устойчив курорт пред група “инвеститори” и групово финансиране на инициативи за зелен туризъм.	<i>Да се практикува предприемачество с екологична насоченост и да се разберат стратегиите за финансиране на зелени стартове.</i>
Обсъждане: Пазарни тенденции и потребителско търсене (пазар на екосъзнателни пътувания, премиум цени за зелени преживявания, възход на регенеративния туризъм) и Маркетинг и брендиране за устойчив туризъм (разказване на истории за въздействие, дигитален маркетинг за екопътешественици, сертификати и екомаркировки, екосертифицирани дестинации, туризъм, насочен към опазване на околната среда).	<i>Да се идентифицират всички пазарни тенденции и потребителски нужди и да се разберат печелившите бизнес възможности в областта на устойчивия туризъм.</i> <i>Да се разберат завладяващите разкази, които подчертават усилията на бизнеса за устойчивост.</i> <i>Да се определи как да се избегне “зеленото измиване”, като се гарантира, че съобщенията са прозрачни, конкретни и подкрепени с доказателства.</i> <i>Да се идентифицират пазарните преживявания за опазване на околната среда.</i>
Изготвяне на “Екоупаковка” - Celler La Vinyeta не само се е позиционирала като еталон в света на виното, но и е диверсифицирала предложенията си, като е възприела иновативни и устойчиви продукти или услуги. Те са включили дейности като отглеждане на маслини, пчеларство и екстензивно животновъдство, създавайки самодостатъчна селскостопанска екосистема. Те предлагат и преживявания в областта на винения туризъм, които далеч надхвърлят традиционните дегустации на вино. Те са отдадени на регенеративното лозарство, при което основното предизвикателство е да продължат да се развиват устойчиво - ангажимент, който им е донесъл, наред с другото, наградата за технологична иновация	<i>Сътрудничество с местни производители и фирми, насърчаване на потреблението на местни продукти и насърчаване на културата и традициите на района.</i> <i>Насърчаване на отговорно и устойчиво потребление.</i>

в областта на хранително-вкусовата промишленост за 2024 г. Образователната дейност ще бъде насочена към предлагането на “Еко пакет”, като се вземат предвид всички различни устойчиви действия и дейности, извършвани в избата. Екопакетът ще включва транспорт, храна, настаняване и различни туристически услуги, като например маршрути за екотуризм и посещения на избата. За да го разработят, учениците трябва да вземат предвид критериите за устойчивост. Предложението ще бъде представено на едnodневен семинар в избата.	
Създаване на устойчив туристически бизнес - Бизнес моделът ще бъде отворен и може да варира (напр. настаняване, туристическа агенция, базирана на преживявания, дейности сред природата, консултантска агенция и т.н.), но трябва да интегрира принципите на екологичната, социалната и икономическата устойчивост. Работейки в екип, учениците ще разработят кратък бизнес план, включващ: описание на услугата, целева аудитория, местоположение, очаквано положително въздействие и стратегия за цифров маркетинг. В края на проекта всяка група ще представи идеята си на “пазар” или “pitch” сесия, насърчавайки творчеството, предприемачеството и критичното мислене.	<i>Да се проучи потенциалът на устойчивия туризм като област за иновации и предприемачество.</i> <i>Да се приложат концепциите за устойчивост при разработването на туристически бизнес модел.</i> <i>Да се развият предприемачески умения.</i> <i>Да се насърчават творчеството и критичното мислене за разработване на отговорни и жизнеспособни туристически решения.</i>

Зелени бизнес идеи, приложими в местния контекст - <i>дискусия и работа по проекти</i>: учениците се запознават с различни видове устойчиви туристически бизнеси (напр. съвместни къщи и семейни хотели с енергийна ефективност, агротуризм и фермерски преживявания, приключенски и природни дейности (като пешеходен туризм, колоездене, бионаблюдение и др.), както и културен и занаятчийски туризм, основан на местното наследство.	<i>Определяне на основните ниши и бизнес модели в областта на устойчивия туризъм.</i> <i>Да се оцени икономическата, социалната и екологичната стойност на устойчивите инициативи.</i> <i>Да се анализират реални примери за добри практики.</i> <i>Да се разберат икономическите и социалните ползи от практиките на устойчивия туризъм.</i> <i>Да се анализират реални бизнес модели в устойчивия туризъм (екокъщи, агротуризм, екодейности.</i> <i>Да се развие предприемаческо мислене с фокус върху природата и местните общности и отговорно отношение към ресурсите и културното наследство.</i>
---	---

4.1.4. Въвеждащо резюме - Инструменти за самооценка на всички учебни програми

Инструментът за самооценка на устойчивото развитие и зеленото предприемачество в туризма може да бъде много полезен при преподаването, тъй като позволява на учениците или обучаваните да оценят своята готовност и разбиране на устойчивия туризъм и зеленото предприемачество. Такъв инструмент може да помогне за насърчаване на критичното мислене, анализа и разсъжденията върху устойчивите практики в туризма. Използването на инструмент за самооценка в преподаването насърчава активното учене, подобрява критичното мислене и развива устойчиви и отговорни туристически практики.

Би било полезно да се използва комбинация от различни инструменти за преподаване на тези теми, тъй като те позволяват цялостен подход към разбирането на устойчивото развитие и зеленото предприемачество в туризма. Интегрирането на тези методи в учебната програма може да помогне на учениците да развият задълбочено разбиране и умения за прилагане на устойчиви практики в практиката.

4.1.4.1. Инструменти за самооценка във всички учебни програми

Формуляр за самооценка на учителя: Устойчиво развитие и зелено предприемачество в туризма

Обща информация:

- Име и фамилия на учителя: _____
- Дата на попълване на формуляра: _____
- Предмет/модул: _____

Този формуляр за самооценка е предназначен за учители, обучители и преподаватели, които се подготвят да прилагат учебната програма за устойчив туризъм GreenHost. Той се фокусира върху съдържанието на първите три модула от Работен пакет 4 за обучение на преподаватели по устойчив туризъм:

- **Връзка между класната стая и пазара на труда в зеления туризъм**
- **Включване на обучението по устойчивост в учебната програма по управление на хотелиерството**
- **Преподаване на зелено предприемачество в туризма**

Този въпросник ще ви помогне да оцените готовността си в три основни области: **Придобиване на знания** (вашето разбиране на съдържанието на учебната програма), **Увереност при преподаване** (вашето ниво на комфорт при преподаване на учебното съдържание) и

Готовност за практическо прилагане (вашата готовност да приложите съдържанието в преподавателската си практика).

1. Планиране и подготовка на урока - придобиване на знания

Изложение	Напълно съм съгласен/а	Частично съм съгласен/а	Не съм съгласен/а
1.1. Съобразявам целите на обучението с принципите на устойчивото развитие.			
1.2. Включвам и трите стълба на устойчивостта (екологичен, социален и			

икономически) в учебната програма.			
1.3. Използвам разнообразни инструменти и методи за цялостно разбиране на темите.			
1.4. Насърчавам учениците самостоятелно да проучват темите за устойчивостта.			
1.5. Запознат съм със съответните стандарти и политики за устойчивост (като Целите за устойчиво развитие или Европейската зелена сделка) в контекста на туризма.			
1.6. Мога да определя ключовите умения за устойчивост, които ще са необходими на учениците за кариера в областта на устойчивия туризъм.			
1.7. Прегледах внимателно материалите и ресурсите на модула GreenHost.			

2. Използване на активни методи на учене - увереност в преподаването

Изложение	Напълно съм съгласен	Частично съм съгласен	Не съм съгласен/а
2.1. Използвам методи, които насърчават критичното мислене.			

2.2. Учениците редовно участват в дискусии по предизвикателствата на устойчивото развитие.			
2.3. Насърчавам разсъжденията върху устойчивите практики в туризма.			
2.4. Използвам инструмент за самооценка като част от учебния процес.			
2.5. Удобно ми е да използвам предоставените от GreenHost материали (като слайдове, примери от или казуси) в преподаването си.			
2.6. Използвам интерактивни и експериментални методи на обучение (напр. игровизация, PBL, симулации от виртуалната реалност).			

3. Интегриране на зеленото предприемачество - увереност в преподаването

Изложение	Напълно съм съгласен	Частично съм съгласен	Не съм съгласен/а
3.1. Учениците разработват свои собствени идеи за зелени предприемачески проекти.			
3.2. Разработваме конкретни примери за устойчиво предприемачество в туризма.			

3.3. Включвам в учебния процес практически предизвикателства и сътрудничество с местни заинтересовани страни.			
3.4. Учениците разбират значението на отговорното предприемачество.			
3.5. Включвам цифрови решения (приложения, AR/VR, IoT) в предприемаческите проекти.			

4. Саморефлексия и професионално развитие - готовност за практическо прилагане

Изложение	Напълно съм съгласен	Частично съм съгласен	Не съм съгласен/а
4.1. Редовно размишлявам върху своята преподавателска практика.			
4.2. Активно търся начини за подобряване на преподаването на теми, свързани с устойчивото развитие.			
4.3. Участвам в професионално обучение в областта на устойчивия туризъм.			
4.4. Използвам опита в класната стая, за да доразвия учебното съдържание.			
4.5. Планирам да включа в уроците си актуални примери за екологични			

	практики в хотелиерството (като например екологични инициативи на хотели или програми за намаляване на отпадъците).			
4.6.	Подготвил съм или съм набелязал дейности (напр. класни проекти, екскурзии, казуси), които ще дадат на учениците практически опит с концепцията за устойчивост.			

5. Въпроси с отворен отговор за задълбочено обмисляне

5.1. Какви подходи сте използвали, за да насърчите устойчивото мислене сред учениците?

Отговор:

5.2. Какви предизвикателства идентифицирахте при преподаването на зелено предприемачество и как се справихте с тях?

Отговор:

5.3. Опишете успешна дейност или проект, който сте реализирали и който свързва учебната програма с реални практики за устойчиво развитие.

Отговор:

5.4. По коя тема от модула смятате, че имате най-големи познания и защо; коя тема смятате, че трябва да разберете по-добре, и какво би ви помогнало да подобрите знанията си в тази област?

Отговор:

5.5. Как бихте подобрили допълнително педагогическата си практика в областта на устойчивия туризъм?

Отговор:

5.6. Ако имате други коментари или предложения относно обучението по GreenHost или подготовката Ви за провеждането му, моля, добавете ги тук.

Отговор:

Заклучение

Преходът към устойчиво и обогатено с цифрови технологии професионално образование в областта на хотелиерството и туризма е не само навременен, но и наложителен. Този доклад подчертава решаващата роля, която иновативните педагогически стратегии - особено опитните, интердисциплинарните и основаните на научни изследвания подходи - играят за подготовката на учащите се да се ориентират и да ръководят в рамките на все по-сложния глобален туристически пейзаж. Чрез включването на устойчивостта като основен образователен принцип, а не като периферна тема, разгледаните тук учебни материали и реформи на учебните програми насърчават трансформираща учебна среда, в която студентите развиват както теоретични знания, така и практически компетенции.

Централно място в тази трансформация заемат интегрирането на зеленото предприемачество и използването на цифрови инструменти като виртуална реалност, игровизация и симулации, базирани на данни. Тези методи задълбочават ангажираността и дават възможност на учащите да се справят с реални предизвикателства на устойчивото развитие чрез интерактивни и приложни учебни преживявания. Възприемането на рамките на методите на Европейската комисия за екологичен отпечатък допълнително повишава значимостта и строгостта на образованието по устойчивост, като гарантира, че учащите могат да приведат уменията си в съответствие с индустриалните стандарти и екологичните императиви. Освен това акцентът върху методологическата грамотност, критичното осмисляне и научната комуникация в рамките на ръководените от студентите изследователски проекти укрепва академичната основа на образованието по туризъм, като същевременно засилва професионалната готовност. Инициативи като ECO-Schools и партньорства в общността разширяват това обучение извън класната стая, като закрепват устойчивостта в местния контекст и културното наследство.

В заключение, настоящият доклад се застъпва за цялостно преосмисляне на професионалното образование и обучение в областта на хотелиерството и туризма - такова, което преодолява пропастта между образованието и практиката, насърчава иновациите и отговорността и е в съответствие с по-широките обществени цели за устойчиво развитие. Като предоставя на бъдещите професионалисти интегрирани екологични и цифрови компетенции, образованието в областта на туризма може да служи като мощен катализатор за управление на околната среда, икономическа устойчивост и социално приобщаване в един бързо развиващ се свят. Всяка от участващите държави (Гърция, Португалия, Италия, Словения, България, Испания и Кипър) подготви своите наблюдения и заключения.

Интегрирането на принципите на устойчивото развитие в обучението по туризъм все повече се признава като съществено за справяне със сложните социално-екологични предизвикателства, пред които е изправена световната туристическа индустрия. Както беше демонстрирано чрез случая на семинара в Санторини и сравнителните подходи на европейски държави като Португалия, Италия, Испания, България и организации като CIPER, една всеобхватна и

интердисциплинарна образователна рамка е от решаващо значение за снабдяването на бъдещите професионалисти със знания, ценности и инструменти, необходими за насърчаване на устойчивото развитие на туризма.

Семинарът в Санторини е пример за педагогически модел, който набляга на активното участие, решаването на реални проблеми и съвместното учене. Участниците се включват в експериментални дейности, които се занимават с ключови проблеми като свръхтуризъм, недостиг на вода, управление на отпадъците и нарастващи разходи за живот - предизвикателства, които не са уникални за Санторини, но са емблематични за по-широки глобални тенденции (UNWTO, 2018; Gössling et al., 2020). Чрез интерактивни компоненти, като анализ на казуси и групово планиране на действия, участниците придобиват практически компетенции в областта на управлението на посетителите, устойчивата мобилност, участието на общността и интегрирането на интелигентни технологии - критични инструменти за насърчаване на устойчивостта в туризма (Becken & Simmons, 2015; Hall, 2019).

Успоредно с това националните стратегии показват как образованието по устойчив туризъм може да се прилага систематично на различни образователни нива. Акцентът, който Португалия поставя върху принципите на ESG (Environmental, Social and Governance) в рамките на учебните програми по хотелиерство и туризъм, привежда образованието в съответствие с по-широките рамки за корпоративна отговорност, като насърчава етичните бизнес модели и дългосрочното управление на околната среда (Европейска комисия, 2020 г.; Световна банка, 2021 г.). Използването на интердисциплинарно обучение, основано на проекти, сътрудничество с индустрията и цифрови инструменти - като виртуална и разширена реалност - подпомага развитието на критично мислене, творчество и иновации, които са от съществено значение за бъдещата заетост в сектора (Ruhanen et al., 2015; Camilleri, 2016).

Италия и CIPER допринасят за тази образователна среда, като се застъпват за включването на международно признати рамки за устойчивост, включително критериите на Глобалния съвет за устойчив туризъм (GSTC) и Целите за устойчиво развитие (ЦУР). Тези стандарти предлагат надеждни критерии за мониторинг на социалните, икономическите и екологичните въздействия на туризма, като предоставят на преподавателите и учениците инструменти за превръщане на глобалните политически цели в действия на местно ниво (GSTC, 2021 г.; ООН, 2015 г.). Прилагането на тези рамки в образователните практики, подкрепено от Европейския зелен курс и препоръките на ЕС за екологичен отпечатък, засилва съгласуваността между образованието и политиката в областта на туризма (Европейска комисия, 2019 г.).

Подходът на България допълнително разширява обхвата, като подчертава потенциалната роля на туризма за справяне с глобалните предизвикателства пред устойчивостта чрез опазване на ресурсите, намаляване на въглеродните емисии и благосъстояние на общността. Това е отзвук на научните аргументи, че устойчивият туризъм не е просто пазарна ниша или тенденция, а основополагаща стратегия за осигуряване на дългосрочна жизнеспособност на дестинациите и

общностите (Bramwell & Lane, 2011; Weaver, 2006). Прилагането на симулационни техники за обучение и игровизация в Испания по подобен начин отразява иновативните усилия за ангажиране на учениците в разбирането на системните и често абстрактни измерения на устойчивостта, като въглероден отпечатък и социално-икономически компромиси (Ferri et al., 2020).

Във всички контексти интегрирането на устойчивостта в образованието по туризъм е най-ефективно, когато свързва академичното обучение с пазара на труда. Стажовете, бизнес сътрудничеството, проектите в общността и инструментите за цифрова симулация дават възможност на студентите да изпитат как устойчивите практики се прилагат в реални туристически дейности. Тези стратегии не само подобряват пригодността за заетост, но и гарантират, че завършилите могат да отговорят на динамичните изисквания на туристическата индустрия, която все повече изисква цифрови, екологични и меки умения (ОИСР, 2021 г.).

В заключение, образованието в областта на устойчивия туризъм трябва да се разглежда едновременно като отговор на глобалните промени и като техен двигател. Чрез включването на устойчивостта в учебните програми, възприемането на методики за учене чрез преживяване и привеждането в съответствие с международните стандарти и практики в отрасъла, образованието по туризъм може да изиграе трансформираща роля в оформянето на по-устойчив, приобщаващ и екологично отговорен туристически сектор. Тъй като туризмът продължава да се възстановява и развива в света след пандемията, такова образование е не само желателно - то е незаменимо. Бъдещите специалисти по туризъм трябва да бъдат подготвени да водят сектора към модели, които дават приоритет на екологичната цялост, опазването на културата и справедливото икономическо развитие. Чрез всеобхватни и далновидни образователни инициативи можем да гарантираме, че следващото поколение лидери в туризма ще бъде добре подготвено да балансира растежа с отговорността и да опазва ресурсите, от които в крайна сметка зависи туризмът.

Препратки

- С. Аббас, Х. Мунир и Й. Ахмед (2024). Интегриране на екомаркировката и зелената реклама за постигане на Цел 12 на устойчивото развитие. *Бизнес стратегия и развитие*, 7(2), е378. <https://doi.org/10.1002/bsd2.378>
- Above (2024 г.). AI in the Hospitality Industry: 15 Real-World Examples (ИИ в хотелиерството: 15 реални примера). <https://abodeworldwide.com/ai-hospitality-industry/>
- Aethnic (2023 г.). Проект "Мрежата на етносите" (The Aethnic Network). Местни действия. <https://www.aethnic.org/en/projects/the-aethnic-network/>
- М. Алрехи, З. Буждосо, М. Кабил, А. Акаак, К. Ф. Бенко, В. П. Сетионингтас и Л. Д. Давид (2023). Зелено управление на човешките ресурси в хотелиерството: A systematic review. *Sustainability*, 15(1), 99. <https://doi.org/10.3390/su15010099>
- Г. К. Амоако, Г. К. Арбемабиесе, Г. А. Бонсу и Г. Седало (2022). A Conceptual Framework (Концептуална рамка): Създаване на конкурентно предимство чрез зелена комуникация в туризма и хотелиерството.
- Ем Е. Могажи, О. Адеола, И. Адиса, Р. Е. Хинсън, К. Муконза и А. К. Киргиз (Eds.), *Зелен маркетинг в развиващите се икономики: комуникационна перспектива* (стр. 95-117). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-82572-0_5
- Андерсън, К. (2025 г., 14 февруари). Нашето ръководство за устойчива реклама. <https://greenly.earth/en-gb/blog/industries/our-guide-to-sustainable-advertising>
- К. М. Апаза-Панка, Л. А. Флорес Куеведо и Л. М. К. Рейес (2024). Зелен маркетинг за популяризиране на защитена природна зона. *Sustainable Technology and Entrepreneurship (Устойчиви технологии и предприемачество)*, 3(3), 100067. <https://doi.org/10.1016/j.stae.2023.100067>
- С. Бекен и Д. Г. Симънс (2015). Туризм и изменение на климата: Risks and opportunities (Рискове и възможности). Channel View Publications (Издания на Канал Вю).
- Л. Белато, А. Полок (2023). Възстановяващ туризъм: преглед на състоянието на технологиите (Regenerative tourism: a state-of-the-art review). *Tourism Geographies*, 1-10. <https://doi.org/10.1080/14616688.2023.2294366>
- Г. Бержозкина и Й. Мелантиу (2021). Подкрепя ли образованието по туризъм и хотелиерство устойчивото развитие? *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 13(6), 744-753.
- Б. Б. Болей (2011). Устойчивост в образованието по хотелиерство и туризъм: Towards an integrated curriculum (Към интегрирана учебна програма). *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 23(4), 22-31.
- Б. Брамвел и Б. лейн (2011). Критични изследвания върху управлението на туризма и устойчивостта. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4-5), 411-421.
- М. А. Камилери (2016). Маркетинг на пътуванията, икономика на туризма и продукт на авиокомпанията: An introduction to theory and practice (Въведение в теорията и практиката). Springer.

М. Чен, Т. Пей, Е. Жеронен, З. Ванг и Л. Ху (2022). Методи за преподаване и учене за насърчаване на устойчивостта в образованието по туризъм. *Sustainability*, 14(21), 14592.

С. Долникар, Л. Квелбар Кнезевич и Б. Грюн (2017). Дали про-екологичните призови предизвикват про-екологично поведение у гостите на хотела? *Journal of Travel Research*, 56(8), 988-997.

DualTourism (Дуален туризъм). (2025 г., 18 февруари). Устойчива мобилност в туризма: Стратегии за по-екологично и по-ефективно пътуване. <https://dualtourism.eu/sustainable-mobility-in-tourism-strategies-for-a-greener-and-more-efficient-journey/> ЕкоБанк. (2022). Годишен преглед на екологосъобразното настаняване.

Й. Ел Арчи, Б. Бенба, М. Кабил и Л. Д. Давид (2023). Цифрови технологии за устойчиви туристически дестинации: Състояние на техниката и програма за научни изследвания. *Administrative Sciences*, 13(8), Artigo 8. <https://doi.org/10.3390/admsci13080184>

М. Естевес, Р. Матияс, Е. Бернардино, В. Тавора и А. Перейра (2019). Проектно базираното обучение - нов подход във висшето образование: A case study (Проучване на конкретен случай). In М. Auer & Т. Tsiatsos (Eds.), *The challenges of the digital transformation in education (Предизвикателствата на цифровата трансформация в образованието)*. ICL 2018 (том 917, стр. 409-418). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11935-5_50

Екомаркировка на ЕС. (2022). Критерии за екомаркировка на ЕС за туристически обекти за настаняване. Европейска комисия. Взето от <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel>

Европейска комисия. (2019). Европейската зелена сделка. Извлечено от https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Европейска комисия. (2020). Методи за определяне на екологичния отпечатък. Извлечено от https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/ef_methods.htm

Европейска комисия. (2020). Рамкова директива за водите на ЕС. Европейски съюз.

Европейска комисия. (2020). Стратегия “от фермата до вилцата”: За справедлива, здравословна и екологосъобразна хранителна система.

Европейска комисия. (2022). Директива за сградите с почти нулево потребление на енергия (NZEB).

Европейска комисия. (2023). Инициатива “Европейска столица на интелигентния туризъм”.

Европейска комисия. (2023). Предложение за директива относно екологичните претенции. Европейски съюз.

Европейски дестинации за върхови постижения (EDEN). (2022). Носители на награди за устойчив туризъм. Европейска комисия.

Европейска агенция за околната среда (ЕАОС). (2022). Доклад за екологичните показатели: Туризмът и околната среда.

Европейски парламент. (2019). Директива (ЕС) 2019/904 за намаляване на въздействието на някои пластмасови продукти върху околната среда. *Официален вестник на Европейския съюз*.

Европейски парламент и Съвет. (2020). Европейска зелена сделка: стремеж да бъдем първият климатично неутрален континент.

Европейски съюз. (2025 г., 22 януари). *Приоритизиране на микромобилността в градския туризъм: Път към нисковъглеродни пътувания* | EU Tourism Platform. <https://transition-pathways.europa.eu/articles/prioritising-micro-mobility-urban-tourism-path-low-carbon-travel>

Х. Фейфей, Д. Бухалис и Дж. Вебер (2017). Сериозни игри и геймификация на туризма (Serious games and the gamification of tourism). *Tourism Management*, 60, 244-256. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.11.020>

Ф. Фери, П. Грифони и Т. Гузо (2020). Онлайн обучение и дистанционно преподаване при извънредни ситуации: Възможности и предизвикателства при извънредни ситуации. *Науки за образованието*, 10(10), 1-18.

С. Л. Гилан, А. Кох и Л. Т. Старкс (2021). Фирми и социална отговорност: A review of ESG and CSR research in corporate finance (Преглед на изследванията на ESG и КСО в областта на корпоративните финанси). *Journal of Corporate Finance*, 66, 101889.

Г. Георге, П. Тудораче и И. М. Рошка (2023). Приносът на зеления маркетинг в развитието на устойчива дестинация чрез усъвършенствани методи за клъстериране. *Sustainability*, 15(18), Artigo 18. <https://doi.org/10.3390/su151813691>

Глобален съвет за устойчив туризъм (GSTC). (2021). Критерии на GSTC за дестинациите и индустрията. Взето от <https://www.gstcouncil.org/gstc-criteria/>

Green Key International (Международна организация на зелените ключове). (2022). Критерии на Зеления ключ за хотели и места за настаняване. Извлечено от <https://www.greenkey.global>

С. Гьослинг и П. Пийтерс (2015). Оценка на глобалното въздействие на туризма върху околната среда 1900-2050 г. (Assessing tourism's global environmental impact 1900-2050). *Journal of Sustainable Tourism (Списание за устойчив туризъм)*, 23(5), 639-659.

ISO. (2015). ISO 14001: Системи за управление на околната среда - Изисквания с насоки за използване.

Международна организация по стандартизация.

С. Гьослинг, Д. Скот и К. М. Хол (2020). Пандемии, туризъм и глобални промени: A rapid assessment of COVID-19 (Бърза оценка на COVID-19). *Journal of Sustainable Tourism (Списание за устойчив туризъм)*, 29(1), 1-20.

С. Пилай Гопалакришна, Ф. Арасли, К. Халдорай и И. Рахман (2025). Отключване на устойчиви резултати чрез принципите на кръговата икономика. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 8(5), 1970-1991. <https://doi.org/10.1108/JHTI-07-2024-0680>

К. М. Хол (2019 г.). Конструирание на устойчиво развитие на туризма: Програмата до 2030 г. и управленската екология на устойчивия туризъм. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(7), 1044-1060.

З. Джин и М. Гао (2025). Глобални тенденции в научните изследвания, свързани с екотуризма: A bibliometric analysis from 2012 to 2022. *SAGE Open*, 15(1), 21582440251316718.

Н. Ярвис, К. Вийден и Н. Симкок (2010). The Benefits and Challenges of sustainable tourism Certification (Ползи и предизвикателства при сертифицирането на устойчив туризъм): A case study of the Green Tourism Business Scheme in the West of England. *Journal of Hospitality and Tourism Management (Списание за управление на хотелиерството и туризма)*, 17(1), 83-93. <https://doi.org/10.1375/jhtm.17.1.83>

Е. Жуван и С. Долникар (2017). Drivers of pro-environmental tourist behaviours are not universal (Движещите сили на про-екологичното туристическо поведение не са универсални). *Journal of Cleaner Production*, 166, 879-890.

Л. Карлсън и С. Долникар (2016). Дали екосертификацията продава туристически услуги? Evidence from a quasi-experimental observation study in Iceland (Доказателства от квазиекспериментално проучване с наблюдение в Исландия). *Journal of Sustainable Tourism* (Списание за устойчив туризъм), 24(5), 694-714.

Н. Касливал и Агарвал (2019). Зелени маркетингови инициативи и устойчиви проблеми в хотелиерството. In *Concepts, Methodologies, Tools, and Applications* (pp. 512-529). <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-7915-1.ch026>

И. Кяушиене, В. Хладкова и Г. Макунайте (2024). Прилагане на принципите на кръговата икономика в туристическия сектор (Application of Circular Economy Principles in the Tourism Sector). *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 46(1), 31-44. <https://doi.org/10.15544/mts.2024.04>

Д. Кумар (2024). Role of corporate sustainability disclosures in moderating the impact of country-level uncertainties on tourism sector firms' risk. *Journal of Sustainable Tourism*, 32(7), 1287-1306. <https://doi.org/10.1080/09669582.2023.2219428>

Й. Ляо (2022) Sustainable leadership (Устойчиво лидерство): Преглед на литературата и перспективи за бъдещи изследвания. *Front. Psychol.* 13:1045570. doi: 10.3389/fpsyg.2022.1045570

П. М. К. Лин, К. Фунг и В. К. В. Ау (2024). Проблемни характеристики на проблемно-базираното обучение в образованието по хотелиерство и туризъм. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 25(1), 19-40. <https://doi.org/10.1080/15313220.2024.2443636>

Маринова, Н. Икономика на туризма.

П. В. Матю, К. Кабрал и Н. П. Мохандас (2024). Влияние на практиките на отговорния туризъм върху възприятията на туристите за дестинацията. *International Journal of Tourism Research*, 26(4). <https://doi.org/10.1002/jtr.2692>

Ж. дела Маза (2025, fevereiro 22). *Стратегии в областта на цифровия туризъм: Интелигентни решения за дестинациите - партньори за развитие на Анивер.* <https://aninver.com/blog/digital-tourism-strategies-for-destinations-a-roadmap-for-success>

Г. М. Макграт, Л. Локстон-Бини, Ф. Онг, Е. Уилсън-Еверед, М. Блаер и П. Уайтлоу (2020). Преподаване на устойчивост в обучението по туризъм: A teaching simulation. *Journal of Sustainable Tourism* (Списание за устойчив туризъм), 29(5), 795-812. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1791892>

У. Нена, А. Ричард и К. П. Екстеншън (2024). *Green Marketing Strategies* (Стратегии за зелен маркетинг): Популяризиране на устойчивостта и корпоративната отговорност. 3, 1-6.

Николова, М. (2011). Създаване на умения за работа в екип и развитие на творческото мислене при създаване на проекти в училище. В *Национална конференция "Образованието в информационното общество"*.

ОИСР. (2021). Реакции на политиката в областта на туризма във връзка с коронавируса (COVID-19). Взето от <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19-6466aa20/>

С. Пан, М. Гао, Х. Ким, К. Дж. Шах, С. Пей и П. Чянг (2018). Напредък и предизвикателства в областта на устойчивия туризъм към зелена икономика. *The Science of the Total Environment*, 635, 452-469. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.04.134>

А. Пестек и М. Сарван (2021). Виртуалната реалност и съвременният туризъм. *Journal of Tourism Futures*, 7(2), 245-250. <https://doi.org/10.1108/JTF-01-2020-0004> Ruta del clima. (2023). Ruta del clima. <https://rutadelclima.es>

А. Полукхина, М. Шерешева, Д. Наполских и В. Лезхин (2025). Цифровите решения в туризма като начин за стимулиране на устойчивото развитие: Evidence from a Transition Economy. *Sustainability*, 17(3), Artigo 3. <https://doi.org/10.3390/su17030877>

К. Рожевска (2024). 8 примера за генеративни приложения на изкуствен интелект в туристическата индустрия. <https://www.qtravel.ai/blog/8-examples-of-generative-ai-applications-in-the-tourism-industry/>

Л. Руханен, Б. Вейлер, Б. Д. Мойле и К. Дж. Маклинън (2015). Тенденции и модели в изследванията на устойчивия туризъм: 25-годишен библиометричен анализ. *Journal of Sustainable Tourism* (Списание за устойчив туризъм), 23(4), 517-535.

М. Сайман и А. Джампиколи (2016). Community-based and pro-poor tourism (Туризъм в полза на бедните): Първоначална оценка на връзката им с развитието на общността. *European Journal of Tourism Research*, 12, 145-190.

С. Сейфи, Т. Во-Тан и М. Заман (2024). Хотелиерството в ерата на поколението Z: Критично осмисляне на еволюиращите очаквания на клиентите и работната сила. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 36(13), 118-134. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-01-2024-0035>

Х. Серафин, П. Шийран и М. Пилато (2018). Сврхтуризъм и упадъкът на Венеция като дестинация. *Journal of Destination Marketing & Management*, 9, 374-376.

К. Дж. Шах, С.-Й. Пан, И. Лий, Х. Ким, З. Ю, Дж.-М Женг и П.-К. Чиянг (2021). Зелен транспорт за устойчивост: Преглед на настоящите пречки, стратегии и иновативни технологии. *Journal of Cleaner Production*, 326, 129392. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.129392>

Н. К. Шерени и Дж. Сааринен (2023). Движещи сили и предизвикателства на устойчивото развитие в сектора на хотелиерството в Зимбабве (Sustainability drivers and challenges in the hospitality sector in Zimbabwe). *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 71(3), 492-504. <https://doi.org/10.37741/t.71.3.4>

Х. Дж. Сонг и В. Вей (2024). Environmental practices and firm performance in the hospitality industry (Екологични практики и фирмени резултати в хотелиерството): Има ли значение националната култура? *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 49(3), 529-547. <https://doi.org/10.1177/10963480231220266>

Е. Тан и Й. Окамото (2018). iPlay, iLearn, iConserve (Играй, учи, пази): Цифрово обучение, базирано на игри, за обучение по устойчив туризъм. Конференция на Асоциацията на изследователите в областта на туризма на ACEAH (ATRC), 32-40.

Ruta del clima (2023 г.). Ruta del clima. <https://rutadelclima.es>

С. Х. Тан, М. С. Хабибулах, С. К. Тан и С. В. Чоон (2017). The impact of the dimensions of environmental performance on firm performance in travel and tourism industry (Въздействието на

измеренията на екологичното представяне върху фирменото представяне в туристическата индустрия). *Journal of Environmental Management*, 203, 603-611.

К. Танрисевер, Х. Памикчу и Е. Байдениз (2024). Изменението на климата в туризма: Разбиране на въздействието и възможности за устойчивост. In *Emerald Publishing Limited eBooks* (pp. 33-45). <https://doi.org/10.1108/978-1-83753-244-520241003>

Програма на ООН за развитие (United Nations Development Programme). (1999). Бизнес обучение по предприемачество (Проект BUL/98/005).

ООН. (2015). Преобразяване на нашия свят: Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие. Организация на обединените нации.

UNWTO (СВЕТОВНА ТУРИСТИЧЕСКА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ООН). (2018). “Свърхтуризъм”? Разбиране и управление на растежа на градския туризъм отвъд възприятията. Световна организация по туризъм.

Програма на ООН за околната среда (UNEP). (2021). Устойчив туризъм и кръгова икономика: Насоки за най-добри практики.

UNWTO (СВЕТОВНА ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ТУРИЗЪМ). (2021 г., 9 юли). Цифрови инструменти за съживяване на туризма. <http://www.unwto.org/news/digital-tools-to-revitalize-tourism>

UNWTO (СВЕТОВНА ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ТУРИЗЪМ). (2022). Декларация от Глазгоу за действия в областта на климата в туризма. <https://www.unwto.org/glasgow-declaration-climate-action-in-tourism>

UNWTO (СВЕТОВНА ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ТУРИЗЪМ). (2025). Цифрова трансформация. <https://www.unwto.org/digital-transformation>

Й. Ксу и Д. Гурсой (2024). Сравнителен анализ на въглеродните емисии на турист и общите емисии, генерирани в секторите на хотелиерството и туризма: въздействие върху изменението на климата и последици за икономиката, обществото и околната среда. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 1-29. <https://doi.org/10.1080/19368623.2024.2359597>

А. Вагена (2025). Устойчивост в хотелиерския сектор: научно изследване в Гърция. *Qeios*, 7(1). <https://doi.org/10.32388/mtacgz.3>

М. Воденска *Fundamentals of tourism* (Основи на туризма).

Д. Уевър (2006). *Устойчив туризъм: Theory and practice* (Теория и практика). Butterworth-Heinemann.

Световна банка: “Устойчиво развитие на туризма в България”, сп. (2021). Рамка за екологично, социално и управленско управление (ESG). Взето от <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2021/04/08/esg-framework-for-sustainable-finance>

Световна организация по туризъм (UNWTO). (2022). Декларация от Глазгоу за действия в областта на климата в туризма. Извлечено от <https://www.unwto.org/glasgow-declaration-climate-action-in-tourism>

Световен съвет за пътувания и туризъм (WTTC). (2022). Доклад за икономическото въздействие на пътуванията и туризма.

П. Зиентара и А. Заможска (2018). Зелен организационен климат и про-екологично поведение на служителите в хотелиерската индустрия (*Green organizational climates and employee pro-*

environmental behaviour in the hotel industry). *Journal of Sustainable Tourism* (Списание за устойчив туризъм), 26(7), 1142-1159. <https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1206554>